André Theuriet
CURTEZANA
roman

Traducere de N.D. d'Argenta

EDITURA PLOSCAU 1991

CURTEZANA

I

Unchiul meu Aristide-Florentin Garaudel, – în termen familiar „unchiul Flo" – face aproape de douăzeci şi cinci de ani comerţul drogheriei cu toptanul la Villotte.

Din tată în fiu, toţi Garaudelii au fost droghişti. După moartea bunicului meu Victor, Flo, în calitate de fiu mai mare şi iniţiat în afaceri, ajunsese singurul proprietar al casei «Garaudel & fiul». El este naşul meu şi mai târziu – când avui nenorocirea să pierd prea de timpuriu pe mama mea Sidonia, văduva comandantului Silmont, – unchiul a fost numit tutorele meu. Restrânsa mea avere, compusă dintr-un venit de trei mii de franci, nu-i dădu multă grijă şi putu să se dea cu totul unui negoţ ce-i aducea frumoase câştiguri. Pe atunci farmaciştii nu vindeau numai specialităţi, ci singuri preparau medicamentele, iar doctorii care se ţineau după preceptele vechi şi tradiţionale, făceau nişte reţete complicate, a căror rezolvare bucura mult pe droghişti şi farmacişti. Erau timpuri bune. Casa Garaudel se îmbogăţea repede, având o clientelă numeroasă.

Unchiul Flo este în prezent unul din cei mai renumiţi comercianţi din Villotte.

Deşi aproape de cincizeci de ani, el are statura isteaţă; uscăţiv, spătos, cu părul castaniu încărunţit cu câteva fire albe, umblă sprinten şi se bucură de o sănătate

perfectă. Sub sprâncenele stufoase ochii lui aruncă priviri scânteietoare, iar nările mobile îi dau o expresie pasionată şi voluptuoasă; cu toate astea însă, femeile nu l-au impresionat niciodată şi a rămas neînsurat, de altfel este econom, şi cu toate că are o avere al cărei venit se urcă la vreo patruzeci de mii franci trăieşte cumpătat, chiar catoliceşte, în casa strămoşească din strada Cloueres, – o casă mare, zugrăvită cu galben şi cu înfăţişarea mohorâtă.

Pentru tot serviciul casei nu are decât un servitor, un băiat de birou şi o îngrijitoare bătrână.

Birourile şi magaziile sunt situate la catul de jos, de unde vine un miros de doctorii care pătrunde în coridor şi în catul de sus. Din curte intri în magazii pline cu tot felul de materii prime, îngrămădite una peste alta: lăzi cu indigo şi diferite vopsele, butoaie cu substanţe minerale, bidoane de petrol, tinichele cu fel de fel de esenţe, şi altele. Ulucile acoperite cu viţă despart curtea plină de zgomot, de o grădină liniştită care se întinde până la râu. Grădina e plină cu pomi: flori din belşug servesc de câmp de experienţă unchiului Flo, care se pretinde foarte ştiut în pomicultură şi botanică. El se ocupă însemnând rezultatul observaţiilor sale. De câţiva ani încoace, mania literară îl urmăreşte.

Începuse o lucrare pe care o copiase cu multă îngrijire pe hârtie ministerială şi fierbea de nerăbdare s-o vadă tipărită: «despre tăierea mărului şi a părului în formă de fus». Fiind zgârcit, căuta pe vreun editor să i-o tipărească gratis, iar vanitatea sa de autor îl făcu să născocească un procedeu ingenios pentru a da la lumină cu puţină cheltuială manuscrisul său. Fiind ales membru în Societatea Arheologică şi Horticolă din Villotte, profită de o şedinţă solemnă ca să-şi citească opera. Îndrăzneala sa impuse societăţii, care votă tipărirea manuscrisului pe cheltuiala ei. Într-una din zile, volumul ieşi de sub presa tipografiei prefecturii, dăruind autorului o ediţie specială

de cincizeci de volume cu o scoarţă frumoasă unde strălucea acest titlu:

„Tratat despre tăierea mărului şi a părului în formă de fus”

de

Florentin Garaudel

Ofiţer de Academie, membru al Societăţii Horticole din Villotte.

De la acel memorabil eveniment, îngâmfarea unchiului nu avea margini. În unele zile de sărbătoare se plimba pe stradă, având sub braţ un pachet cu preţioasele volume. Bătea la uşile burghezilor mai de seamă, unde adesea fusese poftit la masă, şi le oferea ceremonios broşura sa împodobită cu câte-o dedicaţie linguşitoare. Cu aceasta îşi răsplătea îndatoririle ce avea faţă de ei.

Cu atât mai mult îmi reamintesc de data acestei publicaţii, cu cât ea a fost cauza împăcării noastre, fiind certaţi de la majoratul meu; şi iată pentru ce:

Nu mult după ce mi-am luat drepturile de proprie cârmuire, unchiul Flo, îmi vorbi despre alegerea carierei mele şi îmi demonstră că ceea ce aveam mai bun de făcut, era ca să intru la el cu titlul auxiliar şi mai târziu ca asociat. Această perspectivă nu-mi surâdea de loc. Îmi plăceau literele; publicasem sub un pseudonim câteva articole într-un jurnal şi visam să mă duc la Paris să-mi învăţ meseria serios. Refuzai propunerile droghistului, mulţumindu-i respectuos. îi spusei verde că n-am nicio înclinaţie pentru drogherie, gusturile mele înclinând spre literatură.

La această destăinuire, unchiul Flo începu să ţipe. «Autor?... jurnalist desigur, exclamă dânsul, asta-i o meserie de saltimbanc şi de muritor de foame!

Mai înţeleg să-şi închine cineva orele libere la jocuri de spirit, cum mi s-a întâmplat şi mie câteodată... dar să faci din mâzgăleală, unica ta profesiune?... asta-i curată

nebunie!».

— Poate că sunt nebun, răspunsei, dar vreau să urmez ce am poftă.

Schimbarăm câteva vorbe reci, ne despărţirăm aproape certaţi, şi plecai la Paris. Anii mei de ucenicie trecură cu greu. Cu toate acestea, având mare dorinţă să reuşesc, lucram mereu, şi nu pierdeam nădejdea.

În timpul plimbărilor mele, ca copil, în grădina unchiului Flo, observasem adesea viaţa păianjenilor de toamnă, care poartă pe abdomen o cruce semnificativă. Dacă bătaia vântului sau a unei aripi le rupea pânza aceste harnice torcătoare nu le era lene niciodată să-şi cârpească sau să-şi facă din nou pânza cenuşie.

Munca lor răbdătoare şi continuă, fu pentru mine o lecţie de sârguinţă stăruitoare. Prevăzusem de mai înainte dezgusturile meseriei mele: dispreţul editorilor, amânările directorilor de teatru sau de reviste. Oricât de mare îmi fu dezamăgirea, nu învinuiam nici nedreptatea socială, nici lipsa de gust a timpului. Mă aşezam din nou la lucru şi, după exemplul păianjenului, mă supuneam să urzesc o pânză nouă.

Patru ani trecură astfel; încetul cu încetul orizontul mi se lumină, şi norocul începuse să-mi surâdă. O nuvelă publicată de o revistă la modă, un mic act jucat pe scena unui teatru din bulevard, dădură la iveală pe «Michel Silmont», şi pe neaşteptate asistai la două spectacole cu totul necunoscute de mine până atunci: două spectacole care după cum spune Vauvenargues, sunt mai dulci decât «lumina aurorei»; vizitele interesate ale editorilor şi surâsul binevoitor al casierilor lor. Cărţile mi se vindeau, însemnătatea îmi creştea, iar situaţia mea financiară sa îmbunătăţea din ce în ce. Fără să fiu încă un capitalist mare, mă bucuram de mai multă independenţă, puteam să-mi fac o viaţă mai bună, şi schimbasem camera mea cam sus situată, din strada Saint-Jacques, pentru un

apartament mai înstărit, în strada Medicis.

Unchiul meu, care citea jurnalele la cerc, nu putea să nu cunoască succesele mele. Era contrariat că prezicerile lui au căzut în apă, dar pe de altă parte vanitatea i se găsea măgulită şi îi plăcea să zăpăcească pe colegii săi de la societatea Horticolă cu «norocul nepotului său».

Credea că voi vorbi în jurnale despre lucrarea sa.

Aceste motive egoiste îl făcură să-mi trimită tratatul său; la rândul meu îi trimisei ultima mea lucrare şi îmi răspunse printr-o scrisoare indulgentă în care sfaturile alternau cu felicitările.

Azi, împăcarea s-a făcut şi n-o regret; Flo e singura mea rudă. Firea lui ciudată şi vorbele lui extravagante au pentru mine puterea de a-mi reaminti scenele din copilărie. Egoismul său naiv, îngâmfarea-i caraghioasă şi dialectul său obişnuit, mă distrează. Ne vedem din când în când cu plăcere. Mi-aduce cu dânsul ceva din atmosfera locului natal de care vrând-nevrând, suntem legaţi prin mii de amintiri scumpe.

Când mă duc acolo, bătrânul pretinde să trag la el şi mă primeşte cu mai multă vervă decât confort. În schimb, când afacerile îl aduc la Paris, Florentin Garaudel îmi face cinstea să considere casa mea ca pe a lui.

De atunci încoace vizitele sunt mai dese decât le-aş fi dorit. Dar unchiul Flo e aşa de fericit să se răsfeţe într-un interior mai luxos decât al lui; are o atât de ingenioasă manieră de a se instala ca la el acasă, încât mă resemnez să-i sufăr maniile, zicându-mi că nu va sta mult, şi că sunt dator să-l primesc.

Vorbind drept, acestea nu sunt adevăratele cauze, care mă fac să fiu îngăduitor. Când stau să judec bine şi când pătrund în mine însumi, găsesc o pricină mai puţin dezinteresată de care roşesc şi pe care caut s-o ascund ca un ipocrit, după cum pisicile îşi ascund murdăriile sub un strat de nisip.

Mărturisesc că nu mă pot opri de a gândi că unchiul Flo are un venit de patruzeci de mii de franci, că sunt ruda lui cea mai de aproape şi că ar fi păcat ca un necunoscut colateral, vreo servitoare sau vreun aşezământ de binefacere să-l moştenească, şi acest gând egoist mă face să fiu îngăduitor şi atent faţă de el.

În vara asta într-una din seri, după ce luasem masa singur, îmi fumam ţigara pe balcon, de unde priveam apusul soarelui. Aerul răsună de ţipetele ascuţite ale lăstunilor care făceau mari ocoluri între acoperişurile Palatului şi turlele bisericii St. Sulpice. Din partea bulevardului St. Michel, omnibusurile treceau şi auzeam paşii pietonilor pe nisipul din aleile grădinii. Era pe la începutul lui iulie; Parisul începuse a se goli. Chiar eu, dornic de vilegiatură, mă întrebam unde mi-aş putea petrece vacanţele: pe coastele Bretaniei sau la poalele Alpilor? Mă gândeam la plimbări în păduri, la popasuri pe marginea vreunui lac liniştit şi albastru; mă legănam în visuri de hoinăreală, pe când amurgul învăluia oraşul, becurile de gaz se aprindeau, din alei veneau zgomote de tobe şi strigăte anunţând închiderea grădinii. Deodată cineva bătu la uşă şi o convorbire gălăgioasă se auzi în anticameră. Uşa cabinetului meu se deschise ca împinsă de vânt şi la ultima lumină a apusului, zăresc o siluetă înaltă gesticulând:

— Bună seara, tinere, iată-mă, exclamă musafirul.

Recunoscui imediat această voce de dascăl.

— Cum aşa, dumneata eşti unchiule?

Flo intră, puse pe biroul meu un mic geamantan şi-mi întinse braţele.

— Da, zise dânsul după o îmbrăţişare solemnă; am vrut să viu pe neaşteptate, şi mai întâi de toate află că mor de foame şi de sete… Ai ceva de mâncare?

Sunai şi bucătăreasa veni speriată cu lampa în mână. Întrebai dacă mai e ceva de mâncare.

— N-a mai rămas nimic… dar la colţul străzii este un mic restaurant.

Poruncesc câteva răcituri şi să se prepare odaia de musafiri.

După un sfert de oră masa fu pusă; birtaşul trimise un bulion, friptură de pui, sandwişuri şi poame. Încă plin de praf, Flo se aşează la masă, înghite ca un lup, îşi umple mereu paharul cu vârf, apoi când cele două aripi ale puiului dispărură, precum şi pâinea, înghiţi o jumătate de duzină de prune şi exclamă cu gura plină:

— Aşa mai merge!… Te aşteptai la vizita mea?

— Mărturisesc că ai fi putut să nu mă găseşti, căci am de gând să plec la munte sau la mare.

— Observ cu plăcere, zise Flo surâzând, că-ţi plac călătoriile… Asta dovedeşte că afacerile merg bine odată ce îţi poţi îngădui distracţii costisitoare… Ei, o duci bine cu literatura?

— Nu sunt nemulţumit.

— Cu atât mai bine, numai de ţi-ar merge mereu aşa.

Mai goleşte o cupă de Turino, îşi şterge buzele cu şervetul, îl aruncă pe masă, deschide geamantanul din care cu precauţie scoate o broşură.

— Ceva nou, zise el!… am muncit de când nu ne-am mai văzut şi am scos un al doilea opuscul.

Îmi arătă broşura pe a cărei scoarţă galbenă se înşiră un titlu pe care îl citeşte apăsând pe fiecare silabă: «Monografia asperulei mirositoare, cu o dizertaţie asupra întrebuinţării Vinului de Mai la vechii germani».

— Cunoşti această plantă pe care vulgul o numeşte Regina Pădurilor? Germanii fac o infuzie în vin alb, fabricând o băutură numită «Vinul de Mai». Am făcut mari cercetări asupra acestui obicei şi dovedesc că «vinul de Mai» era licoarea cu care Ondin îşi adăpa războinicii în Walhalla… Ah, doamne! gemu el întrerupându-se, dă-mi nişte papuci că nu mai pot de picioare.

Sun. Altă apariţie a servitoarei care ajută lui Florentin să se descalţe şi aduce papucii. Apoi se întinde pe canapea, răsuflă cu putere şi îşi răsfoieşte cartea.

— Acum sunt mulţumit!… Deschide-ţi urechile şi ascultă-mă.

Cu vocea-i de dascăl, Florentin Garaudel începe a citi monografia asperulei mirositoare pe când eu mă ciupesc ca să nu adorm de monotonia lecturii…

II

Sunt trei patru zile de când unchiul Flo este oaspete meu, iar zilele şi mai ales serile îmi par foarte lungi. Dar, nu ştiu dacă Florentin Garaudel a făcut prinsoare cu parizienii ca să le arate tipul provincialului îngâmfat, arogant şi pretenţios, însă văd că abuzează prea mult de calitatea sa de unchi cu avere şi mă plictiseşte cu excentrităţile sale nepotrivite.

Când stăm acasă nu se mai mişcă din biroul meu, întrebuinţează fără jenă obiectele mele de toaletă şi mă pisează mereu, istorisindu-mi cu de-amănuntul succesele lui la Societatea Horticolă din Villotte. Dar asta nu e nimic pe lângă beleaua plimbărilor prin oraş! Cu toate că n-a călcat în Paris decât de vreo cinci sau şase ori în douăzeci de ani, unchiul Flo, are pretenţia să cunoască şi să explice tot. Spiritul său sucit e plin de contraziceri: de altfel bătrânului nu-i place să audă că e provincial, el vrea să fie luat drept un parizian leit. Dacă din întâmplare nu ştia ceva, mai bine şi-ar tăia limba decât să întrebe. Nepăsarea publicului îi este nesuferită şi când ieşim împreună pe stradă, vorbeşte tare pentru a atrage atenţia. Lumea întoarce capul, privind o clipă gesticulaţiile teatrale ale acestui voinic gălăgios, ce poartă o pălărie extravagantă, îmbrăcat într-o lungă redingotă demodată, – apoi trecătorii surâd şi îşi văd de drum. Dar Flo nu se sinchiseşte şi îşi continuă dizertaţiile. În aprecierile lui stăruie spiritul de

critică şi vorbeşte de rău despre ori şi cine, făcând paralele cu obiceiurile oraşului său. La fiecare cuvânt vorbeşte mai tare şi exclamă cu o voce sentenţioasă, cu modulaţii tărăgănate ale accentului loren: «La Villotte nu ne permitem aşa ceva!… Edilitatea din Villotte îşi înţelege mai bine datoria!… La Villotte nivelul moralităţii publice este mai înalt!…» Este gata să-mi spună că şi soarele de la Villotte e mai strălucitor decât cel de la Paris.

Mă plictiseşte grozav acest unchi maniac şi pretenţios pe care sunt silit să-l plimb de-a lungul bulevardelor. Cu toate astea fac tot posibilul să nu-mi arăt plictiseala, achitându-mi conştiincios datoria de amfitrion. Îl car din muzeu în muzeu în timpul zilei, iar pe seară îl duc la teatru sau la Café-concért. Niciodată nu-i obosit şi nu se miră de nimic; întotdeauna dispreţuitor şi caută mereu nod în papură. Nu-i place niciun restaurant: cu toate astea mă lasă să plătesc, mulţumindu-se să controleze cifrele şi să mă convingă că la Villotte ni s-ar fi servit aceleaşi bucate cu preţul pe jumătate. Apoi ia contul şi îl pune în portofel, cu gândul să-l arate prietenilor

După cinci zile nu mai pot răbda şi pentru a avea puţină linişte, pretextez o invitaţie la cineva, cerându-i scuze că trebuie să-l părăsesc pentru o seară.

— Nu te jena, îmi răspunse amabil, nu mi-ar displăcea să hoinăresc şi singur… Sunt destul de dibaci. Cunosc Parisul perfect. După o vizită la Luvru şi la câteva biserici, voi mânca la birt.

E atât de amabil unchiul, încât îmi dă drumul imediat după masă. Îl însoţesc câţiva paşi şi ne despărţim pe cheu. Mărturisesc că mă simt uşurat, văzând cum pălăria şi redingota unchiului meu dispar din ce în ce printre trecători. Deşi cerul era întunecat, mă plimbai pe la Saint-Germain şi pe terasă cu multă plăcere. Lipsa unchiului mă făcea atât de fericit încât găseam fermecător tot ce mă înconjura. Am cinat în pavilionul Henric IV şi în strada

Medicis, n-am sosit mai devreme de ora unsprezece. Florentin Garaudel dormea tun; m-am ferit să-l deştept şi m-am îndreptat încetişor spre patul meu.

Cu toate astea azi dimineaţă, mustrat de conştiinţă, mă duc să bat la uşa unchiului Flo. Intrând, surprind pe Flo în cămaşă şi izmene, ocupat a-şi peria cu mare grijă redingota. Fruntea îi era încruntată, îmi pare bosumflat şi cu faţa tristă.

— Ei, unchiule, cum ţi-ai petrecut seara?

— Hm! făcu el, aşa cum se poate petrece în Parisul tău!…

Fruntea îi rămâne posomorâtă, gura îi stă strânsă, şi presimt întâmplările neplăcute.

— Cel puţin ai mâncat bine?

Sprâncenele i se zbârlesc şi-mi spune:

— Pe dracu'! Am fost sugrumat de nişte pungaşi… Tu eşti de vină. Nu puteai să-mi recomanzi un birt cinstit?

Cam ruşinat, îl întreb cu dibăcie, şi sfârşesc prin a-i mulge mărturisirea ce amorul său propriu nu-i o îngăduia. Iată pe scurt povestea întâmplărilor sale.

Cum s-a despărţit de mine, s-a dus la Luvru. Muzeul închizându-se la ora cinci s-a dus la bisericile. St. Germain-l'Auxerrois şi St. Roche care pot fi vizitate gratis. Când ieşi din a doua biserică, văzu că plouă şi, ca orice om care are grijă de hainele lui, se adăposti sub arcadele de la «Palais-Royal» unde spera să cineze. Pe vremuri, când venea la Paris ca să se aprovizioneze cu droguri, corespondentul său îl ducea la un anume Tavernier despre care păstrase bună amintire, căci era un birt cu preţuri fixe. Aşadar, de la ora şase fiindu-i foame, începuse să caute restaurantul din tinereţe. Dar nu-l mai găsi. Ca să întrebe nici vorbă măcar, aşa că o luă spre strada Vivienne. Dar acolo nici urmă de restaurant cu preţuri fixe. Ploua, pălăria i s-a udă; iuţind pasul, înnăduşit, ieşi în bulevard şi căuta mereu un restaurant cu preţ fix. Văzu cafenele luminate a giorno,

unde mesele erau puse, dar i-era frică să intre, fiindcă auzise că acolo se lua şi pielea de ia străini. Se înnoptase, ploua mereu, iar stomacul lui Flo ţipa de foame, picioarele nu-l mai ţineau, şi pe de altă parte grija de a nu-şi strica pălăria şi redingota îi frigea inima…

Ajunsese în faţa unui local luxos, luminat perfect, pe care îi luă drept un Duval. Feţele de masă erau strălucitoare şi un poftitor miros de mâncare venea din subsol.

Zăpăcit de ploaie, împinse uşa şi intră ca un disperat la Cafe-Riche.

Iată-l aşezat pe un jet moale; chelnerii îl înconjoară. Unul din ei îi prezintă lista de mâncare:

— Domnul doreşte vreo supă sau bulion… drept apetitiv îmi permit să recomand un peşte «à la Veneţia».

— Fie! zise Garaudel, obosit şi flămânzit, serveşte-mă cu un bulion şi cu peştele.

Alt chelner veni să-l întrebe ce vin obişnuieşte: Bourgogne sau Bordeaux?

— Bourgogne, răspunse Flo plictisit.

— Pomard, Chambertin, Corton?

— Oricare ar fi!

După ce a înghiţit supa şi peştele, sorbi un pahar cu vin, apoi începu să se gândească la contul ce are de plătit. Se uită împrejurul său, observă luxul serviciului, aerul distins al consumatorilor, ţinuta chelnerilor şi înţelese că nu mai se găseşte într-un restaurant cu preţ fix. Neliniştea îi taie pofta de mâncare şi tremură cu gândul la punga lui.

— Din fericire, îmi spuse el cu un accent arţăgos, mi-am luat inima în dinţi, şi cu un sânge rece comandai desertul, tocmai când chelnerul voia să-mi recomande alte fleacuri. Mi-a adus câteva piersici din care luai una singură… Eram nerăbdător să mă văd afară din această tavernă şi am cerut socoteala. Ghici ce mi-au cerut?… Douăzeci şi cinci de franci… Numai vinul costa zece

franci… Asta-i hoţie pe faţă!… Am plecat bombănind. Afară ploua, am fost nevoit să iau o trăsură… iată la ce m-a expus neglijenţa ta!…

Am înţeles că cei douăzeci şi cinci de franci îl apasă pe suflet şi m-am silit să-l consolez:

— Nu te mai gândi la asta, unchiule. Diseară vom petrece mai bine. Am să te duc într-o tavernă engleză de ai să-mi zici ce-i asta!

— Ferească Dumnezeu! Sunt sătul! Vreau să-mi fac bagajul, şi adio Paris.

Vestea acestei plecări sună foarte plăcut la urechile mele. Văd, fără părere de rău, pe Florentin Garaudel, trântindu-şi cufărul în mijlocul odăii, pregătindu-se să-şi aşeze hainele… Cu toate acestea cred că trebuie să fac pe bunul apostol şi protestez cu ipocrizie:

— Cum, unchiule ai de gând să te întorci la Villotte?

Deodată ridică fruntea:

— La Villotte?… Nu!… Am alte scopuri. Adevărul e că nu ţi-am vorbit încă de el… Mai întâi trebuie să ştii că mi-am predat drogheria.

— Cum aşa! strigai eu surprins. Te-ai hotărât să-ţi părăseşti vechea locuinţă din Strada Cloueres?

— Nu; mi-am reţinut primul cât şi am închiriat parterul succesorului meu… un tânăr care are destule garanţii şi căruia am cedat pe un preţ bun firma şi mărfurile. Acum sunt liber!

— Sunt încântat, unchiule, că ai făcut o bună afacere, însă după ce ai trăit atâţia ani o viaţă activă nu ţi-e frică de plictiseală, neavând nicio îndeletnicire?

— Să mă plictisesc? Niciodată! îmi voi continua cercetările… Ş-apoi voi călători!

— Aa!

— Da! Ştii că am aptitudini speciale pentru ştiinţele naturii, mai ales pentru botanică. Pe când mă ocupam în laboratorul meu cu plantele medicinale, care cresc pe

vârful munţilor ca „Arnica Montana” de pildă, doream să le cunosc şi în toată dezvoltarea lor. Această dorinţă a devenit cu timpul o idee fixă. Noaptea nu visez decât munţi de pe care adun plantele înflorite ale căror proprietăţi binefăcătoare le lăudam clienţilor mei. Astfel m-am hotărât ca îndată ce mă voi retrage din afaceri, să-mi jertfesc timpul pentru observaţii fructuoase. Astăzi iată-mă liber! Şi, slavă domnului, mă pot bizui pe tine. Doresc ca şi tu să mă ajuţi în înfăptuirea visului meu.

— Te bizui pe mine? La ce ţi-aş putea folosi eu, când nu am idee de botanică?

— Că eşti un profan, o ştiu!… Dar mi-ar plăcea să am un bun tovarăş de călătorii.

La aceste cuvinte simţii un fior rece:

— Regret, unchiule, răspunsei cu tărie, dar îmi este cu neputinţă să te însoţesc.

— Şi pentru ce? se posomorî fruntea unchiului. Cine te opreşte? Nu-mi spuseşi aseară că te gândeşti să pleci la munte?

— Ba da, am intenţia să părăsesc Parisul ca să lucrez în pace, într-un colţişor, la ţară, şi nu pentru a alerga prin munţi şi văi… Lucrez tocmai la un roman şi…

— Mai bine mărturiseşte – întrerupse unchiul Flo amărât – că tovărăşia mea nu-ţi place şi cauţi să te scapi de ea!

— Vai, unchiule, cum poţi crede aşa ceva? În orice altă împrejurare voi fi fericit să te însoţesc…

— Nu vei avea de ce să te căieşti, insinuă Florentin Garaudel; şi nu uita că eşti moştenitorul meu şi, ca atare, e datoria mea să-ţi spun că nu trebuie să contrariezi dorinţele unchiului tău.

După ce mi-a trântit acest perfid argument mai adăugă cu un aer ipocrit:

— Trebuie să mai ştii că nu vei avea nicio cheltuială de călătorie…

— Nu stărui, unchiule… nu chestiunea banului mă opreşte…

— Destul, reluă el, îţi repet că nimic nu te va costa… Unchiul tău ştie să fie generos şi liberal când trebuie; după cum nu uită niciodată ofensele ce i se fac, tot aşa ştie să recunoască dovezile de prietenie ce i se dau.

Acest argument e şi mai limpede decât cel dintâi. Imposibil să-mi spună mai clar că, dacă persist în împotrivirea mea, trebuie să-mi iau gândul de la orişice moştenire Garaudel. Eram gata să-l trimit să se plimbe cu moştenire cu tot… Dar sunt prea modern pentru a nu avea spirit practic. M-am gândit că succesele literare, precum norii de pe cer, nu au lungă durată; iar în ziua de azi, patruzeci de mii de franci merită toată stima şi consideraţia. La urma urmei, ce-mi cerea unchiul Flo? Să-mi jertfesc o lună, sau patruzeci de zile de vilegiatură! Ce-i drept, trei-patru săptămâni de nemulţumiri, merită o moştenire. Sunt încredinţat că bătrânul se va sătura în curând de excursiile pe munţi şi se va întoarce la Villotte… În sfârşit, după câteva obiecţii, îi făcui pe plac:

— Mergem unchiule, zisei eu, întinzându-i mâna… Mai ales când este vorba să-ţi arăt dovezi de respectuoasă şi binevoitoare dragoste, cum aş putea să mă opun? Sunt deci tovarăşul tău, de drum…

— Bravo, strigă Flo înseninat, ne-am înţeles deci. La drum acum, spre Pirinei…

— Fie, să mergem…

— Acolo vreau să-mi încep investigaţiile mele botanice. Pregăteşte-ţi bagajul… Nu ne vom încărca decât cu strictul necesar… Eu, până atunci, mă duc la gara Orléans să iau biletele, şi diseară plecăm cu expresul la Bordeaux.

III

Deci, în seara de 30 iulie 1874 – am tot felul de motive ca să nu uit această dată – o trăsură ne duse cu

bagajele noastre la gara Orléans. Am ajuns devreme; unchiul Flo e tare îngrijorat să nu scape trenul şi, ca toţi oamenii neobişnuiţi cu călătoriile, se simte foarte emoţionat. Supraveghează fără încredere încărcarea bagajelor şi caută ghişeul unde se vizează biletele. Observ că din spirit de economie a luat bilete de clasa a doua. Pentru o lungă călătorie nu face să mergi decât în clasa întâia, însă cheltuielile fiind făcute de unchiul meu, nu mi se cade să-mi dau opinia. După vizarea biletelor aleargă în sala de bagaje ca să grăbească înregistrarea lor. Ţipetele şi gesturile sale distrează pe călători şi impiegaţi ce-i râd în nas. Adevărul e că Florentin Garaudel e cam ridicol cu chipul său speriat şi cu hainele ce poartă. Sub pretextul că poartă costum de turist şi-a pus o şapcă de pânză cu clapele pe ceafă; şi-a înfăşurat pulpele în nişte jambiere galbene peste care cade o haină lungă cenuşie, închisă până sub bărbie. Chiar eu îl găsesc ridicol şi aş vrea să-l văd mai iute aşezat într-un vagon întunecos.

În sfârşit, trenul este gata sub bolta de sticlă a peronului peste care apusul soarelui întinde o răsfrângere portocalie. Căutăm un compartiment liber. Găsim unul cu totul gol. Îl arăt unchiului care se repede înăuntru şi începe să-şi împrăştie lucrurile pe canapele; pledul, cutia cu binoclu, un ghid Joanne şi un sac de turist. Făcând aşa, i se pare că lumea va crede toate locurile reţinute.

— Procedeul acesta, îi zisei eu, e copilăresc, şi foarte puţin caritabil…

— În călătorie, îmi răspunse cinic, nu încape caritate, fiecare vede de el…

Spunând aceasta, se aşează într-un colţ, cu spatele spre locomotivă, căci nu vrea să aibă curentul în faţă. Pe când unchiul se tolăneşte pe canapeaua sa, un preot de-o respectabilă grosime, intră surâzând în compartimentul nostru, ridică politicos sacul de pe fotoliul şi se aşează tocmai în faţa lui Florentin Garaudel, fără a da

însemnătate bombănelilor droghistului.

Semnalul de plecare se aude, şi tocmai când uşile se închid, două cocoane, una tânără şi cealaltă bătrână, se opresc la compartimentul nostru încă deschis.

— Doamne, strigă cea tânără privind înspăimântată, interiorul, toate locurile sunt ocupate!

— Nu, doamnelor, răspunse politicos abatele, puteţi intra; este loc destul.

În grabă, tânără îmbrăţişează cu dragoste pe cea bătrână şi intră în vagon pentru a rândui pachetele care i le dă tovarăşa ei. În acelaşi timp impiegatul închide uşa. Atunci călătoarea scoate capul pe fereastră şi adresându-se doamnei mai bătrâne:

— La revedere, mătuşico, îţi mulţumesc încă odată pentru amabilitatea dumitale!

Examinez mătuşa: este o femeie trecută de cincizeci de ani aproape, îmbrăcată modest dar curat, cu o rochie de mătase neagră; sub pălăria ei împodobită cu pansele învechite ies două bucle de păr alb ce încadrează o faţă palidă cu trăsături distinse, pe care suferinţele au veştejit-o înainte de timp. Ochii ei obosiţi şi trişti privesc îngrijoraţi această nepoată care pleacă.

— Drum bun, Denisa mea, şi la revedere! Aceste cincisprezece zile de vacanţă au trecut repede… eşti cel puţin bine instalată în vagon?

— Minunat, am şi eu un colţişor!

— Păzeşte-te de curent… fii curajoasă şi scrie-mi cât de curând!

— Îţi voi telegrafia odată cu sosirea mea acolo… Cât despre curaj…

Un fluierat, trenul se pune în mişcare, şi tânără călătoare rămâne la fereastra vagonului, agitând batista înspre bătrâna rămasă pe peron. După ce trenul ieşi din gară se hotărî în sfârşit să se aşeze în faţa mea, ştergându-şi ochii umezi, cu batista…

Expresul fuge de-a lungul Senei, roşită de razele apusului. Micile staţiuni populate de vile dispar de abia văzute în atmosfera cadă de iulie. Fără a se ocupa de vecinul său, abatele profită încă de lumina zilei pentru a-şi citi rugăciunile. Indignat de această totală indiferenţă, Flo, se mişcă şi îşi şterge gălăgios nasul. Câteodată îmi pune nişte întrebări fără rost, şi la care răspund cu totul pe dos, atenţia mea fiind atrasă de tânără călătoare ce-mi stă în faţă. Şi-a scos pălăria de paie pe care a pus-o în plasă, după ce a învelit-o într-o basma albă. Pe urmă scoase dintr-un sac de piele un fişiu de dantelă cu care îşi înfăşură capul.

Luminată prin vapoaroasa nuanţă a amurgului, ea îmi oferă un spectacol mult mai interesant decât figura întrebătoare a unchiului meu. Nu pare să aibă mai mult de douăzeci de ani. O rochie simplă ca şi bluză ei, arată fără a scoate în evidenţă, corpul ei mlădios şi elegant. Nu poartă niciun giuvaier: gâtul fraged şi alb ca laptele iese dintr-un guler de muselină care cade drept pe placa corsajului. Dantela neagră împodobeşte ovalul unui chip distins şi cu trăsături delicate. Tenul e mat; buzele ei, trandafirii şi cărnoase, arată sinceritatea şi bunătatea caracterului; când se întredeschid, fac două gropiţe în obraji. Nasul cu nările mobile are o formă corectă; ochii-i sunt negri şi fermecători; limpezi ca apa din izvor. Un păr des şi negru se ondulează pe fruntea-i senină de o expresie fermă şi inteligentă. Tânără călătoare e foarte simpatică. Din toate reiese o generoasă nevinovăţie, o inimă simţitoare ce are încredere în viaţă şi care nu bănuieşte încă urâciunile şi nimicniciile ei.

Dar ştiu că adesea, aceste chipuri frumoase de femei ascund caractere urâte şi nu avem decât dezamăgiri în urma lor. Cu toate astea aş fi foarte mirat dacă ştiinţa mea psihologică m-ar înşela. În această simpatică fată se găseşte o expresie de nevinovăţie atât de firească încât,

fără îndoială, femeia cea mai prefăcută n-ar parveni s-o imite. Dacă aceste buze curate mint, dacă aceşti ochi nu sunt sinceri, atunci după cum zice Hamlet «ne îndoim de lumina stelelor şi de strălucirea soarelui».

Examinând pe ascuns această interesantă necunoscută, caut să ghicesc cine este, care i-ar fi trecutul şi ce soartă o aşteaptă la sfârşitul călătoriei. După anumite semne, cu totul nevinovate, ea pare să fie o pariziană. Pare a fi iubită de mătuşa care a întovărăşit-o până la tren şi ea de asemenea o iubeşte, odată că a plâns la despărţire. Ce nevoie o face să se lipsească de această dragoste şi singură, la douăzeci de ani, întreprinde o călătorie atât de lungă? Se reîntoarce oare la rude mai puţin iubite, sau se duce să-şi câştige existenţa într-un oraş străin. În orice caz, noua poziţiune spre care se îndreaptă, nu pare a avea perspective încântătoare, deoarece la plecare i-a urat „curaj”. Călătoarea nu observă că eu o examinez. Şi-a luat din geamantan o carte legată pe care se încearcă s-o citească la razele lămpii ce stă aprinsă şi pironită tocmai deasupra capului ei; dar lumina lămpii joacă şi nefiind destulă, renunţă la această obositoare lectură. Se apropie mai mult de fereastră, pune cartea la o parte şi ochii ei rătăcesc distraţi pe miriştile întinse ale Beaucei şi pe cerul abia înstelat. Încetul cu încetul, noaptea a învăluit totul, iar trenul străbate tainica întunecime.

De un timp încoace, abatele şi-a lăsat cartea de rugăciuni, iar unchiul meu, înfăşurat într-un pled a devenit tăcut. Amândoi închid ochii şi adorm. După un timp oarecare, din fundul compartimentului se aude un dublu sforăit. Acel al preotului este tânguitor şi discret ca gemătul vântului: iar din gâtlejul lui Flo iese o mormăială ciudată. Acest comic duet face pe tânără fată să se întoarcă spre cei adormiţi. Privirile noastre se încrucişează şi schimbăm un zâmbet înţelegător.

Acest surâs împărtăşit mă îndeamnă să întrerup

tăcerea:

— Mişcarea trenului i-a legănat, zisei eu, pe dumneavoastră nu v-ar îndemna să faceţi la fel?

— Nicidecum, domnule, mi-e cu neputinţă să dorm în tren.

— Atunci, domnişoară, daţi-mi voie să vă reamintesc recomandaţia doamnei care v-a însoţit… Aşa cum staţi aveţi curentul în faţă… doriţi să închid geamul?

— Nu, zise ea, ne-am înăbuşit în compartimentul acesta!

— Atunci, luaţi locul meu. Veţi fi ferită de vânt şi de praf.

— Mulţumesc, domnule… pe un asemenea timp cald, nu-mi displace răcoarea aerului de noapte… ş-apoi îmi place să privesc afară şi când e întuneric… Luna e plină şi va răsări în curând.

Într-adevăr, deasupra coastelor orleaneze, luna răsare roşie ca jarul; încet, se suie pe cer: culoarea ei ca rubinul se păleşte şi ia nuanţa unei medalii vechi de aur. Stelele lucesc mai puţin, înecate de lumina lunii. Razele ei aruncă o dâră argintie pe apele Loarei pe lângă care trecem şi scaldă într-o lumină fosforescentă viile aşezate pe povârnişuri. Noaptea e caldă şi liniştită. Când trenul merge mai încet pe lângă staţii, ţârâitul greierilor şi cântecul brotăceilor se aude. Liniştea câmpiilor, singurătatea învăluitoare ce o produce trenul în fugă şi sforăitul celor somnoroşi, îmi strecoară încredere şi devin şi mai îndrăzneţ. După puţin mă încumetai să reîncep convorbirea:

— Doamna în vârstă, care la plecare vă arăta atâta solicitudine, pare că vă iubeşte mult.

— Mătuşa mea? răspunse tânără fată, devenind şi ea mai comunicativă; da, este singura mea prietenă şi singura mea rudă… Am pierdut pe mama: tata, care era inspector de păduri, a murit înainte de a ieşi la pensie. Apoi mătuşa

m-a luat şi m-a îngrijit, m-a crescut cu o dragoste de mamă. Am mare recunoştinţă faţă de ea şi îmi vine foarte greu să mă despart de dânsa.

— Pentru prima oară vă despărţiţi?

— Din nenorocire, nu. Dacă ar fi să mă iau după ea şi după plăcerile mele, nu ne-am fi despărţit niciodată; dar mătuşa mea are prea puţină avere şi acum când sunt în stare să câştig ceva, am căutat la rândul meu, un mijloc spre a-i asigura bătrâneţele. Sunt şase luni de când un găsit un loc ca domnişoară de companie, într-o familie a unui mare industriaş din Bordeaux. În vara asta un căpătat un concediu de cincisprezece zile, pe care l-am consacrat mătuşii mele. Această binecuvântată vacanţă a trecut ca apa printre degete şi acum trebuie să mă reîntorc la patronii mei şi să-i însoţesc la vreo staţiune climaterică. E foarte greu să fii silită să stai la alţii, când ai fost obişnuită cu un mic interior, în care ai fost alintată, răsfăţată, iubită… Cu toate astea trebuie să mă mulţumesc că la douăzeci şi doi de ani mă găsesc într-o situaţie onorabilă şi destul de bine retribuită. Cunosc multe institutoare care sunt mai nenorocite decât mine şi are ar râvni la norocul meu.

Vorbeşte cu acea frumoasă încredere a tinereţii care merge cu vioiciune înaintea vieţii, culegând din cale ramurile verzi ale nădejdii. În penumbră buzele ei surâd, observ gingaşele ei gropiţe din obraji şi cum îi lucesc dinţii. Simt un viu interes pentru frumoasa călătoare, mdindu-mă mai ales la neajunsurile ce îndură:

— Văd că sunteţi înzestrată cu cel mai frumos talisman: veselia, nădejdea această optimistă. Desigur că ea a înlesnit mult la începutul carierei. Oare, familia despre care mi-aţi vorbit în treacăt, se poartă bine cu dumneavoastră?

— Da, răspunse dânsa, câteodată chiar prea mult… Patronii mei, ca fiecare din noi, au şi ei micile lor defecte

sau manii, dar ce poţi face? Când cineva e silit să trăiască cu alţii, trebuie să se supună obiceiurilor. Familia nu-i mare, tatăl e foarte ocupat şi nu-l vedem decât foarte rar, mama, o femeie bună însă neurastenică, întotdeauna preocupată cu sănătatea ei şi în sfârşit fiica, în vârstă de douăzeci de ani. frumoasă şi inteligentă.

— Cu atât mai bine, ea trebuie să fie cu dumneavoastră ca şi cu o camaradă

— Din nenorocire este cea care îmi îngreuiază sarcina… foarte răzgâiată, puţin supravegheată, ea – mi face impresia fetei «stil modern». Dacă m-aş lăsa în voia nazurilor ei, ar face din mine cea mai bună prietenă. Dar cum eu nu împărtăşesc nici gusturile, nici fanteziile ei, sunt foarte rezervată cu dânsa. Însă între mine şi ea fiind o mică deosebire de vârstă, îmi iau autoritatea trebuincioasă pentru a fi un adevărat mentor, şi aceasta îmi întocmeşte o împrejurare foarte delicată. Afară de acest neajuns, nu mă pot plânge de nimic.

Pe când noi vorbim, expresul îşi urmează drumul şi acum ne găsim în apropierea oraşului Tours. Între desişul de plopi, Loara îşi întinde apele aurite de razele lunii. Valea se lărgeşte câteodată pe vârful dealurilor, acoperişurile învelite cu ardezie şi turlele vreunul castel al renaşterei se desprind din verdeaţa parcurilor aţipite. Licăriri slabe se zăresc la ferestrele, caselor din satele învecinate. Miresme de fân cosit şi de grâu copt ajung până la noi, iar vecina mea le aspiră cu lăcomie.

— Mă reînviază, murmură ea, această mireasmă a câmpiilor!

— Vă place mult natura?

— Da, ca şi cei mai lipsiţi de ea. Deşi m-am făcută o pariziană, totuşi mi-am petrecut copilăria în provincie şi am gusturi de ţărancă. Când trăia tata, mă lua cu dânsul în inspecţii. Era pădurar în suflet şi mă învăţa să iubesc pădurile. Când mă găsesc din întâmplare pe câmp, aerul

mă îmbată; mă fac sălbatică în preajma copacilor, sub bolta cerească, pe lângă ape…

Dintr-o ceaţă albăstrie, oraşul Tours întins între cele două râuri ale sale, se desprinde ca un tablou. Trenul se opreşte o clipă la St. Pierre-des-Corps şi pe urmă îşi reîncepe goana nebună, printre vii, mirişti, crânguri şi câmpii întinse. Cu cât noaptea înaintează, convorbirea noastră scade din ce în ce. Încetul cu încetul, deşi ea pretinde că în tren nu poate adormi, totuşi începe să piardă noţiunea lucrurilor; pleoapele i se închid, capul se lasă pe colţul albastru al canapelei şi iat-o pe deplin adormită. Binişor închid geamul. În acelaşi timp, cartea pusă lângă dânsa, alunecă la picioarele mele. O ridic şi o deschid. Ediţia Tauchnitz de Jane Eyre. Pe prima foaie, numele proprietarei este scris cu litere mărunte şi-l citesc la lumina lămpei: «Denise Suzor».

Pentru ca domnişoara Suzor să poată dormi mai bine, am acoperit flacăra lămpii cu paravanul de etamină. Dar încetul cu încetul lumina lunii străbate prin fereastră şi scaldă capul adormitei. Cutele broboadei fac să reiasă delicata albeaţă a obrazului şi a gâtului. Rezemată de coltucul canapelei seamănă cu un crin înclinat. Ochii îi sunt închişi, genele negre i se unesc, buzele puţin întredeschise lasă să treacă o răsuflare ritmică dar foarte slabă. Trăsăturile bustului, ale taliei şi ale şoldurilor, arată în forme rotunde o graţie castă şi voluptuoasă; feeria lunii dă acestui chip tânăr de fecioară un farmec misterios. Privirea mea vrăjită nu mai poate să se dezlipească de ea, deşi conştiinţa mă opreşte de a gusta frumuseţea acestor forme tinere pe care somnul mi le trădează. Admirând pe Denisa Suzor, mă gândesc la fecioara Antiope adormită sub umbra unei păduri sacre, iar aşa, pe nesimţite oboseala unei veghi prelungite mă face să închid ochii şi adorm şi eu într-un vis minunat… Nu ştiu cât timp a ţinut această adormire plină de farmec, căci deodată o zguduitură mă

deşteaptă, mă frec la ochi şi observ că a început să se facă ziuă. Trenul a oprit la Contras şi acum iarăşi porneşte. În faţa mea, domnişoara Denisa, s-a deşteptat privind cele dintâi raze de lumină.

— Cu toate astea tot am adormit… Unde suntem?

— Ne apropiem de Bordeaux.

Îşi dezlegă iute broboada, se uită într-o mică oglindă de buzunar îşi netezeşte părul şi spune:

— Ce mizerie… tot praful drumului îl am pe obraz şi n-am cum să mă spăl măcar!

— Fiţi liniştită! Ne apropiem de Libourne şi vă voi găsi puţină apă.

Trenul începu să-şi micşoreze iuţeala, îmi reamintesc că unchiul Flo, în calitate de om prevăzător, a pus în sacul său o ploscă goală şi o cupă făcută dintr-o coajă de nucă de cocos. Desfac curelele şi găsesc preţioasele obiecte. La gara Libourne, chem un hamal, îl rog să-mi umple plosca la fântână şi mi-o aduce plină cu apă proaspătă:

— Acum, zisei vecinei mele, pe când trenul îşi relua fuga, faceţi-vă toaleta. Nuca de cocos vă va servi de lighean: daţi-mi voie să vă dau şi o bucată de săpun.

Îmi mulţumeşte surâzând, pun pe genunchi ligheanul improvizat, în care torn apă proaspătă; ea îşi înmoaie batista, îşi şterge ochii, obrajii şi fruntea; aceste toate cu aerul drăguţ al unei păsărele care-şi netezeşte penele. Apoi un râs argintiu deşteaptă pe tovarăşii noştri de călătorie. Preotul cel dintâi, deschise ochii, se întinde, aruncă spre noi o privire furişă şi de sigur cam scandalizat, îşi adună cartea de rugăciuni de pe jos; face semnul crucii şi începe ruga dimineţii. Deşteptarea unchiului Flo e anevoioasă. Cască şi tuşeşte: încetişor creierul său se deşteaptă din amorţeala somnului şi – dulce solicitudine – prima lui grijă e pentru nepotul său. Sculându-se în sus, se întoarce spre noi şi zăreşte pe tânără fată spălându-şi mâinile în nuca lui de cocos. Chipul lui Florentin Garaudel

se schimbă, şi rămâne încremenit şi indignat. Să facă scandal? Probabil că prezenţa preotului îl opreşte şi îl aud ocărind, cu aluzii, la unele persoane care sunt mai» jenante «decât «jenate».

Călătoarea terminându-şi toaleta, puse nuca de cocos şi plosca goală, pe canapea; dar deodată, cu o iuţeală sălbatică, Flo se repede la aceste două obiecte atât de scumpe, le băgă în sac şi apoi leagă curelele înfuriat, în răstimpul acestor întâmplări, timpul şi trenul înaintau; locomotiva arunca şuierături repetate. De-a lungul Garonei catarge de corăbii cu pânze uşoare se desprind din ceaţa roşiatică, cu turlele bisericilor, cu învelişurile ţuguiate şi cu aleile sale frumoase, Bordeaux, scăldat de razele soarelui, se întinde sub cerul albastru. Intrăm în gara St. Jean, trenul merge mai încet iar uşile se deschid.

— Iată-ne ajunşi, oftă domnişoara Suzor, luându-şi sacul în care pusese cartea şi broboada… Vă mulţumesc din suflet pentru bunătatea dumneavoastră şi vă salut. Vă urez petrecere frumoasă.

Buzele îi zâmbesc, dar privirea-i este melancolică şi ca să-i ajut să se dea jos din tren mă cobor şi eu.

— La revedere domnişoară, şi noroc bun!

Ne strângem mâna şi pe când ea se pierde în mulţimea ce se înghesuie la uşa de ieşire a gării, o urmăresc cu privirea şi cu părere de rău…

IV

— Când vei isprăvi de căscat gura după obraznica aia ce şi-a permis să-şi spele mâinile în nuca mea de cocos, ne vom duce şi noi să ne spălăm şi să luăm câte o cafea cu lapte! mormăi ironic unchiul Flo, la spatele meu.

În acelaşi timp îmi întinde sacul şi pledul:

— Abia avem timp, că trenul pleacă după o jumătate de oră…

Socotisem că ne vom opri puţin la Bordeaux. Caut să-l conving că nimic nu ne zoreşte. Îi înşir toate atracţiile

oraşului: muzee, Teatrul cel mare, Grădina publică...! Dar nimic. Mă lovesc ca de o stâncă.

— Nu-mi pierd timpul cu fleacuri. Eu vreau să mă găsesc cât mai repede faţă în faţă cu Pirineii mei.

Zice „Pirineii mei" de parcă s-ar găsi la Villotte spunând „produsele mele" când vorbea de doctorii, al căror depozitar era. Aşadar mă supun şi de data asta, şi mergem împreună la bufet. Beau câteva înghiţituri de ceai, pe când unchiul meu se serveşte cu cafea cu lapte şi cu zdravene felii de pâine cu unt; după aceia ne reinstalăm în alt vagon, unde avem norocul să fim singuri. Flo, după ce se îndoapă bine, îşi recapătă veselia şi aşezându-se în faţa mea, examinează ghidul. Trenul străbate viile povârnite scăldate în soare. Oraşul Bordeaux rămâne înapoi şi mă gândesc cu părere de rău la frumoasa mea tovarăşă din tren. Îmi reamintesc ochii ei limpezi şi negri, surâsul ei drăgălaş şi graţia ei copilărească. Îmi închipui că acum se găseşte în exerciţiul funcţiunii de însoţitoare şi că, desigur, nu ne vom mai revedea. Ea apăru la începutul acestei călătorii şi dispăru ca o stea căzătoare, lăsând însă în sufletul meu o dâră de lumină. Voi păstra amintirea acestei drăguţe fete atât de încrezătoare, expansivă şi atât de neştiutoare, care în nevinovăţia ei, adormise în faţa mea într-o noapte cu lună.

Trecem bifurcarea Arcachonului şi iată-ne în mijlocul unui pustiu. O exclamaţie de indignare mă deşteaptă din visarea ce mă încătuşase:

— Ce ţară de sălbatici, exclamă Florentin Garaudel

Într-adevăr, priveliştea nu are nimic atrăgător.

La dreapta şi la stânga, calea este mărginită cu plantaţii de pini. Pe trunchiuri se văd tăieturi proaspete şi la rădăcina fiecăruia, este aşezată o oală în care se scurge răşina. Astfel orânduiţi, aceşti copaci cu coaja groasă şi frunza rară, au o înfăţişare tristă. Foarte rar se zăreşte câte-o casă; şi mai rar o fiinţă omenească; peste tot

monotonia pinilor şi ţârâitul ascuţit al greierilor domnesc.

— Asta se numeşte Sudul la ei? strigă Flo indignat! Le mulţumesc, m-am săturat!... Unde sunt vâlcelele şi livezile noastre!... Cel puţin acolo ai puţină verdeaţă sub ochi. Nu-mi place să cheltuiesc bani, dar aş da bucuros jumătate din preţul călătoriei ca să mă regăsesc în faţa viilor mele din Hormicey, unde lăcustele îşi întind la soare aripile lor roşii şi foşnitoare!

Moşul pare dezamăgit. Ceea ce-mi place la unchiul Flo, ceea ce răscumpără maniile lui, neroziile lui ridicole şi nesuferitul său egoism, este dragostea cea sinceră pentru locul unde s-a născut; el duce oriunde cu sine pământul argilos din Barrois lipit de tălpile picioarelor. Provincialismul său are darul de a-mi deştepta iubirea priveliştelor şi scumpelor impresii ale locului meu natal. Mulţumită lui revăd desluşit uliţele accidentate ale orăşelului meu, casele, chipurile de altă dată; această neaşteptată evocare a amintirilor din tinereţe îmi strecoară în suflet un simţământ îngăduitor şi iert apucăturile ciudate ale bătrânului droghist.

După Morceux, din fericire, terenul începu să fie accidentat. În depărtări albastre, Pirineii apar ca nişte nori nemişcaţi, iar la Tarbes lanţul lor dantelat se arată într-o frumuseţe neprihănită. Arăt această vedere unchiului meu, dar în loc de entuziasmul aşteptat, întâlnesc o idee fixă de critică... Nemulţumirea întâmpinată în pustietăţile de odinioară, a redeşteptat predispoziţia spre critică a lui Florentin. Dă din cap şi face o mutră dispreţuitoare. Nici livezile frumoase, nici câmpiile de porumb brăzdate de pârâiaşe care se strecoară printre şisturi de ardezie; nici impunătoarea apariţie a piscului „Pic-de-Bigorre”; nici Lourdes, oraşul minunilor; nici valea Argelesului, bogată, înverzită şi plină de sate, nu mai impresionează po unchiul Flo. Înfăţişarea lui exprimă mai mult spaimă decât entuziasm şi declară că se aştepta la ceva mai bun. În

definitiv este contrariat de această măreaţă privelişte, care seamănă aşa de puţin cu smeritele dealuri din provincia lui. Vecinătatea acestor falnice culmi îl umilesc şi de aceia se simte supărător atins. De altfel aerul de munte i-a deschis pofta de mâncare, iar foamea, desigur, îi înfrânge facultăţile admirative: cu un oftat de uşurare coboară la staţiunea Pierrefitte şi se repede înspre Hotelul Poştei.

Cere în grabă să mănânce şi ne aşezăm la masă într-o verandă de unde se poate vedea valea Argelesului care sclipeşte la soare, şi piscul Villelongului, ce-şi întinde păşunile în depărtările zării. Flo nu se uită decât la lista bucatelor pe care o studiază încruntându-şi sprâncenele; „păstrăvi prăjiţi, chateaubriand cu cartofi, spanac cu franzelă prăjită…”. La toate găseşte câte ceva de zis, mai ales la spanac pe care nu-l poate suferi. De necaz se îndoapă cu mezeluri, îşi scoate năduful de păstrăvi din care nu lasă decât şira spinării, iar după ce a sorbit două pahare cu vin alb, examinează servitoarea care ne aduce bucatele.

Zveltă, oacheşă, cu o batistă roşie pe pieptănătură, are nişte ochi scânteietori de un albastru închis şi buze roşii cari surind, ce-i scot la iveală dinţii albi strălucitori. Vinul să fie pricina, sau acest ademenitor zâmbet? Cu mare mirare văd pe unchiul Flo înveselit, spunând vechi galanterii frumoasei fete care fac haz. Cu toate vorbele dulci, Flo îşi vede de mâncare. Pe când atrăgătoarea bigorează ne schimbă farfuriile, el trage spre dânsul farfuria cu spanac şi îşi serveşte o porţie respectabilă:

— Ei, unchiule, credeam că spanacul nu-ţi place!

— Nu pot să-l sufăr, răspunde el supărat, dar îl plătesc…

Auzind aceasta, servitoarea râse cu hohote, iar eu mă simţii oarecum stânjenit. După desert, băurăm cafea, Flo cere socoteala, căci „plăteşte” într-adevăr, şi aceasta se vede după chipul cum cercetează fiecare articol din notă.

La urmă, scoate punga şi plăteşte.

— Domnii vor lua de sigur brecul din Cauterets? întrebă servitoarea.

— Nu, răspunse Flo, îndreptând curelele geamantanului său de turist. Mergem pe jos, iar bagajele le vom trimite direct la Cauterets poste-restante… Aveţi grijă de le daţi conductorului.

Pe urmă aruncând cu gestul unui prinţ, un franc ps faţa de masă:

— Iată fetiţo, pentru frumoşii tăi ochi!

La rândul meu iau sacul, şi iată-ne urcând drumul umbrit de castani cu fructe de un verde auriu. Fata cu batista roşie stă aplecată pe balustrada terasei. Flo priveşte înapoi şi-i trimite un salut curtenitor:

— Hei, unchiule, această frumoasă servitoare te-a atins la inimă, nu cumva te-ai fi amorezat?

— Nu-ţi şade bine să glumeşti, tocmai tu, care în noaptea trecută flirtai fără ruşine cu domnişoara din vagon.

Această paralelă între o servitoare de la un han şi încântătoarea mea tovarăşă de drum, mă jigneşte şi îi răspund verde:

— Domnişoara aceia era o fată cinstită şi nu mi-ar fi îngăduit să-i înşir galanterii de comis-voiajor.

— Ştiu că dumneavoastră artiştii sunteţi sfinţi… cât despre fata de la han, mărturisesc că o găsesc foarte drăguţă, însă ca să mă fi atins la inimă… asta nu! Nu sunt de acei nerozi care se înflăcărează de o nimica toată. Amorul după mine e o slăbiciune, mai rău decât atât: o predispoziţie bolnăvicioasă ce trebuie tratată ca toate nevrozele cu bromură şi duşuri reci.

— Ei istoria dracului! Atunci dragostea ce simţim pentru o femeie care ne împinge să facem tot ce ne ita cu putinţă spre a-i câştiga inima, cultul frumuseţii tot avântul plin de patimă al tinereţii, acestea toate nu sunt, după

dumneata, decât o boală de nervi?!

— Absolut! Amorul nu atinge decât pe degeneraţi; persoanele sănătoase şi bine echilibrate ca mine, sunt ferite de aşa ceva.

— Atunci de ce spuneai vorbe dulci acelei fete, pe care o priveai cu ochii înflăcăraţi?

— Curată ameţeală produsă de un pahar cu vin şi o bună digestie!

— Unchiule, judeci ca un droghist…

— Şi tu nepoate, ca un creier îmbâcsit de literatură… Să lăsăm prostiile astea… Să ne gândim mai bine, că intrăm în mijlocul Pirineilor; că mâine ne suim pe vârfurile cele mai înalte şi că vom avea la îndemână acele minunate plante farmaceutice, pe care le-am admirat adesea în vis! Să nu ne mai gândim decât la ştiinţă şi la descoperirile ce vom face în munţi…

Deocamdată, ceea ce vom descoperi mai curând pe munţi, este ceaţa. Norii care de la amiază s-au format încetul cu încetul pe vârful piscurilor, se târăsc acum în văile în care intrăm. Se îngrămădesc alunecând uşor pe crestele întretăiate. Pânza vaporoasă se rupe şi fâsiile atârnă de fiecare colţ de piatră. În curând partea de cer albastru pe care o vedem deasupra capetelor noastre va dispare sub vălul cenuşiu al ceţei… Valea e adâncă şi strânsă între doi pereţi colosali de şist, care par că se unesc acolo sus. Jos vaporii albi se strecoară printre copaci. S-aude un zgomot asurzitor: este torentul din Cauterets, care se năpusteşte în valea inferioară. Aci, strâns între două ziduri lucioase, colo sfărâmat de stânci sau crăci încurcate, spumegă şi clocoteşte. La o sută de metri de torent drumul suspendat ca un balcon, şerpuieşte şi se suie mereu, sub cerul înnourat, pereţii de stânci uriaşe se restrâng şi parcă astupă drumul înapoi şi înaintea noastră cu o măreţie sălbatică, ameninţătoare, înfricoşătoare. Stâncile încolăcite se asemuiesc cu

scoarţele zgronţuroase ale unor imense trunchiuri de copaci. Din fiecare crăpătură, nişte izvoare nevăzute, care se strecoară printre muşchi şi ferige. Nu este firicel de iarbă pe al cărui vârf să nu strălucească întruna, câte o lacrimă mereu reîmprospătată. Întreaga vale pare că plânge din cauza unei tainice suferinţe.

Amândoi, mişcaţi de tristul aspect al acestui melancolic defileu, ne îndreptăm în direcţia Argelesului ale cărui văi sunt atât de radioase şi atât de vesele; soarele în amurg învăpăiază încă culmile verzi şi satele sus aşezate. Văzute din suiş, văile apar ca într-o sărbătoare… Deodată vântul rostogoleşte un val de ceaţă şi valea cu încântătoarea-i privelişte se stinge ca un rai pierdut…

Florentin Garaudel mă priveşte cam dezorientat:

— Prost început, zise el; ce ghinion dacă mâine va ploua.

Mă încerc să-l asigur spunându-i că la munte condiţiunile meteorologice sunt cu totul deosebite de cele de la şes şi că ceaţa dispare tot aşa de repede după cum a apărut. Cu toate acestea nu sunt de loc încredinţat de cele ce i-am spus.

Înaintăm în tăcere şi suntem cam descurajaţi. După locul numit „Ţinta Melcului”, valea se lărgeşte, iar ceaţa deasă dăinuie mereu. La dreapta şi la stânga se vede lanuri de secară şi colţuri de câmpii unde fânul se usucă; ici, colo, câte o căpiţă la baza căreia un muntean îşi fumează ţigara. Pe neaşteptate zărim Cauteretul împrejmuit de munţi şi împlântat în vapori.

— Peste un sfert de oră ajungem, zisei unchiului spre a-l dezmetici.

— Am mers o bucată bună, oftă el obosit

— La ce han ne vom opri?

— Nu vom trage la han, răspunse Flo. Unul din prietenii mei, doctorul Pechoin, care a mai fost la Cauterets, m-a recomandat la nişte oameni buni, unde a

locuit el şi care ne vor primi cu multă plăcere… Aşa că vom putea lua masa ori unde vom vrea.

Cu cât ne apropiem, ceaţa se îngroaşă ca şi cum ne-am fi apropiat deodată de sfârşitul lui octombrie. Din când în când, câte-o picătură de ploaie cade pe praf. Sub copacii parcului, vizitatorii băilor au aerul plictisit şi se plimbă alene. Iată-ne în strada Raillere, unde se găseşte casa Menginou, recomandată de prietenul unchiului meu. Strada mărginită de case înalte şi negre cu ferestre luminate, este foarte animată; găsim casa Menginou în care unchiul meu intră foarte voios şi stă de vorbă cu patronii, evocând amintirea doctorului Pechoin.

— Vra să zică, strigă d. Menginou, sunteţi prieteni de-ai drului Pechoin? Ah, ce om bun… şi ce mai face? V-a vorbit de casa noastră? Din nenorocire toată e ocupată. Nu mai avem decât o odaie la al doilea cât; şi mă micâ, cu un singur pat… Dar e curat şi veţi putea dormi perfect…

Pe când Florentin discută, eu mă duc în căutarea bagjelor noastre. Piaţa unde sunt birourile mesageriilor le plină de o mulţime gălăgioasă. Un întreg furnicar în mişcare.

Călăuze care aşteaptă amatori excursionişti; contrabandişti aragonezi oferă trecătorilor „navajas-uri” şi mantii vargate; călăreţi, escortează nişte amazoane în haine roşii cu fuste flotante, care se întorc de la plimbare; servitoare zvelte cu ochii vioi, cu chiupuri pline cu apă proaspătă pe cap, circulă în toate direcţiile. Copii, vânzători de ziare, strigă jurnalele Parisului; din brecuri hamalii descarcă colete şi geamantane. În mijlocul acestui zgomot infernal cu greu mai pot descoperi bagajele noastre. În sfârşit le găsesc. Le trimit pe o roabă la Menginou. Întorcându-mă acasă găsesc pe unchiul Flo gata de cină şi ne aşezăm la masă Desigur că şi-a ales odaia cea mai mare care dă la stradă, iar eu sunt nevoit să mă mulţumesc cu cea mica;

— La vârsta ta, insinuă unchiul Flo, dormi bine ori şi unde…

Cinez resemnat şi urez noapte bună. Odăiţa este strâmtă în care patul de fier şi o măsuţă, ocupă tot spaţiul. Nu-i luminată decât de un geam mic ce se deschide deasupra torentului. Obosit mă târăsc în pat după ce deschisei gaura ce-mi serveşte de geam. Ascult şopotul vede apei, şi departe, din când în când, se aude muzica unui pian, cântând «Non piu andrai» din Nunta lui Figaro.

Pe nesimţite, curata melodie a lui Mozart îmi împlăcut, şi pentru a ne ura bună sosire o albă cascadă dreaptă gândul spre încântătoarea călătoare din trenul de Bordeaux. Legănat de foşnetul clocotitor al apei, adorm şi revăd în vis pe Denisa Suzor spălându-şi mâinile în nuca de cocos a lui Florentin Garaudel…

V

Cum se crapă de ziuă, fui trezit de vocea de dascăl a unchiului meu:

— Sus, leneşule! Soarele răsare şi n-avem timp de pierdut… şi

Flo era gata. Cu o şapcă albastră pe cap, îmbrăcat într-o haină lungă de dril albastră, care devenise albă de mult ce era spălată, şi cu ghete până la genunchi, el are aerul unei călăuze.

— Tu dormeai, reluă el, pe când eu consultam Joannul meu… Azi vom vizita lacul Estom şi vom ajunge în regiunea zăpezilor veşnice… O excursie de şapte ore printr-o vale pastorală şi sălbatică, unde flora e din cele mai curioase.

mai curioase. Frumos, dar unde vom mânca?

— Am prevăzut obiecţiunea ta şi am însărcinat pe d. Menginou, de-a pune în sacul tău, merinde; friptură, şuncă, pâine şi vin. Fiind cel mai tânăr, vei duce merindele. Vom mânca pe iarbă, lângă vreo fântână limpede, iar din primul popas, umerii tai vor fi uşuraţi… Ma îmbrac repede,

iau sacul cu proviziuni şi plecam.

— Frumos timp! Zeii ne favorizează! striga unchiul meu. Într-adevăr, suntem fericiţi în ceea ce priveşte timpul. Cerul este de un albastru imaculat. Niciun nor nu se vede. Cu cât ne apropiem de Raillere, soarele începe să înroşeasca culmile, pe când restul privelistei se scalda într-o umbra răcoroasa. Aerul vioi şi tare ne face drumul plăcut, şi pentru a ne ura buna sosire o alba cascada ne saluta gălăgios în trecere, varsindu-şi valurile spumegatoare în fundul unui bazin de granit. Trecem partea deluroasa printr-o pădure de fagi, şi îndată ce ieşim din umbroasa întunecime a ramurilor, valea Lutourului se deschide în faţa noastră, cu munţii ei golasi, cu izvoare de apa limpede, cu conacele pastorilor şi cu bogate pasuni de iarba, unde pasc vaci şi cai. La frumoasa lumina a soarelui de dimineaţa, valea capăta o înfăţişare idilica, Florentin Garaudel nu mai poate de bucurie. Cu ierbarul la spinare, el mergea cu un pas voios, adunând pe ici pe colo cu strigate de admiraţie aconite, parnasite şi saxifrage care îşi au floarea plină de roua. Din pragul unei colibe, un muntean slăbănog ne pofteste să bem lapte proaspăt. Fiind bine dispus din pricina recoltei ce făcuse, Flo primeşte aceasta invitaţie şi se îndreaptă spre bordei. Neavând pofta de băuturi laptoase, îl las să se ducă, iar eu îl aştept la marginea unui izvor. După puţin, unchiul apare, cu fruntea posomorâta, cu buzele strânse!

— Ce oameni! murmura el furios; dacă la muntenii scoţieni se „dăruieşte”, muntenii din Pirinei o vând cam scump... Un franc un pahar cu lapte!... Mulţumesc, nu mă vor mai prinde!... Flo nu glumeşte când e vorba de bani. Cheltuiala aceasta neaşteptata i-a fost destul să-i strice cheful. Nu se mai interesează de botanică, şi aspectul unei turme de capre sau apariţia vreunei stâne, dau ochilor lui un fulger de indignare. Nu se potoleşte decât aproape de ora unsprezece, când ne aşezăm la mâncare lângă un izvor,

în luminişul unei păduri de pini. Înzestrat cu o poftă bună de mâncare înghite la bucăţi de pâine, îşi serveşte cea mai mare parte de friptură şi din şuncă, scoţându-şi necazul bând trei sferturi din sticla cu vinul de Bordeaux. Lungit pe iarbă, cu capul la umbră şi picioarele la soare, găseşte că toate merg bine şi trage un pui de somn, în loc de desert. Aud sforăiala lui Flo care-şi amestecă disonanţele cu şipotul torentului: mail târziu, fiindcă timpul fuge mai repede decât apa, mă decid să-l deştept, lucru care nu-l mulţumeşte de fel. Ultimul urcuş e mai greu; soarele de amiază ne dogoreşte ceafa iar printre crăpăturile stâncilor şi pe lângă pinii piperniciţi ne suim cu greu. Acolo sus piscuri înalte se ridică formând un semicerc împrejurul lacului Estom. Fâşii de zăpadă acoperă pe jumătate neprihănita lor goliciune, iar văzduhul în strălucire dă o nuanţă albăstrie frumoaselor lor contururi.

Frumuseţea priveliştii ne înviorează. După multe sforţări ajungem la marginea lacului Mic, înfundat ca o cupă în poalele munţilor, el îşi rotunjeşte suprafaţa nemişcată de o culoare vânătă-pătlăginie. În sfânta linişte a acestor, înalte regiuni pirineene, păşunile înverzite, faţa sticlitoare a lacului, crestele înzăpezite şi subţiri, albastrul boltit al cerului, formează o desăvârşită armonie.

Pe un dâmb, un păstor de vreo douăzeci şi ceva de ani, cu o şapcă pe cap, încălţat cu opinci, stă în picioare păzeşte din depărtare vacile şi caprele lui răspândite, şi la întrebările noastre el răspundea monosilabic ca un om ce-şi găseşte de abia cuvintele. Ne numeşte piscurile care înconjoară lacul şi cele care formează valea Lutourului Pouey-Mouron, vârful Estom-Soubiran şi despicătura Vignemalului.

— Aceşti trei munţi şi micul lac întunecai sunt singurii lui tovarăşi. Timp de patru luni el trăieşte în acest deşert şi nu întoarce la locul său natal, Pierrefitte, decât în septembrie, părăsind fundul văii după cum zăpada îl mână.

La fiecare cincisprezece zile, nevasta sa îi aduce merinde. A doua zi ea se întoarce în valea Argelesului şi iarăşi două săptămâni în singurătate. De abia liniştea îi este întreruptă prin apariţia vreunui turist ce arareori se suie până la lac, iar vizitatorii sunt foarte rari. Astfel şi-a pierdut obiceiul vorbirii.

— Ei, exclamă filosoficeşte unchiul Flo, aveţi la îndemână pescuitul cu undiţa. Trebuie să fie plăcut şi distractiv.

— Nu-i peşte! Apa e prea rece, răspunde laconic bietul cioban.

Dar Florentin Garaudel nu-l mai asculta; el zări printre ierburi, lungi corole de un albastru închis ca şi lacul. Se repede, îngenunche şi exclamă triumfând:

— Este genţiana fără rădăcină… Genţiana acaulis… o plantă rarisimă!…

Pe când el adună cu evlavie plantele preţioase, eu continuu a vorbi cu păstorul cu ochii negri şi meditativi Mă interesează acest tânăr păstor singuratic şi tăcut; el îmi reaminteşte cântecul nocturn „păstorul rătăcitor” al lui Leopardi, cu tânguitoarea invocaţie la lună: „O! lună, viaţa ta e asemănătoare cu a păstorului, el se deşteaptă cu primele licăriri ale aurorei, îşi duce turma pe câmpii, admiră dobitoacele, izvoarele, păşunile ierboase, apoi seara se odihneşte fără alte griji…”

Dar iată că la dreapta, umbra se scoboară din ce în e la poalele munţilor, făcând verdeaţă să apară aproape neagră. Mă despart de păstor şi îi dau un bacşiş; cât despre Flo… el dă din cap, îşi vâră mâinile în buzunar, întoarce spatele şi bomboneşte scoborându-se de-a lungul păşunilor:

— Ageamiule! Prea ai bani de dat…

— Nu-ţi fac acelaşi compliment unchiule. Eşti lipsit de milă pentru bietul băiat care trăieşte patru luni de zile, închis ca un pustnic, între zidurile munţilor!

— Nu găsesc că-i atât de plâns… el n-are nevoi… Toată ziua şade şi nimeni nu-l plictiseşte.

— Omul nu e făcut ca să trăiască singur… Gândeşte-te că acest cioban e însurat şi că aproape toată vara e lipsit de nevasta lui.

— Nevastă-sa îl vede în fiecare două săptămăm şi este destul… Cât stau, au tocmai timpul să se şi certe! M-aş prinde dacă el nu vede pe nevasta lui plecând cu un «uf» de uşurare… Femeile sunt rele şi chiar blândeţea lor, cum zice unul din cei vechi, este un condiment de şiretenie… Păstorul tău trebuie să fie şi el tare mulţumit că nu-şi vede nevasta decât de două ori pe lună.

— Eşti prea dispreţuitor faţă de femei şi nu-mi da seama ce fel de specimene ai cunoscut, de ai aşa urâtă părere despre ele!…

— Am văzut pe ale celorlalţi, şi mi-a fost destul

Jos în vale soarele ne-a ajuns. Ca şi când ar vrea să pedepsească pe Florentin Garaudel de vorbele lui puţin curtenitoare, îi frige spinarea şi îi usucă gâtleju. Îndată ce se apropie de un pârâu, Flo nu se poate abţine de-a scoate nuca de cocos şi de a bea cu sete dintr-însa. Degeaba îi tot spun că la munte trebuie să se ferească de acele izvoare reci şi perfide ca sirenele Nu vrea să ştie de spusele mele şi se încăpăţânează şi se umflă cu apă.

Orele sunt cinci când ajungem la Cauterets, obosiţi plini de praf, şi arşi de soare. Am sosit la casa Menginou; ne-am făcut toaleta; apoi la ora şase ne îndreptăm spre restaurantul hotelului Prinţilor. Flo şi-a schimbat haina de dril şi şi-a îmbrăcat un costum castaniu; ia în mână câteva din florile culese pe vales Lutourului. Ţine mănunchiul ca pe o cădelniţă şi cu un gest provocator. Bucuros ar scrie în jurul pălăriei sale „Aceste flori au fost culese cu mari greutăţi de mine, Florentin Garaudel, membru ăl mai multor societăţi ştiinţifice…»

Contrar numelui ce poartă, restaurantul n-are nimit

atrăgător. Masa pusă într-o sală lungă din primul etaj are aspectul banal al tuturor meselor de «tables d'hâfce»

Dar mâncările sunt abundente şi faţa de masă e curată, ceea ce este esenţialul. Clienţii sunt numeroşi, abia mai putem găsi două locuri libere. Scaunul din faţa unchiului meu este reţinut de o doamnă înaltă, zveltă şi de o înfăţişare elegantă, cu maniere destul de distinse, însă puţin cam teatrale. Să tot aibe treizeci sau treizeci şi cinci de ani. Talia-i este mlădioasă încă, bustul şi umerii au contururi agreabile la vedere; dacă tenul şi-a pierdut prima frăgezime şi buzele vopsite au surâsul banal şi veşted, ochii spălăciţi, bine croiţi şi lungiţi cu creionul negru, sunt vii şi ispititori. Pieptănându-se în bandouri bine ondulate de un blond frumos, măreşte farmecul obrazului. Din mânecile scurte ale unei bluze de lină galbenă, ies braţele împodobite cu brăţări; degetele sunt încărcate cu inele. Flo, cu ostentaţie, depune pe faţa de masă, buchetul său de parnaşii albe şi graţiane albastre. Doamna aruncă o căutătură zâmbitoare spre florile lui Flo, apoi spre chipul cavalin şi fizionomia ciudată a unchiaşului. Florentin Garaudel, măgulit de curiozitatea ce stârneşte, priveşte pe furiş pe vecina sa şi pare fermecat de această elegantă persoană, care asemuită cu femeile din Villotte, i se pare de o rară distincţie. Mândru şi fericit că mănâncă alături de o persoană din lumea mare, îşi sparge capul eu să găsească un subiect de conversaţie. Îndată ce şi-a golit farfuria, se face că mişcă buchetul şi îl miroase cu galanterie. De altfel doamna nu-i dă răgaz să se obosească şi începe ea să-i vorbească:

— Aveţi flori foarte frumoase, domnule!… Sunt de la munte?

— Da, doamnă, răspunse dânsul, pe când un surâs de vanitate îi deschise gura mare; le-am recoltat pe valea Lutourului, în regiunile înzăpezite… Sunt plante foarte rare…

— Adevărat?… Îmi faceţi poftă să mă duc şi eu să culeg asemenea flori la Lutour… Excursia e lesne de făcut?

— Prea este departe, şi drumul a foarte greu, mai ales pentru o doamnă, spune Flo, în gura mare… Şapta ore de drum prin poteci stâncoase şi arse de soare.

— Păcat, răspunse ea cu un accent de părere de rău, aş fi fost fericită să găsesc şi eu aceste flori albastre… Cum le numiţi?

— Genţiana acaulis!… Ş-apoi, adăugă Florentin Garaudel devenit galant, deoarece le doriţi, doamnă, daţi-mi voie să vi le ofer…

— Vai, domnule! Mi-e teamă să nu fiu prea indiscretă primindu-le… Sunt admirabile!

— Vor fi şi mai frumoase când vor fi purtate de dumneavoastră.

— Deoarece sunteţi atât de amabil, le primesc şi vă mulţumesc!

Îşi prinse florile în cutele taliei şi lăsă în jos ochii ei plini de ispită. Acest succes neaşteptat măguleşte amorul propriu al lui Florentin Garaudel şi i se suie la creier ca un vin prea tare… Devine expansiv şi începe să vorbească atrăgând atenţia comesenilor:

— Da, zise el, am fost până departe în munţi şi am cunoscut gheţarii veşnici ce seamănă cu uriaşe mormane de bucăţi de zahăr… Ar ajunge să îndulcească cineva miliarde de ceşti cu ceai!

Această reflexie de spiţer pune pe toţi pe râs, iar mie îmi crapă obrazul de ruşine. Unchiul meu Flo pare a fi trimis de «Providenţa» pentru a distra pe aceşti oaspeţi, care bând numai apă stau tăcuţi.

— Sunteţi un om cu multă ştiinţă! reluă vecina…

— O, doamnă! explică Flo cu o prefăcută modestie, n-am făcut decât să-mi apropii buzele de cupa ştiinţei. Cu toate astea sunt membru ăl mai multor societăţi savante şi am compus câteva tratate cărora li se atribuie un oarecare

merit.

Cu neputinţa să-l mai opreşti! A început subiectul lui de predilecţie şi citează monografia asperului mirositoare… Roşesc; mă aştept la alte prostii şi aş vrea să mă găsesc la o sută de leghe departe de hotelul Prinţilor. În sfârşit, după desert mă grăbesc să-mi părăsesc scaunul. Doamna cu ochii scânteietori se scoală la rândul ei şi o aud vorbind cu unchiul meu despre «Mamelon-Vert» unde orchestra cântă în fiecare seară. Desigur că la această se referă întrebarea lui Flo:

— Vii cu mine la Mamelonul Verde?

Refuz invitaţia căci m-am săturat de prostiile bătrânului. Ne despărţim, şi după cât mi se pare, scumpul meu unchi se grăbeşte a mă părăsi tot cu aceiaşi mulţumire, cu care eu mă simt fericit lăsându-l acolo. Marele cafeu este la doi paşi; mă instalez pe verandă şi bându-mi încetişor cafeaua, gust plăcerea de a fi singur. După aceasta, încep să cutreier străzile. Trec pârâul pe un pod vechi şi iată că întâmplarea m-a dus la intrarea Mamelonului-Verde. Din depărtare ascult orchestra cântând, dar n-am de gând să intru acolo unde pot întâlni pe Florentin Garaudel. Mă aşez pe unul din scaunule ce mărginesc aleea, aprind o ţigară şi privesc distrat pe cei ce se plimbă. Ascult clocotul apei, al cărui murmur se măreşte, cu cât ziua se micşorează. Amurgul se lasă încetişor pe povârnişurile Peguerului, pe când în faţa mea piscul Ardiden şi gheţarii Estomului, sunt încă scăldaţi de licăriri fosforescente. Din ce în ce stelele apar. Deasupra crestelor îngheţate este una mai ales, care străluceşte ca un mărgăritar de aur. Aerul curat îmi aduce mirosul finului cosit şi pe nesimţite mă gândesc iarăşi, la noaptea aceea în care mi-am petrecut tot timpul privind cerul instalat prin fereastra vagonului împreună cu domnişoara Denisa Suzor. E ciudat cum mi-a rămas atât de viu în minte, chipul acelei fete încântătoare. Mi s-a întâmplat foarte des să mă

întâlnesc cu frumoase tovarăşe de călătorie, niciuna însă n-a lăsat în mine o atât de vie şi fermecătoare impresie.

Deodată o voce cunoscută mă trezeşte din visarea mea. Mă uit la grupurile care urcă înspre Cauterets şi pe neaşteptate recunosc silueta ciudată a unchiului Flo, ţinând la braţ pe doamna de la Hotelul Prinţilor. Nu-mi vine a crede ochilor. Ce! Flo, misoginul, în situaţii galante? Părăsesc scaunul, şi urmăresc de departe această pereche ascunsă în umbră. Ce-o fi însemnând misterul acesta? Caut cu ochii, să-i văd mai bine dar le pierdui urma, şi eu chiar mă rătăcesc la o răscruce de drumuri înnegurate. După un mare ocol, sosesc în sfârşit acasă la Menginou. Odaia unchiului e luminată; împing uşa şi mă găsesc faţă în faţă cu Florentin Garaudel în vestă plimbându-se în încăpere. Este aproape transfigurat ochii îi lucesc ca jarul, gura i se întredeschide şi surâde. Pare foarte vesel.

— Ei, galantule! strigă el, de unde vii la ora asta?

Îi explic pe scurt cum m-am rătăcit şi cu o ipocrită solicitudine adaug:

— Dar dumneata, unchiule, cum ţi-ai petrecut seara?

— Perfect… Închipuieşte-ţi…

Se întrerupe, îşi închide buzele şi apoi murmură:

— Nu prea ştiu dacă pot dispune de un secret ce nu-mi aparţine numai mie…

Îl încurajez cu un ton de bun apostol:

— Între noi unchiule!… Ce are a face!

— De altfel, răspunse el, eşti nepotul meu şi deci ai dreptul să fii informat de tot ce mi se întâmplă; când mă gândesc… o aventură extraordinară… ameţitoare… ascultă!

Aşezat călare pe singurul scaun din odaie, cu ochii scânteietori, cu buzele umede, ca şi cum numai amintirea i-ar aduce apă la gură, Flo începe naraţiunea sa confidenţială…

VI

— Despărţindu-ne m-am îndreptat spre Mamelonul Verde; nu că-mi place priveliştea acestor îmbulzeli moderne unde defilează toată lumea, dar sunt de părere că în călătorie totul devine văzut… Dar altfel, aleile lor nu-şi merită renumele; nu prea au copaci destui şi nu sunt bine rânduiţi ca în parcul din Villotte. În sfârşit! apoi ca un hoinar am luat-o la picior şi abia am ajuns la orchestra care cânta nişte valsuri. Muzica mă plictiseşte grozav şi eram gata să plec, când, în cercul audiţiilor zării pe vecina noastră de la masă. M-a recunoscut, ne-am salutat, şi profitând de un scaun liber, mă aşezai lângă dânsa după ce această favoare îmi fu acordată cu un graţios surâs; aşadar mă aflam alături de această distinsă persoană… Îţi mărturisesc că nu auzeam nicio muzică, în schimb ne-am împărtăşit ideile cu prisosinţă… Dragul meu, e o făptură încântătoare… plină de farmec… nu numai în ceea ce priveşte fizicul dar şi din punct de vedere intelectual! Spirituală, distinsă… instruită… o adevărată femeie din lumea mare. Şi ceva mai mult… face parte din societatea pur aristocrată! Aici a venit să se caute de o boală de gât, dar ea este din Londra unde defunctul ei bărbat a fost ataşat de ambasadă…

— Cum se numeşte?

— Numele ei este… Doamna Hermina du Val-Calvin…

Hm! Numele e fantastic şi bine ticluit!

— Ce ai găsit de râs?

— Nimic… Dar tare mi-e teamă că acest nume pitoresc să nu fie mai mult din lumea cocotelor decât din cea aristocrată!

— Cum?!… Ce ai spus?… voi ăştia, mâzgălitori de hârtie, râdeţi şi vă îndoiţi de orişice… Numele, nici să nu îndrăzneşti să-mi spui, că nu e autentic… El figurează în Parisul High-Life.

— O! atunci nu mai zic nimic… dar ceea ce mă surprinde este că tocmai dumneata care eşti atât de

sceptic în materie de sentiment, să fii prins în mrejele unei străine, întâlnită la un restaurant de a doua mână.

— Aide, varsă-ţi veninul! răspunse Flo răstit. Pe onoarea mea, dacă cineva n-ar crede că eşti gelos de plăcuta mea aventură…

— Din contră, te felicit… Constat însă, că această doamnă te-a zăpăcit şi că eşti foarte impresionat de frumuseţea ei…

— Mărturisesc că mi-a plăcut! declară dânsul umflându-se în pene, şi că această plăcere a fost împărtăşită… După o oră de intimă convorbire ne-am făcut buni prieteni şi întorcându-ne la braţ, am condus-o până la ea acasă.

— Vasăzică i-ai cerut voie să te sui la dânsa…

— Ba de loc! întrerupse Florentin Garaudel, nu mi-aş fi permis o asemenea necuviinţă… Nu ţi-am spus, răutăciosule, că doamna du Val-Clavin este o aristocrată şi de-o perfectă corectitudine?!… Am părăsit-o la pragul uşii… Însă înainte de a ne despărţi am obţinut o întâlnire pe mâine… La început a şovăit puţin… Ea este singură şi e silită să fie retrasă: dar eu am stăruit curtenitor şi, însfârşit, a primit… Vom lua masa împreună la lacul Gaube… Şi iată, adăugă Flo sucindu-se pe scaun şi netezindu-şi bărbia… Noapte bună… este târziu şi mâine dis-de-dimineaţă trebuie să fiu pe drum.

— Noapte bună, unchi fericit!…

Mă retrag în odăiţa mea întunecoasă, şi fiindcă eram obosit, am adormit.

A doua zi la deşteptare, observai că e târziu. Făcându-mi toaleta mă mir cum de n-aud zgomot în odaia de alături. Deschid puţin uşa de comunicaţie… Nimeni. Pe semne că Flo a ieşit de dimineaţă după ce a mâncat ceva, după cum arată o ceaşcă în fundul căreia se mai găsesc câteva picături de ciocolată. Nu-i posibil însă să fie de pe acum pe drum spre lacul Gaube; doamna du Val-Clavin nu

poate să se scoale aşa de dimineaţă. De altfel bastonul de turist şi ghetele galbene sunt încă la locul lor. Desigur că unchiul s-a dus să închirieze cai… Într-adevăr, aproape de orele nouă, un pas repede s-aude pe scară, uşa se deschide ca împinsă de vânt, şi Florentin Garaudel îşi face apariţia; dar un Florentin transformat, un Florentin înfrumuseţat, frizat, pudrat, barba rotunjită, şi cu butoniera înflorită de un trandafir Jacqueminot. Şi-a îmbrăcat jacheta şi vesta de culoarfl galbenă; îl admir şi zic:

— Ei drace! straşnic mai eşti!… Ţi-ai frizat părul şi miroşi a chiparoase…

— Nu miros a chiparoase ci parfumul Largillière, răspunse dânsul cu un ton de filfison, care este la modă… cel puţin aşa spune coaforul care mi-a vândut un mic flacon, foarte scump… ia miroase?… e destul de tare?…

— E îmbătător! Aş jura că ai devastat un magazin întreg de parfumerie!… Aşadar, eşti pentru lacul Gaube?

— Desigur… caii vor fi la orele zece în faţa aşezământului Raillere… Fie zis între noi, această excursiune ecvestră îmi cam strică mulţumirea zilei de azi; nu prea am călărit şi nu ştiu cum aş face ca să nu fiu ridicol!…

— Nu… nu te teme, caii ăştia de munte au piciorul sigur… n-ai decât să-i laşi în voia lor…

— A, da… da!… Destul să mă pot ţine pe şa. Deocamdată ajută-mi te rog, să-mi pun ghetele.

Mă supun. Mişcat de acest serviciu, Florentin îmi strânge mâna:

— Mulţumesc!… Negreşit că diseară ne vom vedea!… În tot cazul, dacă n-ai pus nimic la cale… vino pe la Puntea Spaniei… ştii… De acolo poate că ne vei zări la întoarcere!

Pune în cuvintele „ne vei zări” o intonaţie îngâmfată de glorie şi o fală vrednică de râs. Ai crede că auzi un actor provincial declamând:

…Hei! ca mine-n lumea mare.

Nu găseşti asemănare!

Îmi aruncă un zâmbet trufaş, şi coboară scara. Mă aplec pe fereastră şi îl văd umblând în mijlocul străzii, cu pălăria de pâslă la o parte şi cu un bici spaniol în mină. Ce tip ciudat! Sunt nerăbdător să aflu cum are să se sfârşească această galantă cavalcadă. Am să mă duc la Puntea Spaniei ca să păzesc întoarcerea lui Flo.

Pe când urc poteca povârnită a văii Marcaţiau, orele sunt aproape două. În vale. Între doi pereţi de stânci galbene şi negre, scobite, crestate şi scofâlcite, torentul clocoteşte şi urlă vijelios. Defileul acesta este de o sălbăticie înfricoşată. O ceaţă cenuşie se lasă încet, pe când în negura şi umezeala văii, şuvoiul de apă repede se năpusteşte şi formează tumultuoase şi zgomotoase cascade. Pe la orele patru ajung în sfârşit la „Puntea Spaniei”; o rudimentara trecătoare îngusta, alcătuita din trunchiul unui brad, aruncat peste o râpa prăpastioasa, unde se prăvălesc cu zgomot torentul din Gaube şi vâltoarea Marcaţiau cu apele ei minunate. La aceasta înălţime, ceata s-a subţiat şi pot privi în tihna frumosul spectacol al acestor ape albastrii, puţin câte puţin albind, care se lovesc, se despart, ţâşnesc în suluri, se impratie, cad în valuri, în spume risipite, în ciucuri prismatici de cleştar, într-o ploaie de margaritare albe ca laptele… Împrejurimile sunt stropite de o roua sclipitoare; tufişurile, rugioarele, ferigile uriaşe, se apleacă la aceasta împroşcatura de apa mereu împrospătata… Ma aşez pe muşchiul verde linga o fântâna. Ma încălzesc cu un grog, apoi aprind o ţigară şi-mi arunc privirea spre poteca ce şerpuieşte printre brazi… Ma întreb dacă în curând voi vedea răsarind ciudata silueta a lui Flo, călărind alături de misterioasa Hermina de Val-Calvin, care ca şi nimfele din legenda, a atras pe unchiul meu spre apele viclene ale lacului Gaube. Ma gândesc la curioasa schimbare a bătrânului droghist, aşa de rebel până atunci cultului

feminin; caut să-mi dau seama, cum Florentin Garaudel, om cuminte, prozaic şi chibzuit în toate, s-a lăsat să fie atât de uşor subjugat de ochii căprui şi de frumuseţea prea coapta a acestei echivoce Hermine… Să fie oare vreun caz fiziologic? Una dintre acele acţiuni spontane de erotism, care se manifesta la cei trecuţi de cinzeci de ani şi care se simt cuprinşi deodată de o dorinţă înflăcărata de a iubi şi de a fi iubiţi, măcar odată în viaţa lor!… Aşa ceva trebuie să fie aventura unchiului Fi; o; dar nu-i numai aceasta. Ca mai toţi burghezii înavuţiţi, Florentin Garaudel are o slăbiciune pentru titluri, particule şi cunoştinţe aristocratice. În calitate de provincial puţin experimentat, el a luat pe doamna du Val-Calvin drept o femeie din elita, iar atenţia ei l-a măgulit. Ca şi domnul Jourdain, cu care seamănă în mai multe puncte, o femeie de neam, are pentru dânsul, un farmec încântător; este orbit şi zăpăcit prin nădejdea de a-i câştiga iubirea…

Încercând să analizez una câte una pricinile care au determinat pe unchiul meu, să se amorezeze dintr-odată de vecina lui de masă, cercetător caut spre grupurile de călăreţi şi amazoane care se întorc de la lac şi trec podul: numai chipuri necunoscute. Bicele plesnesc, vestoanele cenuşii şi rochiile albe sau roşii dispar în ceaţă. Nu mai aud decât gâlgâitul asurzitor al apelor… Deodată, pe când încep să mă neliniştesc, un călăreţ urmat de o călăuză iese din desişul de brazi; este Flo…

…E singur. Capul îi este trist plecat spre jiletca-i galbenă, şi ca sălbaticul Hippolyte:

…«Mina-i pe cal, lasă frâul liber»…

Îl chem, el ridică fruntea şi îşi arată chipul îmbufnat pornit pe gâlceavă.

— A, tu eşti, zise el; aşteaptă-mă să descalec… Mi-ajunge cât am călărit pe acest dobitoc nărăvit!…

Într-adevăr descăleca, scoate punga, şi prin câteva cuvinte dintr-o discuţie aprinsă cu călăuza, care îndată ce

fu plătită, scoboară drumul alene, fumându-şi ţigara. Unchiul meu se întoarce spre mine cu aerul gânditor, ne mai având din echipamentul său decât biciul spaniol cu moţul galben şi roşu:

— În sfârşit!... Sunt fericit că mai calc pe pământ, în loc de a fi cărat deasupra prăpăstiilor.

— Da bine, unchiule, ce ţi-ai făcut tovarăşa cu care ai plecat?

Posomorât îmi răspunde:

— Am lăsat-o cu nişte cunoştinţe întâlnite la hanul de la lac.

Pe urmă, ca şi când s-ar grăbi să schimbe vorba:

— Afurisită ceaţă! adăugă el... Hai să coborâm mai iute, căci peste puţin nu vom mai vedea de loc.

Unul lângă altul, ne scoborâm spre Cauterets: el bombăneşte cu glasul necăjit, eu caut să-l iscodesc stăruitor cu vorba; dar totul e zadarnic; unchiul Flo îmi răspunde plictisit şi cât se poate de laconic.

Ori, iată ce cred că s-a petrecut acolo sus, după cât am putut să înţeleg din puţinele cuvinte ce i-am smuls şi informaţiuni ce am obţinut mai târziu:

Florentin Garaudel şi doamna du Val-Clavin au plecat escortaţi de călăuză şi au intrat unul după altul în strâmtoarea din Marcaţiau. Unchiul meu, neputându-şi ţine echilibrul bine pe calul care se încăpăţâna să meargă pe marginea prăpastiei, se simţea prea îngrijorat, ca să mai ţie o conversaţie galantă cu frumoasa lui prietenă. În fiecare clipă se speria şi interpela călăuza strigând: «Dar dragul meu, ne duci la moarte!...» ceea ce distra tare mult pe doamna Hermina. Cu toate acestea au ajuns fără niciun accident la marginea lacului, a cărui apă plumburie doarme într-un ocol uriaş de stânci pleşuve, peste care domnesc culmile înzăpezite ale Vignemalului. Aşteptând prânzul poruncit la han, s-au plimbat cu barca. Ca un dans de silfe, aburii albi îi învăluiau misterios. Câteodată, o

palidă rază de soare lumina în depărtare căderea spumegătoare a cascadei Spumouse. Priveliştea romanţioasă le strecura în inimă o vlagă de iubire. Deci Flo putu să fie curtenitor cât avu poftă. Doamna îl încuraja prin zâmbete îngăduitoare; aşa că după ce s-au întors la han, unchiul se simţea cuprinşi în mrejele unei patimi nestăvilite; aşezaţi la masă într-un colţ, al sălii de mâncare, gustau cu poftă bucatele prânzului. Flo devenea mai elocvent, când, tropotul unei cavalcade răsună afară, şi puţin după aceia, un trio de turişti, intră fără sfială şi le strică intimitatea. Noii veniţi vorbeau tare şi făceau mare gălăgie. Zărindu-i doamna du Val-Clavin, păru foarte stânjenită. «Iartă-mă!» zise ea lui Flo, sculându-se repede şi îndreptându-se spre unul din turişti, – un bărbat înalt şi frumos, care purta favoriţi blonzi, îmbrăcat bine şi căruia îi întinse mâna. Vorbiră mult timp în şoaptă la o parte; pe urmă Hermina se întoarse spre Flo:

— Aceşti domni au fost prieteni buni cu fostul soţ al meu du Val-Clavin… Nu ne-am văzut de mult – şi mă roagă stăruitor să-i însoţesc în susul lacului… Scuză-mă domnule, ne vom întâlni diseară la hotel.

Zicând aceasta, făcu o uşoară genuflexiune lui Flo rămas cu gura căscată, şi dispăru la braţul turistului cu favoriţi blonzi… În urma acestui incident neplăcut, unchiul meu gânditor şi amăgit şi-a reluat singur drumul spre Cauterets…

Am coborât muntele într-o stare melancolică. Gălăgia asurzitoare a torentului, lipsa de voioşie a lui Florentin Garaudel făceau convorbirea puţin animată. La orele şapte ne-am dus să cinăm la Hotelul Prinţilor, dar degeaba am aşteptat să vedem pe doamna du Val-Clavin. Locul ei a rămas gol, şi acest neajuns n-a fost îmbucurător pentru unchiul meu. El rămase posomorât şi tăcut; nu se simte bine şi şi-a pierdut pofta de mâncare. Pe lângă aceste neplăceri tulburătoare s-a adăugat şi o indispoziţie fizică.

În timpul excursiilor a băut prea multă apă de izvor şi şi-a stricat stomacul. Sculându-ne de la masă mă duse la domiciliul doamnei du Val-Clavin şi acolo – ultima lovitură! – află că de un ceas, doamna, a plecat într-o trăsură cu chirie... Ne întoarsem foarte dezorientaţi la Menginou, unde nefasta veste ne este anunţată printr-un bilet depus de mâna gazdei pe masă şi adresat lui Florentin Garaudel:

„Scumpe domnule Garaudel, – îi scria fugara Hermina, – iartă-mă că te-am părăsit pe neaşteptate. Afaceri urgente mă cheamă la Saint-Sauver... Dacă, după cum sper, ai dorinţa să vizitezi valea Luzului, poate o fericită întâmplare va face să te întâlnesc... Cu prietenie”.

— Dar negreşit, îngână Flo, păstrând cu sfinţeniei biletul; adio Cauterets!... fă-ţi geamantanul, voi regula socotelile cu Menginou şi mâine dis de dimineaţă vom pleca... M-am săturat de acest trist cătun cu ape nesănătoase!...

VII

Iată-ne din nou mergând pe drumul ce duce la Pierrefitte, dar de data asta, într-o dimineaţă plină de strălucire. Aerul e limpede ca şi cleştarul; niciun fulg de ceaţă pe crestele stâncilor. Colo sus, şuviţa cerului care se zăreşte printre culmile ascuţite, are culoarea albăstrie închisă ca şi genţianele lacului Estom. Deasupra torentului, drumul şerpuieşte scăldat în umbră. Teii plecaţi spre apa albăstrie şi la rădăcina cărora se leagănă pintenii galbeni ai balsaminelor sălbatice, se arată în toată bogăţia înverzirei lor.

În ciuda frumuseţii surâzătoare a cerului şi-a pământului, unchiul Flo, se târăşte întristat şi alene. Atribui morăcăneala lui Flo amăgirii din ajun, şi caut să-i alin durerile cât mai bine.

— Haide! unchiule, întăreşte-te şi ridică-ţi fruntea. Lumea din Villote nu te-ar mai recunoaşte, dacă întâmplător te-ar vedea în halul acesta!... dar să mai afle

că te simţi abătut şi nenorocit pentru că ai fost părăsit de o cocotă?!

Acest epitet loveşte pe Florentin Garaudel în amorul său propriu şi cum se crede grozav, îmi răspunde fără întârziere:

— Doamna du Val-Clavin nu e o cocotă! Eu cred că numai datorii de bună cuviinţă au silit-o să plece… De altfel, dovedeşte şi biletul în care îmi cere scuze şi îmi dă o întâlnire la Luz… Nu… Ceea ce m-a prăpădit fiziceşte este apa nesănătoasă din care am băut prea mult. Nu mai pot de durere de stomac şi am o sete pe care mi-o măreşte şi mai mult vederea apei

După ce a apărut în chipul acesta virtutea nestatornicei Hermina, Flo cade iarăşi în lâncezeala lui apăsătoare. Pentru a pune vârf nenorocului, soarele care nu pătrunsese încă în fundul văii, apare deodată deasupra stâncilor şi ne dogoreşte cu suliţele lui înroşite la foc. Praful drumului ne orbeşte; stropii apelor ce clocotesc în vale sunt străpunse de razele solare şi iau culoarea curcubeului. Un foşnet se aude prin desişurile povârnişului, iar un şarpe lung şi verde iese din nişte scaeţi înfloriţi; după ce se târăşte încet şi mlădios, trece drumul prăfuit şi dispare în ierburile înalte din marginea cealaltă.

La această neaşteptată apariţie, Flo tresare, se dă îndărăt speriat şi strigă indignat:

— Vai, vai!… Nu lipsea decât şerpii să se mai amestece!… Şi drumul ăsta murdar nu se mai isprăveşte? … Mi se pare că în loc de sac, port pe umeri un chintal de lemne din Brazilia!

Într-adevăr, sărmanul meu unchi, pare istovit de tot; ochii îi sunt holbaţi; sudoarea-i curge de pe tâmplă şi cască de ai crede că-şi mută fălcile. Mi-e milă de nenorocitul Florentin şi vreau să-l scap de povara ce a poartă. Mai întâi vanitatea nu-l lasă, se dă îndărăt şi refuză.

— Nu... nu... nu...! Cred că ne apropiem de Pierrefitte!...

În liniştea aerului încins, glasul vesel al râului se aude ca un hohot de râs argintiu. Nu îndrăznesc să spun tovarăşului meu că mai avem cel puţin încă o jumătate de oră... Stărui să-i iau povara; de această dată primeşte şi găsindu-mă încărcat cu doi saci, caut a-i pune în cumpănă cât mai bine pe umerii mei.

Era pe timpul amiezii; soarele ne frigea cumplit iar drumul n-avea umbră. Cei doi kilometri ce-au mai rămas par mai lungi; în sfârşit turla unei biserici se mută deasupra castanilor şi auzim şuieratul locomotivei de la gară. Este Pierrefitte.

— Uf! oftă Flo cu glasul epuizat... Nu mai pot!

Încă puţin şi sosim din nou la hotelul unde ne primeşte aceeaşi servitoare durdulie, cu batista roşia pe păr. Dar de data asta unchiul e prea prăpădit pentru a mai avea poftă de galanterii şi se aşază pe unul din scaunele din vestibul.

— Ţi-e foame unchiule?...

— Mi-e sete grozav!...

— Mai bine ia o supă şi odihnindu-te câteva ore, vom pleca spre Luz, în răcoarea serii.

Nu se mai împotriveşte şi urmează servitorul ce-l introduce într-o odaie curăţică din primul cât. După co m-am interesat de toate, dau lui Flo o mână de ajutor să se dezbrace, şi pe urmă mă cobor în sala de mâncare unde sunt servit sub un frumos cort de pânza vargata; stâlpii sălii sunt împodobiti cu ghirlande de iasomie; magnolii, cu florile albe şi galbene opresc razele soarelui şi îmbălsămează aerul cu o mireasma îmbătătoare de lămâiţă. Masa comună este deşartă, căci comesenii s-au sculat de mult, iar eu rămân singur, cu prânzul sumar ce poruncisem.

După ce servitoarea voioasă mi-a adus şi cafeaua

pleacă şi ea…

O linişte de mormânt domneşte în hotel şi se întinde afară pe plaiurile aţipite. Stridentul cântec al greierilor, răsună singuratic în aerul arzător. Cu toată cafeaua ce-o gust pe îndelete mă simt şi eu cuprins de o covârşitoare somnolenţă. Pleoapele încep să mi se închidă şi sunt gata să plec în regiunea visurilor, când printre genele aproape închise zăresc o formă feminină ce intră în sală, şi îndreptându-se spre masă ia o carte pe care fără îndoială şi-o uitase acolo. Printr-o mişcare instinctivă îmi scutur somnul iar zvelta arătare întoarce capul spre mine: în penumbră, disting chipul cu tenul mat, luminat de cei doi ochi negri şi strălucitori pe care, îmi pare, că i-am mai văzut şi altă dată… Nu mă înşel; este chiar Denisa Suzor, frumoasa mea tovarăşe din vagon, ce se găseşte acum la câţiva paşi de mine. Cu buzele ei trandafirii schiţează un surâs.

— Ei cum? dumneavoastră sunteţi, domnişoară?

— Da, domnule… chiar eu?…

— Iată o întâlnire fericită la care nu mă aşteptam… Credeam că sunteţi la Bordeaux, ocupată cu noile dumneavoastră îndeletniciri… locuiţi chiar aici?

— Pentru câteva ore numai, şi mă găsesc cu totul în exerciţiul îndeletnicirilor mele, aşa cum binevoiţi a numi aceasta, răspunse ea râzând! Însoţesc pe doamna Egrefeuil şi fiica ei la o staţiune din Pirinei. Am sosit ieri dimineaţă şi plecăm după prânz; mergem să întâmpinăm pe domnul Egrefeuil, care ne aşteaptă la Luz.

— La Luz?! Desigur că norocul mă favorizează… şi eu mă duc în excursie în valea Bastanului şi aveam de gând să rămân la Luz.

Pe nesimţite ne-am apropiat de balustradă şi într-un tufiş de iasomie, în faţa piscului Villelongului scăldat în lumină, veseli ne urmăm convorbirea…

— A, reluă domnişoara Deniza, cu un zâmbet ironic

pe buze, ce s-a făcut prietenul nostru… domnul cu nuca de cocos?

— Unchiul meu?… Excursia de azi dimineaţă l-a obosit şi acuma doarme.

— Şi la Egrefeuil toţi dorm! Cât despre mine care nu prea sunt somnoroasă, profit de liniştea lor şi răsuflu puţin în tihnă… Ah! libertatea!…

— Libertatea?… Vă simţiţi prea puţin liberă?

— Nimeni nu poate avea destulă libertate, mai ales când trăieşti la străini…

— Doamna Egrefeuil e prea pretenţioasă?

— Nu… ea e o femeie foarte bună… n-are pic de răutate… Dar îndată ce-i singură se plictiseşte. Trebuie să fie cineva lângă dânsa spre a o distra… Doamna Egrefeuil este o bolnavă închipuită şi nu se găseşte bine nicăieri.

— Dar domnişoara?

— Domnişoara Solange e foarte sănătoasă… Crescută ca o americancă, are aerul foarte independent şi gusturi artistice; dar când nu are vreo petrecere în perspectivă e posomorâtă şi se tânguie că şi-a pierdut ziua.

Domnişoara Suzor îşi curmă vorba deodată şi roşeşte.

— Vă spun lucruri ce nu mă privesc de loc… Dar nu am obiceiul de a ascunde ceea ce simt!!… În poziţia mea ceea ce este mai greu, e că nu pot să mă încred în nimeni… Vă rog să nu credeţi că vorbesc din răutate şi nici să nu vă faceţi părere proastă de caracterul meu…

— De loc!… Dimpotrivă, sunt fericit că mă stimaţi în destul pentru a mă considera ca pe un bun prieten. Nu obişnuiesc să abuzez niciodată de încrederea altuia… Veţi sta mult la Luz?

— Nu ştiu!… Doamna Egrefeuil a auzit despre bunele ape termale ale aşezământului din Barzun şi poate că-şi va petrece acolo sezonul… Dar e foarte schimbătoare şi îşi pierde repede entuziasmul… Deocamdată, ea este hoarâtă

să încerce băile de acolo, şi desigur că ne vom instala la Hotelul Pirineilor, unde domnul Egrefeuil a reţinut un apartament.

Această veste îmi pricinuieşte o bucurie ce mă tulbura mult şi spun;

— Doresc ca apele din Luz să facă minuni… Unchiul meu şi-a ales acest mic oraş, ca punct de plecare al excursiilor ce le va face în munţi, şi vom sta acolo fără îndoiala câteva săptămâni… Cred că voi avea fericirea sa vă mai întâlnesc.

— Cât despre mine, mărturiseşte domnişoara Suzor, prefer să stăm acolo, tot sezonul…

Vorbind, caută să culeagă câteva flori din tufişul de iasomie. Lângă noi, desele corole ale magnoliei îşi împrăştiau mireasma pătrunzătoare… Să fie parfumul florilor care mă îmbată?!… Simt o emoţie tulburătoare urmărind graţioasele mişcări ale tinerei fete care se pleacă să ajungă vlăstarele înflorite; privesc cu nesaţ profilul ei care reiese ca o palidă medalie pe verdele întunecat al frunzelor. Tăcând, ne îndreptăm privirile deasupra porumbiştilor, zărim livezile, păşunile în care strălucesc pârâiase cu apa argintie şi impunătoarea priveliste a munţilor care se înalţa din locul unde începe valea Bastanului. Entuziasmul domnişoarei Denisa, la vederea acestei privelişti plină de măreţie se exprima prin exclamaţii de o bucurie copilăreasca;

— Ce frumoase lucruri!… Sunt mulţumita ca le pot admira cum vreau şi a-mi împărtăşi bucuria, cuiva ce-o înţelege!…

Ochii ei cei negri se scalda în lacrimi. În aceiaşi clipa îmi reamintesc de Carlota lui Werter care la fereastra casei din pădure, varsa lacrimi duioase, privind desisurile luminate după o ploaie furtunoasa.

Pe când ne desfătam în liniştea care ne învăluie tulburător în mijlocul acestei privelişti înverzite în care

soarele îşi înfige razele binefăcătoare, tăcerea ni se întrerupe printr-un zgomot de roate şi zurgalai; din şopronul curţii, un landou gol, tras de patru cai mici şi negri, se îndreaptă spre ieşirea de căpetenie a hotelului.

— Vai, iată trăsura! Trebuie să mă duc, căci plecam, suspina domnişoara Suzor; la revedere, domnule!…

— Sper să ne regăsim la Luz?

Ne strângem mâinile şi ne despărţim. Rămân aplecat pe balustrada. Servitoarele se duc şi vin în curte. Două din ele încarca bagajele. Din vestibul apare o doamnă grasa, cu un val de muselina pe cap şi îmbrăcata într-o mantie de ploaie… Este doamna Egrefeuil. Fata ei o urmează îmbrăcata într-o rochie scurta «trotteuse», pe cap poarta o cascheta alba şi în mina tine o cutie de pictură. Denisa Suzor apare cea din urmă, încărcata cu umbrele şi cu perne, pe care le aşază în fundului landoului. Doamna Egrefeuil se suie cu greutate în trăsura linga domnişoara Solange. Domnişoara de companie sta singura la locul din faţă.

Vizitiul strânge haturile, gâdila cu sfârcul biciului mici cai din Tarbes care se tot scutura mişcându-şi clopoţeii. Servitorii hotelului saluta, trăsura porneşte şi iese pe poarta mare. Abia putui să surprind privirea domnişoarei Suzor care se îndreaptă în direcţia balustradei unde mai rămân mult timp, ascultând duruitul roatelor pe nisip şi limpedele sunet al zurgălăilor.

Cu cât aceste zgomote se depărtează, lumina strălucitoare a vederii îmi pare că se întunecă, şi mă cuprinde o nedumerită mâhnire, ce se simte seara în unele gări provinciale, când lumina becurilor de gaz descreşte pe neaşteptate, după plecarea trenului.

VIII

Indispoziţia stăruitoare a unchiului Flo, nu ne-a îngăduit să părăsim Pierrefitte în aceiaşi seară, după cum credeam. A doua zi, după ce a băut un ceai întăritor cu

rom, Florentin Garaudel se simţi bine. Îmi spune că-i destul de înzdrăvenit pentru a fi gata de drum. Cu sacul în spinare, descindem voioşi spre Luz scăldat încă în răcoarea dimineţii. Mă simt sprinten şi vesel gândindu-mă la Denisa Suzor care se găseşte în orăşelul înspre care ne îndreptăm. Calea, tot atât de strâmta ca aceea de la Cauterets, mi se pare mai surâzătoare şi de o intimitate mai învăluitoare. Vegetaţia este de un verde mai vesel. Între drum şi stâncile mărginaşe, pârâu aleargă cu aerul grăbit; flori albe şi trandafirii dantelează flancul rocilor; viţele sălbatice îşi atârnă coardele verzi; stufişurile înflorite îşi arată florile roşii, mărginite cu chenare negre: sus, soarele începe să poleiască vârfurile crestate; Flo însuşi, întinerit printr-oapte bună de somn, bucură de această natura fermecătoare şi plănuieşte castele în Spania.

— Pe când dormitam în patul hanului, îngână el, mi-am făcut planurile. Pentru câtva timp, Luz, va deveni centrul nostru de plecare... Sunt de părere, ca îndată ce vom ajunge acolo, să căutăm vreun apartament mai comod şi mai ieftin. Făcând aşa vom fi mai liberi, căci vom lua masa oriunde vom avea plăcere. Cât priveşte excursiile n-avem decât să ne alegem munţii: Bergonzul, Meterezele din Gavarnie. Culmea de Miazăzi din Bigorre... Ş-apoi, adăugă el, cu ochii vicleni şi cu o mişcare expresivă pleoapelor «aici respiră şi ea».

Tainic înţeles!

Mă simt cu musca pe căciulă, şi îmi închipui că Florentin Garaudel a auzit convorbirea mea cu domnişoara Suzor şi face aluzii...

— Ce vrei să zici, unchiule? Nu înţeleg!

— Te credeam mai deştept... Aceasta înseamnă că doamna du Val-Clavin şi-a ales domiciliul în apropiere... Vorbind cu servitoarea de la hanul unde am rămas azi-noapte, am aflat ca în ajunul plecarii nostre de la

Cauteretes, un landou a adus pe frumoasa Hermina la hotelul din Pierrefitte. Subreta fiind impresionată de frumuseţea şi distincţia acestei călătoare, a întrebat pe vizitiul, de la care a aflat ca doamna se va instala la Saint-Sauveur… De altfel aceasta ştire se potriveşte cu biletul pe care mi l-a trimis…

Scoate din portofelul sau scrisoarea păstrata cu atâta îngrijire şi o reciteşte, apasind fiecare cuvânt, privindu-mă înţelegător, luând în acelaşi timp o ţinută întrebătoare şi hotărâtă.

— Vezi, încheie unchiul Flo, că n-a fost un bilet de adio. E lămurit că s-a stabilit la Saint-Sauveur şi ca ma aşteaptă…

— Nu tocmai desluşit, deoarece a uitat să-şi dea adresa.

— Intrigantule!… Ca şi noi, nu ştia casa în care va locui… O vom găsi, fără îndoială, la bai…

— Ei cum, unchiule? Tot n-ai uitat aventura asta banală?… Dumneata, om serios…

— Banală? Mucosule!… Nu-i de loc banală! Cu o femeie distinsă ca doamna du Val-Clavin?… Dar ce ştii tu, mă băiete, de mă superi cu neroziile tale?… Auzi aventură banală… O doamnă inteligentă şi fermecătoare? Fără celelalte calităţi morale, nu uita că face parte din lumea mare şi… de viţă nobilă! Am spus!…

Mă încredinţez că această persoană de înaltă societate, l-a scos din minţi. Înţeleg, după tonul pornit pe gâlceavă al lui Florentin Garaudel că ironia mea nu face altceva decât să-i aţâţe din ce în ce încăpăţânarei şi nebunia. Aşadar tac, şi umblăm unul lângă altul vreun sfert de ceas, pe drumul ce şerpuieşte deasupra Bastanului.

Pe măsură ce înaintăm, cele două ziduri ale drumului, când se apropie, când se lărgesc. Pe blocuri mari de piatră aşezate treptat, micile ferme se ivesc printre păşunile verzi şi atrăgătoare. La capătul acest drum sugrumat de stânci,

calea se lărgeşte şi şerpuieşte alene printre livezile în care o mulţime de pârâiaşe scânteiază în soare. După puţin zărim Luzul. Orăşelul cu cele două turnuri ale bisericii Templierilor, se îngrămădeşte la poalele Bergonuzului, între văile Barèges Saint-Sauveur. Apoi piscurile ce îl învecinează se ivesc umbrite, profilând pe bolta albastră a cerului, crestele lor verzi şi catifelate. Unele stau învăluite în câte o fâşie vătuită de nor şi fumegă ca nişte vulcani…

Ne oprim puţin în faţa acestui măreţ spectacol de frumuseţe răpitoare; unchiul Flo voind să ştie cât est ora, în faţa unei atât de impunătoare privelişti, scăpa pe şosea preţiosul său cronometru, şi îi micşoră simţitor entuziasmul. Cu toate clătinările şi smuciturile ce i se face, ceasornicul nu mai vrea să meargă: „S-a stricat arcul!” murmură el într-un chip vrednic de compătimit. Ar avea poftă de ceartă, dar cum el este de vină se mărgineşte să-şi împrăştie supărarea, discutând furios privitor la alegerea unui hotel.

— Să tragem la Hotelul Pirineilor, făcui eu cu făţărnicie vicleană, şi după serviciul mesei vei hotărî dacă putem rămâne…

În felul acesta am reuşit să-l duc spre hanul unde familia Egrefeuil a tras. E situat chiar la intrarea orăşelului. Pentru norocul meu, hangioaica este frumoasă iar serviciul excelent. Servitoarele sunt serviabile; jumările, foarte gustoase; potârnichile fripte bine şi piersicile de la desert, fac pe Flo mai expansiv. Îndată ce şi-a sorbit cafeaua, intră în cancelaria hotelului şi explică intenţia noastră de a mânca la „masa comună”, locuind însă în oraş…

— Foarte bine, răspunse hangioaica; la o sută de paşi este un apartament de închiriat… la ceasornicarul Casmajoux… Un salon şi două odăi de culcare… Duceţi-vă ca din partea mea şi căutaţi a vă înţelege… Familia Casmajoux este una din cele mai cinstite.

Aflând că va avea a face cu un ceasornicar, Flo se repede pe stradă iar eu îl urmez. Foarte aproape, o firmă atârnată sub un balcon verde anunţă că: „Ceasornicarul Casmajoux, vinde ceasornice şi cumpără obiecte de aur şi argint”. Casa e drăguţă; peste balconul din care atârnă ghirlande curmeie de viţă sălbatică, ferestrele primului cât se deschid. Unchiul meu intră în ceasornicărie. Zece minute după aceea îl văd întorcându-se vesel:

— S-a hotărât! Ceasornicarul e un om cuminte. Îmi drege ceasornicul gratis, fiindcă i-am închiriat apartamentul, pentru două săptămâni… Du-te repede la mesagerii, trimite aici bagajul şi ne vom instala imediat… După aceasta vom face o plimbare până la Saint-Sauveur.

Transportul bagajelor şi instalarea ne-a reţinut mai toată după-amiaza. Apartamentul este curat şi bine mobilat. Odaia cea mai frumoasă rămâne pentru Flo, şi a mea se găseşte în faţa muntelui, deasupra unei pasuni într-o cadră de plopi. Flo şi-a rânduit toate lucrurile în dulap şi schimbându-şi hainele, se hotărăşte în sfârşit să mă ia cu dânsul.

Dar pe când ne îndeletniceam cu gospodăria interiorului nostru, cerul se boltise cu nouri, aerul devenise înăbuşitor şi totul prevestea o furtună apropiată. Iată-ne pe drum. Ne trebuie cincisprezece minute ca să ajungem la Saint-Sauveur, iar drumul ar fi încântător printre câmpiile udate de pârâiaşe cristaline, dacă atmosfera nu era greoaie şi dacă cerul nu era ameninţător. Lungi fâsâi de ceaţă acoperă piscurile şi se cobor în vale. La intrarea singurei şi deluroasei străzi din Saint-Sauveur, ploaia ne prinde cu neputinţă de a înainta. Între dorinţa de-a cunoaşte adresa curtezanei sale şi teama de-a nu-şi prăpădi hainele, Flo se grăbeşte să se adăpostească în vestibulul unei case. Rezemaţi faţă în faţă de grinzile uşii, privim melancolici ploaia şi apa ce se scurge la marginea drumului. În fiecare clipă unchiul meu îşi scoate capul

afară spre a vedea dacă cerul nu se mai luminează. Zarea rămâne tot întunecată şi furtuna îşi îndoieşte puterea.

— Al dracului timp! bombăneşte Florentin Garaude, parcă ar fi dinadins.

Fruntea i se încruntă şi se uită lung la şuvoiul ce se umflă şi se revarsă pe trotuar. De o jumătate de oră plouă mereu. Ca să nu ne pierdem vremea, îi ară cu sfiiciune că în faţa adăpostului nostru se găseşte un proprietar de trăsuri şi dacă voim să ajungem la Luz pentru masă, cel mai bun lucru este de-a lua o trăsuri ca să ne întoarcem la hotel. Flo se împotriveşte; dar cum potopul continuă, şi neavând ce face, îmi admite propunerea, bombănind. Trec iute strada şi mă înţeleg cu birjarul să ne ducă cu cinci franci. După puţin, o trăsură cu un cal mic şi nervos, opreşte în faţa uşii. Ne adăpostim cât mai bine sub coşul liorcăit de ploaie şi ne îndreptăm spre Luz.

Ironia sorţii!… Abia trecurăm un pod şi ploaie şi răreşte, norii se risipesc fugăriţi de vânt şi ca prin farmec, cerul se luminează. Această capricioasă restabilire a timpului, scoate din fire pe unchiul meu. Mă ceartă că nu am fost destul de prevăzător! „Ştiam eu treaba asta, mormăi el; furtuna nu putea ţine mai mult!”… Ca să-l potolesc la sosire bag mâna în buzunar şi dau cinci franci vizitiului. Gestul meu pare îl umileşte pe Flo, fără însă să-l potolească. Supărarea lui creşte când intrăm în sala de mâncare şi observa că mai toate locurile sunt reţinute. Cu toate astea la un colţ al mesei, cinci scaune sunt libere. Unchiul meu se îndreaptă spre ele, când un glas de bărbat îl opreşte

— Scuzaţi domnule, locurile sunt reţinute, după cum dovedeşte şi poziţia scaunelor

Această voce îmi este cunoscută. Mă întorc şi mă găsesc nas în nas cu un tânăr drăguţ, ceva mai în vârstă ca mine, a cărui îmbrăcăminte deşi puţin pretenţioasă, atrage atenţia. Acest turist este îmbrăcat cu un veston de catifea

culoare castanie, Knickerbockers din aceiaşi stofă şi strânşi pe ciorapi cadrilaţi; o cingătoare de mătase de un albastru închis, cu gulerul întors peste o cravată à la Colin. Pulpele îi sunt bine dezvoltate sub lina cadrilată; voinic, cu chipul rumen, dovedeşte o sănătate desăvârşită; fizionomia lui expresivă arată tărie de caracter; din nenorocire însă, doi ochi spălăciţi ce nu te privesc în faţă şi croiala urâtă a gurii, strică mai toate calităţile fizice ce le mai are. Ne privim câteva clipe şi deodată, cu un accent prea prietenesc, interlocutorul lui Flo, exclamă, întinzându-mi mâna:

— Ei, tu eşti, scumpe Silmont?… Încântat!

Turistul nu era altul decât Sylvain Temat. Un pictor cu ceva talent, dar la care ambiţiunea şi îngâmfarea lăuda masă îi sunt superioare talentului. Deşi n-a muncit mai mult decât camarazii săi, a ajuns însă mai repede la renume. Temat a avut dibăcia să facă să se creadă că ar fi un om mare, invidiat şi persecutat de cei de la Institut. Dându-şi titlul de şef al şcolii impresioniste, nemulţumiţii şi snobii s-au strâns în jurul lui, proclamându-l un artist genial, ţinut pe nedrept la distanţă de pictorii academici. Aceasta i s-a repetat de atâtea ori, încât a ajuns şi el s-o creadă. Vorbeşte mâhnit despre nedreptatea contemporanilor săi. Îl întâlnesc câteodată în societate; n-aveam nici aceleaşi gusturi, nici aceleaşi opiniuni; dar ne ascundem antipatia împărtăşită cu un lustru de banală bună-cuviinţă.

— Stai mult la Luz? mă întreabă Temat; eu sunt aici cu nişte prieteni şi voi sta vreo cincisprezece zile.

Chelnerul ne-a aşezat, pe Flo şi pe mine, la marginea mesei. Luăm loc şi ne serveşte supa. În aceiaşi clipă, o uşă laterală se deschide şi văd intrând ca o rază de soare pe Denisa Suzor, pe al cărei umăr se reazemă obosită, doamna Egrefeuil. După ele vin tânără domnişoară pe care am văzut-o la Pierrefitte şi domnul Egrefeuil, un bărbat

chipeş, ca de vreo cincizeci de ani, bine conservat, purtând monoclu, un trandafir la chiotoare, şi favorite blonde pe obraji. Silvain Temat grăbeşte pasul spre ei şi câteşi cinci se aşază la rândul lor pe scaunele ce le sunt reţinute. Bărbatul ia loc lângă nevastă-sa, tânără faţă are pe pictor de vecin, iar Denisa Suzor se aşază pe ultimul scaun.

Flo, foarte ocupat cu supa lui, lasă deodată lingura în farfurie şi pare încremenit văzând pe domnul Egrefeuil. Acesta, dimpotrivă, pare că nici nu l-a văzut. Aplecat spre doamna Egrefeuil îşi împarte solicitudinea între ea şi fiica sa, Solange. Tânără fată are înfăţişarea plăcută a tatălui său: părul castaniu, cu cărarea la o parte, încadrează o faţă energică şi inteligentă; trăsăturile-i sunt regulate; ochii de un albastru închis sunt vioi şi îndrăzneţi; gura îi este dispreţuitoare, iar bărbia rotundă. Un costum tailleur îi scoate la iveală graţia mijlocului arcuit şi frumoasele contururi ale bustului. Solange Egrefeuil ar trece drept o adevărată frumuseţe, dacă n-ar avea aerul îndrăzneţ şi mişcări prea libere. Pictorul caută să-i placă; discută cu glasul răsunător despre artă şi artişti, făcând să se observe că nu vorbeşte decât pentru domnişoara Egrefeuil care îi soarbe cuvintele.

Denisa Suzor mi-a trimis cu privirea un sfios salut; ascultă cuvintele sentenţioase ale lui Temat, dar nu spune nicio vorbă; fiindcă ochii îi trădează cele mai ascunse gânduri, ghicesc că frazele de efect ale pictorului n-o prea distrează; cu toate astea el îşi continuă discursurile cât ţine masa. La desert, când cei mai mulţi se scoală, Temat vine spre mine. S-a gândit desigur că arătând că mă cunoaşte, i-ar fi de folos pe lângă prietenii săi; mă ia de braţ şi mă duce spre Egrefeuil:

— Daţi-mi voie, zise el, să vă prezint pe un romancier de mare viitor: prietenul meu Michel Silmont.

Doamna Egrefeuil dă din cap alene, domnişoara Solange de abia surâde, iar tatăl ei îmi strânge mâna

călduros.

La spatele meu simt pe unchiul Flo în neastâmpăr şi cred că buna-cuviinţă cere să-l prezint, la rândul meu:

— Unchiul meu Florentin Garaudel, un neobosit botanist care vine să studieze flora Pirineilor.

De data aceasta, doamna Egrefeuil de abia mişcă, domnişoara Solange rămâne nepăsătoare iar un surâs ascuns trece pe buzele domnişoarei Denisa Suzor. Domnul Egrefeuil salută ceremonios. Flo nu-şi pierde cumpătul şi întorcându-se spre şeful familiei:

— Îmi pare că am avut plăcerea să vă mai întâlnesc vinerea trecută la lacul Gaube!

Cam încurcat, domnul Egrefeuil roşeşte; pe urmă răspunde:

— Vă înşelaţi, domnule; nu m-aţi fi putut vedea la lacul Gaube, deoarece, eram aci ocupat cu pregătirea apartamentului familiei mele.

Flo se încăpăţânează:

— E ciudat, stărui el… Cu toate astea…

Presimt că are să facă vreo prostie; îi curm vorba şi salutând pe toţi, iau pe unchiul Flo cu mine.

Furtuna s-a depărtat de mult. Soarele a asfinţit, iar munţii sclipesc în toată măreţia lor sub un cer de chinovar. Atmosfera e curată şi câmpul răspândeşte o mireasmă de pământ umed. Mă gândesc la plăcerea ce voi avea reînnoind cunoştinţa cu domnişoara Suzor, şi parcă văd chipul ei blând, cu tenul mat, pe fondul auriu al cerului, ca în unele picturi bizantine…

Şi mergând spre casă, încăpăţânatul Florentin Garaudel bombăneşte mereu:

— Nu-mi va scoate nimeni din cap că pe omul acesta mi l-am mai văzut undeva!!…

IX

— Cum vă simţiţi, scumpă doamnă?… Acţiunea binefăcătoare a izvoarelor din Baram, v-a restabilit!…

Florentin Garaudel, cu o voce de psalt, vorbeşte cu doamna Egrefeuil; ea stă la masă, pe care se găseşte un flacon cu hapuri şi o sticlă cu apă minerală.

Suntem de mai multe zile în Luz, dar până acuma, timpul ploios n-a îngăduit unchiului meu să se suie pe culmile munţilor. Îşi petrece timpul conversând prietenos cu familia Egrefeuil. Se face că se interesează de nevralgiile cucoanei şi cultivă prietenia bărbatului cu care, în zilele ploioase, joacă domino. Fiind convins de întâlnirea domnului Egrefeuil cu doamna du Val-Clavin la lacul Gaube, el caută mereu să intre în vorbă spre a afla adresa frumoasei fugare. Mărturisesc că şi eu dau ajutor unchiului meu spre a o găsi; am un îndoit folos din aceasta: mai întâi, mă scapă de a avea pe Flo mereu lângă mine şi, al doilea, pot să vorbesc mai lesne cu Deniza Suzor. De vreo câteva zile familia Egrefeuil, Temat şi noi, formăm un grup deosebit; ocupăm extremitatea mesei unde Florentin şi cei doi soţi stau faţă în faţă de pictor şi de domnişoara Solange, iar eu am norocul să stau alături de Denisa Suzor. Sufrageria e plină de gălăgia comesenilor, de zăngănitul paharelor şi al farfuriilor cum şi de umbletul servitorilor. Fiind prea cald, ferestrele sălii sunt deschise înspre stradă. Prin ele se zăresc drumurile deluroase, şi, departe, munţii purpurii în apusul soarelui. Din când în când, zgomotul din sală este întrerupt de plesnete de bice, de duruitul trăsurilor sau de galopul cavalcadelor ce se întorc de la Barèges sau de la Culmea Bigorului. Când gălăgia de afară se linişteşte, glasul de psalt al lui Florentin Garaudel răsună din nou:

— Proprietăţile sedative şi tonice ale izvoarelor din Barzun sunt datorite sulfurei şi clorurei de sodiu: aceste elemente sunt binefăcătoare pentru bolile nervoase, şi în curând vă veţi simţi mult mai bine…

— O doresc din suflet, domnule, răspunde doamna Egrefeuil, dar până în prezent sunt tot atât de nervoasă ca

şi în trecut şi sufăr de groaznice insomnii. Noaptea trecută, domnişoara Suzor mi-a citit jumătate dintr-un roman englezesc, până ce-am putut adormi.

— Fenomenal! întrerupe ironic domnişoara Solange; un roman englezesc?... Eu după două pagini aş fi adormit buştean!

— Nu vă plac romanele, domnişoară? zisei la rândul meu.

— Depinde, răspunde tânără fată; nu-mi plac minciunile virtuoase care seamănă cu «ceaiul de nalbă»... Mie îmi trebuie lucruri şi fapte reale... romane trăite. Fără ocoliri prosteşti şi fără concesiuni laşe...

— Hm! Sunteţi intransigentă...

— Viitorul este al intransigenţilor! zise cu un ton hotărât domnişoara Solange; apoi se întoarce spre Temat şi adaugă:

— Nu este aşa, maestre?! – Negreşit, domnişoară, răspunde sentenţios pictorul; în literatură ca şi în pictură, adevăratul creator trebuie să asculte de temperamentul său, şi să redea natura aşa cum o vede, fără a fi preocupat de convenienţele clasice, nici de prejudecăţile vulgului; artistul niciodată nu-şi calcă pe conştiinţă. De altfel mulţimea este din instinct ostilă talentelor originale. Dacă-mi este îngăduit să vorbesc despre mine, zice el cu o modestie aparentă pe care o dezmint expresia buzelor şi dispreţul îngâmfat al privirii, am suferit mult de pe urma unui public dificil şi care nu permitea o artă nouă şi personala... Criticile, oficiale chiar, m-au batjocorit şi insultat de multe ori; confraţii mei de asemenea m-au calomniat. Şi fiindcă nu vreau să ies dintr-un curent ce-l vor continua, sunt sigur, viitorii mei aderenţi, tocmai din cauza aceasta nu fac parte încă din membrii Institutului... ceea ce, de altfel, îmi este cu totul indiferent!

Pe când Temat îşi plămădeşte discursul, eu privesc când pe doamna Egrefeuil, când pe domnişoara Suzor.

Solange cu ochii înflăcăraţi ascultă cu luare aminte, şi cu gesturi aprobative întăreşte mai fiecare cuvânt; iar domnişoara Suzor, plictisită, pare că spune în gând «ce cabotin»!

— Dragul meu Temat, n-ai dreptul să te plângi, spusei eu enervat; pictura dumitale se vinde foarte bine; ai fost decorat, şi eşti şeful aclamat al şcolii impresioniste…

Dă din umeri ca şi cum ar vrea să respingă acel calificativ.

— Te rog, scumpe prietene, declamă el, nu te servi de acest titlu lipsit cu totul de înţeles!… Vulgul are mania să claseze oamenii geniali, lipindu-le la spate o invizibilă etichetă mai mult sau mai puţin ingenioasă… Impresionism!… Toţi avem «impresiuni». Modul de a le simţi însă, diferă. Dacă vrei să ştii cum ar trebui să mă numeşti… iată: «Independent»… Aceste cuvinte pedante şi urâte ca «naturalism», «impresionism», «modernism», mai ştiu eu… «cataclism»… nu fac decât şi rătăcească spiritele şi să tulbure creierii.

— O, da! domnul Temat are mare dreptate! încuviinţează cu nevinovăţie doamna Egrefeuil… Aceste cuvinte barbare pe care Solange le repetă toată ziua de-mi sparge capul… Toate aceste „isme” îmi zdruncină sistemul nervos şi visez urât peste noapte!…

La aceste cuvinte, Solange pufneşte într-un râs atât de puţin cuviincios, încât domnul Egrefeuil îşi arată na mulţumirea părintească:

— Solange! murmură el, fata mea, nu eşti de loc cuminte.

Tăcere. Cu toate că unchiul meu nu înţelege nimic din această discuţie, vrea totuşi să intre şi el în vorba;

— Sunt de ideea dumneavoastră, afirmă el, adresându-se doamnei Egrefeuil; toate aceste cuvinte pompoase mi se învârtesc în cap ca nişte mori de vânt. La Villotte, unde avem câţiva amatori distinşi nu ne prea

batem capul cu expresii fără rost. Când vorbim despre un tablou zicem e o lucrare de valoare, sau e o mâzgălitură… Aceasta ne ajunge… De ce idee sunteţi, domnule Egrefeuil?

— O, eu! răspunse industriaşul umflându-şi pieptul, declar incompetenţa mea! Nu mă ocup cu arta… Timpul liber ce-mi permit afacerile este jertfit cu totul datoriilor mele de şef de familie. Pentru mine nu există decât grijile de soţ şi de părinte, căminul conjugal în care găsesc fericirea şi bucuria, confortul şi mulţumirea: afară de intimitatea familiară, totul este o searbădă zădărnicie.

Pe când domnul Egrefeuil debitează cu o voce evlavioasă acest discurs moral, nimic nu-i mai amuzant decât a observa chipul Denisei Suzor. Fizionomia ei mobilă o trădează. Încreţiturile frunţii, mişcarea expresivă a nărilor, tremurătura buzelor exprimă rând pe rând neîncrederea şi ironia.

Domnişoara Solange nu pare nici ea mişcată de elocventă părintească şi aplecându-se spre Sylvain Temat îi şopteşte:

— Haida!… Tata a luat-o pe coarda sentimentală: intimitate familiară, plăceri, leagăn de copii, dragoste conjugală şi toate celelalte… Într-adevăr, are o îndrăzneală!… Fie, că e teribil!…

Adevărul este că acest virtuos discurs nu se mai sfârşeşte; începe cu apetitivele şi durează până la strugurii de la desert. Vorbele industriaşului te pătrund; ochii săi albaştri se scaldă într-o dulceaţă cerească; favoritele îi încadrează buzele de unde curg frazele, ca mierea şi ca laptele din Sfânta Scriptură. Pare atât de convins încât Flo începe a crede că l-a judecat pe nedrept, şi că acest soţ model nu s-a gândit niciodată la Hermina du Val-Clavin.

Se întunecă. Lămpile fiind aprinse, fluturaşii de noapte joaca împrejurul flăcărilor. Gazul încălzeşte prea mult atmosfera odăii. Doamna Egrefeuil îşi tamponează

tâmplele cu batista şi aspiră dintr-un flacon cu săruri. Câţiva comeseni au şi părăsit masa. După dorinţa domnului Egrefeuil, toţi se scoală şi se duc să respire aerul răcoros de afară. În pragul uşii, Flo, care merge alături de Temat, şi pe care decoraţiunea şi frazele de efect ale pictorului îi insuflaseră respect, îşi închipuie că trebuie să fie amabil cu această notabilitate artistică. Ca să intre în vorba îl întreabă dacă a expus la Salon, anul acesta. Sylvian Temat îl măsoară cu privirea şi văzând că e un necunoscător îi răspunde cu dispreţ:

— Eu! Să mă amestec în aşa ceva?!… Nu, domnule!… Fug de expoziţiile oficiale… Nu expun decât în atelierul meu… Numai acolo îşi dau întâlnire admiratorii picturii mele…

Zicând aceasta, întoarce spatele lui Florentin Garaudel şi se duce să însoţească pe domnişoara Solange care-l aşteaptă jos, la scară, fumând o ţigară Doamna Egrefeuil consimte să ne însoţească. Se reazemă alene de umărul Denizei, pe care a încărcat-o cu un scăunel, în vederea nevoii de a se odihni din cauza slăbiciunii. Compătimesc pe biata domnişoară de companie şi, pentru a-i veni în ajutor, dau braţul meu bolnavei, şi mergem tustrei; la rând.

Cerul este foarte senin; în atmosfera limpede a nopţii constelaţiile îşi arată perfect misterioasele lor figuri geometrice, unde stelele de întâia mărime lucesc ca nişte mari diamante. Calea laptelui seamănă cu nişte nori albi şi subţiri, nemişcaţi între pământ şi astre, al căror praf scânteietor se zăreşte printre nenumăratele şi îndepărtatele nebuloase. Arăt această feerie a cerului, celor două tovarăşe; dar doamnei Egrefeuil îi este frică de ameţeala, cât despre Denisa, adânc mişcată de acest măreţ spectacol, rămâne tăcută, şi numai din luciul ochilor ei, pricep emoţia ce simte. În sfârşit, buzele ei şoptesc:

— E şi mai frumos decât munţii!

— O! şopteşte doamna Egrefeuil, domnişoara Suzor e o admiratoare a frumoasei naturi; şi eu când eram sănătoasă îmi plăcea să mă plimb pe câmpii, culegem flori şi eram nebună după păsările şi fluturi. Acum însă, prăpădita mea sănătate mă opreşte să admir frumuseţile firii şi din pricina mea, domnişoara Suzor e lipsită de libertate… Răbdare, drăguţa mea, mâine îţi voi face o surpriză… De dimineaţă nu voi face baie. Citind singură rugăciunile vei fi liberă toată dimineaţa.

Această făgăduinţă îmi place, îmi este aproape tot atât de plăcută ca şi Denisei, căci naşte în mine dorinţa de a împărtăşi cu dânsa plăcerile unei excursii matinale. Privirea mea părăseşte stelele şi se îndreaptă spre câmpia aţipită, unde întunericul domneşte, şi unde ţârâitul greierilor se amestecă cu murmurul izvorului; mâine, poate, pe aceste locuri voi avea norocul să întâlnesc pe domnişoara Suzor… În liniştea nopţii răcoroase disting voci care se apropie; aud glasul unchiului meu care alternează cu tonul evlavios al domnului Egrefeuil, şi, mai departe, cuvintele Solangei şi ale lui Temat care vorbind vin, la braţ:

— Într-un tablou, spune Temat, lumina este elementul principal; jocul razelor luminoase răsfrânte de obiecte, constituie singurul interes… În adevăratul sens al cuvântului nu există nici culori nici contururi, ci pur şi simplu, alternarea luminii…

Fiindcă umblăm prea încet, restul cetei se hotărăşte vină spre noi.

— Cred că timpul s-a îndreptat! zice domnul Egrefeuil, şi ne-am hotărât, Temat, Solange şi cu mine să cercăm ascensia Bergonzului. Domnul Florentin Garaudel doreşte mult să facă cunoştinţă cu «Righi» – din valea Luzului… Ne însoţiţi, domnule Silmont?

Să fie al dracului Righi cu valea Luzului cu tot!…

Cei din Elveţia mi-a pricinuit destule decepţii. De

altfel dimineaţa de mâine are pentru mine o perspectivă mult surâzătoare. Refuz pe cât pot mai bine invitaţia lui Egrefeuil şi fără să-mi pese de bombăneala unchiului, pretextez că voi fi reţinut acasă de nişte corecturi. Ne despărţim în faţa casei Casmajoux şi din mijlocul drumului întunecos, auzim ultimele recomandări ale lui Egrefeuil:

— Mâine în zorii zilei vom fi la dumneavoastră! Ora militară! Nimeni nu va fi aşteptat!…

X

Pe la orele cinci dimineaţa zgomotul cailor şi chemările gălăgioase ale celor ce aşteptau pe unchiul Flo, ma trezesc din somn. Florentin Garaudel deschide fereastra şi strigă: «Iată-mă – vin!» Apoi îl aud scoborând scara, cu ghetele lui potcovite ce se izbesc de trepte. Mă aşteptam ca unchiul meu să vină şi pe la mine, însă s-a abţinut. S-a supărat pe mine, dar puţin îmi pasă. Mă scol, dau perdeaua la o parte, şi asist incognito la plecarea caravanei.

În răcoarea albăstrie a zorilor, Temat şi domnişoara Solange călăresc înainte. Domnul Egrefeuil este de asemenea călare; dar Flo, care a rămas cu neplăcuta amintire, de când cu nefericita cavalcadă de la lacul Gaube, a refuzat categoric reînnoirea acelei triste experienţe; bătând cu bastonul în pământ îi urmează pe jos cu călăuza. Cerul este curat şi de culoarea mărgăritarului; munţii apar vaporoşi în zarea roşiatică. Totul vesteşte o zi călduroasă. Cu încetul, excursioniştii urcă drumul deluros, şi apoi dispar, după ce au trecut torentul Lisei.

— Drum bun! Mă simt mândru recucerindu-mi libertatea; o bucurie suavă, ca şi ivirea aurorei, mă pătrunde şi mă îmbrac repede. Doamna Casmajoux îmi aduce ceaiul. Îl gust pe îndelete ascultând dangătul tulburător al clopotelor care sună pentru liturghia dimineţii, apoi mă cobor spre a păzi plecarea domnişoarei Suzor.

Odată pe drum, sunetele clopotelor îmi inspiră o bună idee. Mă gândesc că azi e duminică şi că Denisa va vrea să asiste la liturghie, înainte de a se folosi de orele libere dăruite de doamna Egrefeuil. Aşadar mă îndrept spre biserica Templierilor, care îşi înalţă deasupra orăşelului, modesta sa clopotniţă între cele două turnuri de cetate. Tinda străpunsă de metereze şi absida în formă de cuptor, desăvârşesc înfăţişarea belicoasă a acestei capele care seamănă cu un fort. Intru. Sosind la «Credo», credincioşii stau în genunchi. Eu mă ascund înţelepţeşte după vasul în care se pune agheasmă, în aşa fel încât să pot controla defileul enoriaşilor la sfârşitul slujbei. Aşteptarea nu mi-e lungă; preotul îşi mântuie slujba şi asistenţii încep să plece rând pe rând; munteni în vestă, bătrâne îmbrăcate cu pelerine negre, cucoane tinere îmbrăcate în roşu sau albastru; ici colo câteva vizitatoare ale băilor; printre ultimele, observ şi pe domnişoara Suzor, îmbrăcată într-o rochie cenuşie, cu o pălărie de paie, încălţată cu ghete galbene şi ţinând în mână, în loc de umbrelă, un baston de munte. Chipul meu probabil destăinuieşte mulţumirea ce simţ, căci pe când ofer câteva picături de agheasmă domnişoarei Suzor, aceasta se înclină şi surâde cu vicleşug.

Îndată ce ieşim afară, îmi întinde mina:

— Nu mă aşteptam de loc să te văd, domnule Silmont! ai părăsit pe unchiul dumitale cu tot dinadinsul?! …

— Da, domnişoară!… Îmi pare bine că am refuzat excursia pe munţi, odată ce am fericitul prilej să vă întâlnesc aici!… Îmi daţi voie să vă însoţesc la preumblare? …

— Aş fi încântată… Dumneata cunoşti mai bine locurile de pe aici… şi cred că mă vei duce acolo unde e ceva demn de văzut… Unde mergem?

Cu ochii plini de bucurie privesc o clipă izvoarele

dogorite de soare, poalele muntelui unde printre castani, cătunele se văd rânduite în verdeaţă.

— Dacă doriţi ne vom sui până la satul Sazos, ce stă cocoţat pe nişte stânci de pe coastă!…

— Fie! Să mergem la Sazos… dar cu o condiţie; la ora unsprezece trebuie să fiu acasă!…

— Trei ore ajung pentru dus şi întors.

— Atunci, înainte!…

Coborâm spre păşuni, în care lanţurile de plopi încrucişează mereu podoaba lor tremurătoare, şi după puţin, intram în brâiele stâncoase ce duc spre Sazos; prin iarbă, sute de şopârle mişună, şi Denisa le fugăreşte cu o zburdălnicie copilărească. Cel mai neînsemnat lucru o interesează şi o înveseleşte. Vântul îi aduce unde sonore din munte: murmur de izvoare şi clocot de cascade; chemările depărtate ale păstorilor, sunetele rustice ale clopotelor, ea caută să prindă din zbor fluturi cu aripi diafane împestriţate cu trandafiriu, îşi culege un mănunchi de garoafe sălbatice, cerceluşi, şi floarea curpenului de munte. Aerul tare o îmbată ca un vin curat; obrajii i se fac roşii ca rujele, iar ochii ei negri se luminează.

— E o plăcere să vă ducă cineva la plimbare, zisei uitându-mă cu admiraţie la chipul surâzător al tinerei fete.

— Sunt mulţumită… şi aceasta o poate vedea oricine… Ce vrei? Nu ştiu nici să-mi ascund bucuria, dar nici nu pot s-o potolesc. Seamăn cu convalescenţii care au fost puşi la o severă dietă şi după care se aruncă cu lăcomie la mâncare… De mult n-am mai simţit o asemenea bucurie!…

Iată-ne la Sazos… Ultimele sunete ale clopotelor anunţă sfârşitul liturghiei; intrăm o clipă în tinda bisericii; domnişoara Suzor îşi face semnul crucei şi şopteşte o rugăciune; apoi ieşim şi luăm drumul spre fundul văii. Poteca priporoasă pe care coborâm este mărginită de micile cascade ce murmură drăgălaş la dreapta şi la

stânga. Ploile zilelor trecute au făcut stâncile alunecoase. Denisa nu poate înainta uşor pe munte; îi dau braţul, îl primeşte şi simt cu voluptate acest braţ fraged şi rotund ce se reazemă de al meu. Cu toate astea i-e frică să nu cadă şi, vrând-nevrând, se ţine şi de umărul meu. Acest gest, mă tulbură. Inima îmi bate puternic lângă corpul ei mlădios şi mă simt ameţit ca de o licoare puternică. Din fericire drumul e scurt şi deodată ne găsim într-un luminiş unde un pârâu argintiii curge sub patlagene şi cardane. Ca să-mi vin în fire mă prefac că ma uit la ceas, şi îngân:

— E devreme… Vreţi să ne odihnim puţin… Cred că sunteţi obosită!

— Nu prea… Dar fiindcă nu e târziu putem să ne odihnim un sfert de oră; locul e atât de frumos încât face să ne oprim.

Cu spatele la pajiştea îmbălsămată cu mireasmă de maghiran şi lămâiţă, admirăm priveliştea de o măreţie şi de o graţie pastorală.

La poalele unui deal, printr-un mănunchi de copaci cu vârfurile rotunjite, se zăresc învelişurile caselor unui cătun. Dincolo de aceşti copaci, cuprins de plaiurile megieşe drumul spre Saint-Sauveur se întinde între două rânduri de plopi; pe urmă terenul se ridică şi, în penumbra străvezie, se văd munţii cu blocurile lor de stânci înverzite, unde cascadele se împrăştie ca o coamă de păr răzleaţa şi plângătoare.

— Ce răcoare şi ce linişte! zice domnişoara Suzor. Nu îndrăzneşte să vorbească cineva, de frică să nu zboare farmecul.

— Aşadar, sunteţi pe deplin mulţumită de această plimbare?

— Foarte mulţumită!… Vă sunt recunoscătoare că mi-aţi făcut această plăcere!

— Şi eu binecuvântez pe doamna Egrefeuil, care ne-a dat prilejul de a ne găsi împreună… De altfel vă datora

această răsplată… Dar, mie îmi pare că este prea egoistă şi că are obiceiul să nu vă lase nici măcar o clipă de lângă ea… Pe cât am putut înţelege, vă obligă să vegheaţi o parte din noapte cu dânsa!…

— Sărmana femeie! Ea suferă de bolile ei închipuite tot astfel ca şi cum ar fi aievea bolnavă; dar nu e rea, şi are pe ici pe colo imbolduri bune. Oricât ar fi de pretenţioasa îmi place mai bine să stau lângă dânsa, decât să însoţesc pe Solange la plimbările ei cu pictorul.

— Dar unde l-a cunoscut pe Temat?

— L-a întâlnit la Arcachon, la nişte prieteni comuni, îi place să facă furori şi e nebună după acest artist lăudăros. S-a oferit să-i dea câteva lecţii de acuarelă, şi astfel s-a introdus în intimitatea familiei Egrefeuil căreia i se impune prin tupeul şi frazele sale pompoase!… E prietenul dumitale?

— L-am cunoscut în saloane unde talentul său este foarte apreciat, însă nu avem niciun fel de relaţii amicale şi nici nu ne simpatizăm.

— O, negreşit!

— Înţeleg după energia cu care vă exprimaţi acest «negreşit» că nu e nici prietenul dumneavoastră.

— Nu pot suferi pe cei ce se cred, şi domnului Temat îi lipseşte cu desăvârşire atât sinceritatea cât şi modestia.

— Pare foarte stăruitor pe lângă domnişoara Solange!

— Ştie că e bogată şi că e singură la părinţi… Este mai ales atras de ochii casei de bani. Nu i-ar părea rău să facă o căsătorie bogată, dar mi se pare că se înşală… Domnul Egrefeuil, cu toate că pare un om simplu şi ţine discursuri virtuoase, e un burghez prea interesat ca să-şi dea fata după un artist. Dar din nenorocire n-o păzeşte de loc. Doamna Egrefeuil şi cu soţul ei îi lasă, fără să se gândească, liberi de tot… Şi iată, adaugă e mâhnire Denisa, de ce rolul meu de însoţitoare credincioasă devine

greu când sunt nevoită a întovărăşi pe domnişoara Egrefeuil şi pe domnul Temat. Amândoi îşi bat joc de mine şi mă ţin la distanţă, parcă le-aş fi servitoare!… Dacă văd multe… nici nu le pot opri, nici spune cuiva!… Pictorul, cu vorba lui şi cu văicărelile lui de mare om persecutat de contemporanii săi, ameţeşte pe Solange, care-l admiră ca pe un erou din romanele el preferate. Tremur la fiece clipă de teamă ca părinţii el să nu mă facă răspunzătoare de nebuniile acestei descreierate fete…

Deodată o mâhnire învăluie vioiciunea ochilor ei limpezi. Văzând melancolia ce-o cuprinde, mă simt pătruns de o solicitudine afectuoasă pentru această tânără fată aruncată singură, fără sprijin, în lupta pentru viaţă, sărmana fată – şi insinuez:

— Nu ar fi bine să spuneţi aceasta părinţilor ei?

— Ba da; m-am gândit şi eu la asta… dar prevăd ce are să se întâmple… Solange va tăgădui totul şi nu-i va fi greu să convingă pe părinţii ei. Aş tulbura degeaba trândăvia lor egoistă şi, cine ştie… Aş risca chiar să-mi pierd situaţia, şi să cad iarăşi în sarcina mătuşe Sofia.

— Sărmană copilă, te plâng şi aş dori…

Mă opresc gândindu-mă că am să ies din rolul meu modest de tovarăş de plimbare şi aş da pe faţă o prea mare stăruinţă… şi urmez cu mai mult sânge rece:

— Aş vrea să cunosc îndestul familia, pentru a fi în măsură a o înştiinţa: cred că atunci veţi fi mai liniştită…

— Mulţumesc, domnule… dar nu sunt de părere!… Doctoria ar fi mai rea decât boala!… De altfel eu fac rău că mă sperii dinainte; poate că nu se va întâmpla nimic din câte prevăd… Dacă într-adevăr, domnişoara Solange iubeşte pe domnul Temat, atunci ea va convinge pe părinţii ei s-o lase să facă ce va vrea… Dar nu ştiu de ce mă alarmez de neprevederile altora şi sunt o proastă că stric farmecul frumoasei noastre plimbări!

Îşi scutură capul şi ochii ei se luminează iarăşi; parcă

ar restrânge frumuseţea cerului, strălucirea soarelui şi verdeaţa plaiurilor. La câţiva paşi de noi, apa albăstrie a izvorului se împrăştie pe lespezi cutremurând firişoarele de iarbă, şi rând pe rând gâlgâie mai tare sau mai încet. Câte lucruri nu spune această voce argintie a râuleţului! Când iute şi gălăgios, izvorul povesteşte toate ce a văzut, ca o târgoveaţă ce vine de la piaţă, când, devine melancolic şi cristalin; s-ar asemui şi cu fluierul vreunui pastor ce s-aude în depărtări cântând în singurătate necazurile iscoditoare ale dragostei. Când este gingaş şi copilăros, când dulce şi mângâietor ca o tristă melodie de doică. Îl ascultăm tăcuţi, lăsând gândurile noastre să zboare deasupra acestei ape duios răsunătoare. Din când în când plivirile noastre se întâlnesc şi se topesc într-o singură privire plină de farmec…

Deodată, în mijlocul acestei melodioase linişti, un clopot de biserică răsună din nou.

— Trebuie să fie târziu, exclamă domnişoara Suzor, sculându-se repede; nu ne mai rămâne decât timpul pentru întoarcere.

— Ce repede au trecut aceste frumoase clipe!… Când le vom mai regăsi oare?

Denisa îşi înălţă capul gânditoare:

— Vai!… Nu prea sunt liberă, şi trebuie să mă simt fericită dacă astăzi am putut să mă bucur de însoţirea dumitale, domnule Silmont… Clipele de faţă îmi voi lăsa cele mai frumoase amintiri, însă reîntoarcerea lor este cam îndoielnică…

Ne coborâm încet pe drumul spre Saint-Sauveur şi ne îndreptăm spre hotel. Când intrăm în orăşel, mă gândesc că ar fi mai bine să ne despărţim ca să nu ne vadă cineva împreună, şi pentru a nu lăsa gurile rele să clevetească, expunând astfel pe domnişoara Suzor la alte neplăceri:

— Vă părăsesc, zisei întinzându-mi mâna; înainte de prânz am de expediat o corectură efectuată… La revedere

şi vă mulţumesc că m-aţi însoţit la Sazos.

— Cum?... Dimpotrivă, eu vă mulţumesc! murmură ea salutându-mă cu un zâmbet sincer şi prietenos.

Urmăresc de departe paşii săi repezi în lungul drumului ce duce în deal, apoi când rochia ei cenuşie dispare la o cotitură, mă duc înspre podul torentului de unde privesc apa albăstrie ce se scurge repede şi grăbită, după cum s-au scurs şi clipele acestei frumoase şti senine dimineţi.

XI

La ora douăsprezece când clopotul pentru masă s-aude pentru a doua oară, mă hotărăsc să intru şi eu în sala de mâncare. Întreaga familie Egrefeuil se găseşte la masă. Doamna Egrefeuil întinge bucăţele de pâine într-un ou moale. Cei trei excursionişti, după ce s-au îmbăiat şi şi-au schimbat hainele, nu se mai simt obosiţi; aerul tare de munte le-a deschis pofta de mâncare şi îmbucă flămânzi. Denisa mai păstrează o parte din bucuria de azi dimineaţă. Constat lipsa lui Flo şi privesc, mirat, locul lui rămas gol.

— Căutaţi pe domnul Florentin Garaudel? întreba domnul Egrefeuil... Liniştiţi-vă; nu i s-a întâmplat nicio nenorocire. Nefiind obişnuit cu excursiile pe munţii şi coborârea făcându-se în arşiţa soarelui, s-a simţit foarte obosit. L-am lăsat la domnul Casmajoux şi mi-a spus că va mânca în pat. Credeam că sunteţi încunoştinţat... Aşadar n-aţi rămas acasă?...

— Nu, zice batjocoritor domnişoara Solange, domnul Silmont şi cu domnişoara Suzor au făcut şi ei mica lor excursie... S-au suit la Sazos, şi a fost frumos. Nu-i as domnişoară?

Denisa roşeşte

— Încântătoare, răspund eu scurt; excursia e foarte recomandabilă!...

Şi susţin cu trufie privirea batjocoritoare a domniei Solange. Dar ea nu se lasă, şi cu intenţii răutăcioase,

adaugă:

— Aţi făcut foarte bine că aţi lăsat corecturile pe mâine!

— Ba, nicidecum, domnişoară… Din pricina plecării unchiului meu, m-am sculat foarte de vreme, şi mi-am rânduit lucrările… La orele şapte fiind totul gata şi ducându-mă spre poştă pentru expedierea corecturilor, am avut norocul să întâlnesc pe domnişoara Suzor, care tocmai atunci ieşea din biserică. I-am propus să ne suim până la Sazos şi dânsa a avut bunătatea să primească… Vedeţi dar că e foarte simplu…

— Scumpul meu, declară Temat răsturnându-se pe scaun; ai făcut o mare prostie că n-ai venit cu noi la Bergonz, căci ai pierdut prilejul de a vedea ceva într-adevăr impunător. Ce lumină era colo sus şi ce colorit?!… Fundul văilor era înecat într-o ceaţă argintie, pământul pe care călcam se pierdea într-o negură învăluitoare; doar augustele creste ale munţilor erau strălucitor luminate! Părea că plutim în vraja unei lumi ce întâlneşti numai în basme!… Un serios intelectual ca tine, Silmont, ar fi simţit acolo, veşnice plăceri artistice. E foarte regretabil că te-ai lipsit de această sărbătoare a ochilor şi simţurilor… Nu e aşa domnişoară Solange?

— Aş! exclamă cu viclenie domnişoara, aruncând o privire piezişă înspre Denisa; domnul Silmont a avut preţioase compensaţii…

A dracului zgâtie de fată! Aş fi strâns-o de gât… Mă cuprindea o vie părere de rău privind pe domnişoara Suzor stânjenită… În sfârşit, prânzul se isprăveşte şi mă grăbesc să-mi părăsesc vecinii spre a vedea ce este cu unchiul Flo.

Afară, soarele dogoreşte drumurile deşarte; doar alene, şopârlele se plimbă fericite pe lângă zidurile grădinilor. Intrând în ceasornicărie, găsesc pe doamna Casmajoux ţesând ciorapi în răcoarea sălii; alături de dânsa un papagal bătrân, cu penajul verde, stă cocoţat pe

prăjina lui şi-şi netezeşte cu ciocul său încârligat penele neprimenite.

— Unchiul meu, e sus?

— Sst!… Doarme… Vai, sărmanul! Să fi văzut în ce hal mi l-au adus!… Nu prea pare obişnuit cu suişurile şi coborâşurile noastre. Pentru un om de vârsta lui nu e glumă drumul la Bergonz… Să se şi întoarcă pe jos, pe o aşa căldură?… Avea obrazul ca o pătlăgică roşie, şi era leoarcă de năduşeală. Îţi era milă să-l vezi!…

Miloasa femeie continuă lăsând capul în jos:

— Era atât de înnăduşit încât nu putea să-şi scoată flanela… A trebuit, îngăduiţi expresia, să-l dezbrac până la brâu şi să-l şterg, primenindu-l ca pe un copil. După aceea s-a băgat în pat şi i-am adus un pahar cu ţuică fiartă, pe care a băut-o cu plăcere. A mâncat un ou proaspăt, a ros o costiţă de purcel şi s-a simţit mai bine. Acum doarme şi sforăie ca foalele unei fierării!

Mulţumesc doamnei Casmajoux, mă sui binişor pe scări spre a nu tulbura somnul unchiului meu, intru în odaia mea şi mă trântesc pe un jeţ. Astfel întins, închid pleoapele pe jumătate. Ferestrele sunt închise, dur zgomotul torentului care clocoteşte, se aude destul de bine; acest gâlgâit plăcut al apelor îmi strecoară în suflet o nelămurită tulburare, şi mă gândesc la preumblarea de azi dimineaţă; îmi pare că ascult din nou murmurul cristalin al izvorului din Sazos, şerpuind printre pătlăgene şi ordane. Revăd chipul drăgălaş şi tulburător al Denizei cu pornirile ei schimbătoare, când zglobie şi bucuroasă ca o copilă, când tristă şi chinuită de un gând asupritor.

Domnişoara Suzor este o fiinţă foarte atrăgătoare! Ce comori de graţii, de nevinovăţie şi de pătrundere firească ascund în făptura ei plină de farmec! Cu ce pricepere vinovată analizează părţile bune şi cele rele ale familiei Egrefeuil; cu ce blândeţe le explică şi le iartă! Cu toate astea ea caută să le judece cât mai bine şi în frământarea

ei nepărtinitoare stăruie cu încumetare vitejia voinţei.

Pe când evoc luminoasa privelişte de azi dimineaţa, situaţia nepotrivită a Denizei în mijlocul celor trei Egrefeuil îmi pare şi înduioşătoare şi vrednică de interes. Năzuroasele pretenţii ale bătrânei, ţinuta echivocă a soţului, primejduitele purtări ale tinerii fete, mă neliniştesc şi mai mult… Ca într-un film cinematografic, văd înşirându-se eventuale şi supărătoare întâmplări. Această răutăcioasă Solange, care judecă lumea după ea, comentează fără milă prietenia mea cu domnişoara Suzor. Fără îndoială, ea îşi închipuie că eu caut să scot din minţi pe domnişoara, supraveghetoarea ei, şi e în stare să facă pe domnul şi pe doamna Egrefeuil, s-o creadă…

Această presupunere stă pironită în gândul meu şi îmi spulberă toată fericirea de azi dimineaţă. Ea mă trezeşte din trândăvia visurilor mele. Sculându-mă de pe jetul meu, mă plimb nervos prin odaia întunecoasă. Nu se aude decât zbârnâitul muştelor, iar de jos, din când în când, glasul ascuţit şi peltic al papagalului verde care repetă crâmpeie dintr-un cântec de cârciumă:

„Când beau vin bun şi vârtos.

Toate sunt cu susu-n jos…”

Dar acest vulgar refren nu izbuteşte să mă distreze deloc; nu mă gândesc decât la Denisa Suzor; ea apare înaintea mea, melancolică sau zâmbitoare, aşa cum am admirat-o lângă izvor, şi mă gândesc:

Iată o fată de douăzeci de ani, simplă, nevinovată şi bună la suflet; cu trupul sănătos şi încântător, cu caracterul blajin, cu inima caldă, ea ar putea face fericire unui om bun şi cuminte; şi când colo soarta o arunca fără milă în mijlocul unei familii nesuferite, şi expusa la toate primejdiile ce pot ameninţa o fiinţă tânără, săraca şi frumoasă; ea se va veşteji în singurătatea aceasta ca orişice fată lipsită de noroc. Cine, în veacul nostru, îi vi ieşi în cale spre a-i spune: «Te iubesc… Vreau să-mpărtăşesc

zilele mele, bune şi rele, cu tine»…

— Ah, de ce chiar eu însumi trăiesc ca un egoist! De ce, adică, n-aş (eu acela, eu, care ştiu s-o preţuiesc şi ştiu ce comoară se ascunde în făptura ei dărgălaşă? Dar, şi eu sunt plămădit din toate prejudecăţile veacului şi cu toate că mă laud cu neatârnarea duhului meu, sufăr inconştient influenta atavismului. Nu sunt degeaba nepoţelul lui Victor Garaudel, droghist la Villotte, sau a succesorului său, Aristide Florentin Garaudel. Din fragedă copilărie, ei m-au învăţat să fiu chivernisit şi să-mi fie groază de sărăcie, m-au crescut înrădăcinând în mine ideea că trebuie să mă închin banului. Mai târziu, la Paris, am văzut lumea chinuită de aceleaşi griji, slăvind atotputernicul ban. Astfel că sufletul meu şi-a păstrat, nu ştiu prin ce tainica putere, aceeaşi pornire chibzuită… Şi m-am obişnuit cu o viaţă luxoasă şi nu mă pot lipsi de ea. Cu toate astea însă, nu m-am gândit niciodată să mă însor pentru zestre; dar, am devenit un domn circumspect căruia îi place viaţa de hoinar… Mărturisesc, cu toate astea, că nimic nu porneşte din iniţiativa mea; sunt doar pilde trăite-n familie!… De altfel, o căsătorie «din dragoste» presupune o iubire reciprocă, un avânt sufletesc împărtăşit. Ştiu eu dacă Denisa Suzor e călăuzită de o iubire curată! Şi, dacă luându-mă de bărbat, n-o face din interes?

Iată deci unde ajunse cercetarea mea iscoditoare, când, tresar, auzind din odaia vecină, strănutări şi căscături repetate; este unchiul Flo, care se deşteaptă. Buna-cuviinţă cere să mă duc la el. Bat uşor la uşă. «Intră», răspunde un glas cârtitor.

Flo, în cămaşă, stă în pat. Ochii îi sunt lăcrămaţi şi capul îi este înfăşurat într-o broboadă. Înfăţişarea lui Flo nu este arătoasă de fel; fruntea, sprâncenele mai ales, îi sunt încruntate ameninţător:

— Ei! bombăni el, iată-te în sfârşit! Puteam să mor, şi tu habar să n-ai!

— Iartă-mă, unchiule, credeam că dormi şi nu voiam să te deştept!… Ai dormit bine?…

— Pe dracu'! Cine poate să închidă ochii într-o asemenea casă, unde cel mai mic zgomot răsună ca într-un cazan!… Istoria aia de papagal mă făcea să tresar în fiece clipă; cu poftoririle lui de tot ce nu-ţi trece prin gând, te apucă zghihuiala! Asta am s-o spun lui Casmajoux… Când cineva îşi dă odăile cu chirie, nu mai ţine animale vătămătoare!…

Îi ascult necazurile şi d-abia îmi ţin râsul:

– Cel puţin, unchiule, ai rămas mulţumit de excursia, făcută? După spusele celorlalţi, vederea din Bergonz e absolut fără pereche.

— Nu este adevărat, mă aşteptam la ceva mai frumos… Munţii sunt prea pleşuvi. Mi s-a vorbit de gheţari, şi n-am zărit în depărtare decât câteva mici petece de zăpadă. Trăgeam nădejde să culeg de acolo sus, câteva plante rare şi n-am dat decât peste scaieţi şi lămâiţe mai urâte decât păpădiile ogoarelor de la noi… Din fericire, familia Egrefeuil, mi-a făgăduit că în curând ma va însoţi la Gavarnie, şi atunci cred că voi fi dezdăunat în cercetările mele botanice. Excursia de azi dimineaţă, m-a nemulţumit supărător… Ne-am scoborât pe nişte poteci stâncoase, în arşiţa soarelui de credeam că-mi iau hainele foc, şi am transpirat grozav.

Se hotărăşte să se scoale şi pipăindu-şi pulpele dă un ţipăt!

— Vai! vai! gemu dânsul, mi s-au pus cârcei în picioare…

— Ar trebui să stai în pat. Îţi voi trimite de la hotel o supă de pasăre.

— Nu, întrerupse el necăjit. Îmi trebuie o hrană ceva mai substanţială; pe urmă adaugă făcând din ochi – A! văd eu, te stânjenesc… nu? ai vrea să te scap de mine cum ai făcut azi dimineaţă… îţi place să te plimbi cu domnişoara

aceia care însoţeşte pe doamna Egrefeuil.

— Ce, glumeşti, unchiule?...

— Nu... Sunt serios ca un episcop răspunse Florentin Garaudel mâniat; pe mine nu mă înşală nimeni!... Nu-mi spune mie!... Ştiu eu d-astea!... Nu vezi că descreierata aia caută să pună mâna pe tine... Ar avea poftă să se mărite!...

Mă enervează grozav şi zău! îmi vine să-l necăjesc pe moşu...

— E încântătoare, unchiule! Şi dacă ar fi vorba de însurătoare, aş putea s-o nimeresc mai rău!

— Dacă ar fi vorba de însurătoare! repetă el necăjit; pe onoarea mea, băiete, că te-aş dezmoşteni numaidecât!... Cine are urechi de auzit, să audă... Deocamdată, te rog foarte mult, lasă-mă să mă îmbrac şi aşteaptă-mă afară... Vom merge împreună la hotel.

XII

Ieri, barometrul Empire de la hotel, arătând timp frumos, familia Egrefeuil, ne-a poftit să mergem împreună la Gavarnie; unchiul meu s-a grăbit să primească. De data aceasta, din pricină că doamna Egrefeuil şi Denisa Suzor ne vor însoţi, am primit cu plăcere.

Aşadar, azi de dimineaţă, pe un soare frumos şi dogoritor, încăpătorul landou al birjarului Padre Forcamidan ne aşteaptă la poarta hotelului unde fusese vorba sa ne întâlnim cu toţii. Doamna Egrefeuil şi Denisa, încărcate cu pături şi perne, s-au aşezat în fund; domnul Egrefeuil şi eu, în faţa lor, iar unchiul meu ager ca o veveriţă, s-a cocoţat pe capră, alături de vizitiu ca să nu piardă nimic din privelişte după cum ne spune el. Temat, încins cu un brâu de mătase sub un veston de lână alba, şi domnişoara Solange în costum de amazoană, ne însoţesc călare. Caii iuţi, ne duc într-o fugă până la Saint-Sauveur. Pe când străbatem singura uliţă a orăşelului, Florentin Garaudel neastâmpărat pe capră vorbeşte pe şoptite cu vizitiul, se uită cu luare aminte la toate ferestrele, şi abia

acum pricep din ce pricină n-a vrut să stea cu noi în trăsură. Interioarele caselor din Saint-Sauveur îl interesează grozav, căci în fiecare din ele nădăjduieşte să zărească pe neuitata doamnă du Val-Clavin. Oboseală zadarnică!… Am trecut de biserica nouă şi acum înaintăm pe drumul spre Gavarnei, între un zid de stânci la stânga şi micul parapet la dreapta care mărgineşte surpătura prăpăstioasă în care torentul clocoteşte asurzitor.

Doamna Egrefeuil la început şi-a închis ochii de frică sa nu-i vie ameţeală la vederea acestei prăpăstii ce se lasă din chiar marginea drumului; apoi, uşor legănată de mişcările regulate ale trăsurii, îşi închide pleoapele şi adoarme de-a binelea. Domnul Egrefeuil îşi priveşte scumpa jumătate cu o căutătură părintească şi suspină:

— Sărmana!… Doarme atât de puţin noaptea şi noi am deşteptat-o atât de devreme!… Mişcă-te cât mai puţin, domnişoară Suzor, spre a se putea odihni…

Denisa nu clinteşte; abia dacă a schimbat câteva cuvinte cu mine; pare stânjenită de privirile domnului Egrefeuil pironite curtenitor pe dânsa. Îşi întoarce capul şi ochii ei se deschid mari la lumina priveliştii, admirând în tăcere verdeaţa fineţurilor întinse, spuma sclipitoare a săritoarelor, frunzişul învălurat al fagilor şi al teilor, întinsul catifelat al livezilor povârnite. Ea se pierde cu gândul în cuprinsul frumuseţii fireşti, în taina priveliştilor ce se perindă neîncetat, iar eu, nu-mi pot dezlipi vederea de pe chipul ei de copilă înviorat de o mulţumire sufletească, luminat de bucurie şi de entuziasm; emoţiile se urmăresc ca umbrele şi luminile care trec alternativ pe coastele stâncoase sau pe câmpiile de ovăz. Nu mai ascult decât cu o ureche cuvintele făţarnice ale domnului Egrefeuil, care de altfel sunt înăbuşite de zgomotul torentului şi de gălăgia morilor, înşirate pe lângă căderile apelor.

Plictisit de a mai escorta trăsura, Temat şi Solange

au luat-o înainte; nu se mai zăresc decât ca nişte punct negre fugind spre Pragneres. Cocoţat pe capră, unchiu' Flo domină priveliştea; din când în când se întoarce spre noi şi glăsuieşte ca un cicerone desluşirile ce i le dă vizitiul. Ne arată depărtata apariţie a meterezelor din Gavarnie şi ne strigă cu ostentaţie numele principalelor culmi: Coiful din Marbore… Spintecătura lui Roland. «Taillon!…» Apoi, după un gest al domnului Egrefeuil care îi arată pe soţia sa adormită, reîncepe să descoasă pe Padre Forcamidan. Acesta este un bearnez comunicativ având răspuns la toate; cu ochii negri, foarte a vioi sub nişte sprâncene negre şi stufoase, se uită cercetător la fizionomia încrezătoare a unchiului; cu chibzuita lui pătrundere meridională a judecat repede calităţile şi defectele moşului. Ca şi acei dibaci braconieri din gherdapurile munţilor care prind păstrăvul cu mâna gâdilându-l sub burtă, tot astfel vizitiul nostru măguleşte maniile ştiinţifice ale lui Floretin Garaudel şi caută să-l ducă la excursii botanice slujindu-i de călăuză:

— Flori de munte? zise dânsul, trăgându-şi căciula pe o ureche; vino cu mine la Vignemal sau cel puţin la piscul din Bigorre şi am să te fac să culegi flori rare, mari cât palma!… Şi dacă ai puţină răbdare, îţi voi arăta şi urşi… pe cinstea mea!…

În acelaşi timp îşi strecoară şi adresa. Şi cu o limbuţie plină de vicleşuguri îi îndrugă o droaie de minciuni, care mai de care mai spirituale.

O îmbătătoare mireasmă de flori de câmp şi de fin cosit ne vin în treacăt. Am ajuns la Gedres ale cărui case clădite în amfiteatru pe coastele unei văi înverzite par că dorm pe lângă şerpuitul veselelor izvoare. Acolo găsim pe Temat şi pe Solange cu mai mulţi turişti zgomotoşi, care sunt răspândiţi de-a lungul drumului povârnit. Împrejurimile devin mai sălbatice, înălţimile sunt mai pleşuve; de abia ici şi colo răsare câte-un mesteacăn

slăbănog, cu frunzişul melancolic şi rar. Ajungem la «Uriaşele Vârtoape» unde vocile călăreţilor şi plesnetul bicelor răsfrânte de ecoul văilor, deşteaptă deodată pe doamna Egrefeuil din somn. Văzându-se în mijlocul unei îngrămădiri de stânci mari cât casă, la poalele cărora turiştii defilează ca o procesiune de furnici, sărmana femeie se sperie şi dă un ţipăt de groază:

— Scumpa mea, zise domnul Egrefeuil, plin de solicitudine, traversăm renumitul „Haos”… Pe una din aceste gigantice stânci ai să vezi urma copitelor calului lui Roland…

— Dacă m-ai adus aici spre a vedea astfel de grozăvii, foarte mulţumesc!… Mai bine mă întorc la Luz…

Cu mare greutate o putem linişti, spunându-i că într-un sfert de oră vom fi la Gavarnie, unde ne aşteaptă un prânz delicios, poruncit din ajun. Într-adevăr, după ultimul urcuş, trăsura se opreşte în faţa hotelului situat pe un tăpşan unde furnică o mulţime de excursionişti, călăuze, cai şi măgari. Un amestec de strigăte, de râsete femeieşti, de nechezuri, de zbierete, de pocnete de bice, acoperă vuietul asurzitor al torentului. Călăuzele din Eaux-Bonnes se plimbă în costumul de lână albă şi roşie. Amazoanele descalecă; ele seamănă, în faldurile largi ale rochiilor lungi, ca nişte fluturi mari ce nu se pot desparte de crisalida lor. Aiuriţi, ne adăpostim în sala de mâncare unde masa ne este reţinută şi, cum aerul puternic ne-a deschis o poftă nebună, mâncăm cu toţi în tăcere. Cu nerăbdare aşteptăm să mergem la meterezele uriaşe din Gavarnie pe care deşi le-am văzut desfăşurându-se în zare, se găsesc la o depărtare de un ceas… Dar, vai!… Sculându-ne de la masă, vedem că cerul ne pregăteşte o poznă supărătoare; încetul cu încetul s-a înnorat, iar munţii din fund se adâncesc într-o ceaţă plumburie care se lasă cu un văl negru. Dinspre Spania am auzit tunete. Cu toate astea, fiind aşa aproape de Gavarnie, nu ne putem abţine de a-i

vedea frumuseţile. Numai doamna Egrefeuil jură că nu se va mişca de la han. Atunci soţul ei cu un aer de bun apostol este gata să se jertfească: propune cu gura pe jumătate să rămâie lângă dânsa, afară numai dacă domnişoara Suzor ar vrea să stea cu ea

— Nu, zise doamna Egrefeuil, n-am nevoie de nime şi nu vreau ca pentru mine biata fata asta să se lipsească de plimbare. Mă voi închide în odaie cu storurile lăsate ca să nu mă supere vederea fugarilor.

Lucrurile fiind astfel rânduite, plecăm în grabă. Temat şi domnişoara Solange, călăresc pe strâmta cărare ce coboară printre copacii crescuţi pe locul unui vechi lac. Domnul Egrefeuil şi unchiul Flo, încalecă pe cai închiriaţi, cât despre Denisa, ea se mulţumeşte să se suie un măgar blând şi eu merg alături, pe jos. Aerul este înăbuşitor, poteca este priporoasă; mergem încetişor sub sălcii iar Temat cu tovarăşa lui, mergând înainte dispar în desiş. Flo tremură să nu cadă de pe cal; din milă, domnul Egrefeuil răreşte pasul calului său şi amândoi ne urmează, pe când la o egală distanţă de tinerii de cei doi bătrâni, formăm Denisa şi cu mine, centrul coloanei. Cu toate ameninţările furtunii şi încruntare norilor de pe cer, domnişoara Suzor pare încântată. Ochii ei cei mari şi negri lucesc cu vioiciune sub frunzele sălciilor…

— Nu ţi-e frică de ploaie?

— Crezi că va ploua?

— Tare mi-e teamă! Trebuie să-ţi plăteşti plăcerile cu câte-o nemulţumire!… Sunt atât de fericit de cele ce am văzut şi de cele ce voi mai vedea, încât nu mai mă gândesc la furtună… Dar dumneata, domnule Silmont?…

— Eu sunt tot atât de încântat, cât mi-a fost teamă ca nu cumva să fii reţinută la han. Doamna Egrefeuil nu e o femeie rea.

— E mult mai bună decât bărbatul ei, murmură Denisa… Fie între noi, dar omul acesta cu felul de a fi, nu-

mi insuflă nicio încredere; se uită la oameni într-un chip jignitor…

Se întrerupe şi-şi întinde mâna în aer:

— Iată!… Aveai dreptate, picură!

— Poate că va fi numai o bură de ploaie!… Oricum ar fi, plimbarea noastră de azi nu face cât cea de la Sazos.

Îşi întoarce spre mine ochii ei sinceri şi curaţi.

— Adevărat, nu te-ai plictisit de loc?!… Cu toate astea mă mir, cum un om ca dumneata, un romancier, găseşte plăcere a sta de vorbă cu o prostuţă ca mine!…

— Tot ce pot spune, este că plimbarea de la Sazos mi-a lăsat o frumoasă amintire… Când vom putea s-o facem din nou?

— Cine ştie?… Poate mai curând decât ne închipuim! … După excursia de azi, doamna Egrefeuil se va simţi foarte obosită: mâine, fără îndoială, va sta până la prânz în pat, prin urmare voi avea câteva ore libere… Iată-te silit să te execuţi!

— Mă voi executa cu bucurie! strigai încântat, aplecându-mă spre Denisa; şi, punând mâna pe gâtul măgăruşului, adăugai;

— Ne-am înţeles, nu? În orişice caz, la orele opt te voi aştepta pe drumul ce duce la Saint-Sauveur…

— Ne-am înţeles… Dar, te rog, nu gesticula aşa, ca să nu avem aerul de a pune ţara la cale. Gândeşte-te ca unchiul dumitale şi domnul Egrefeuil sunt în urma noastră şi ne văd… Întorc capul. Treizeci de paşi mai în urmă, Florentin Garaudel şi industriaşul călăresc unul lângă altul şi par că-şi fac preţioase destăinuiri. Ori, iată convorbirea lor, despre care am aflat-o mai târziu de la unchiul meu, care nu ştie să ascundă nimic. Aşa cum domnişoara Suzor presimţise, cei doi călăreţi nu ne pierdeau din vedere şi deodată domnul Egrefeuil cu un ton ipocrit a zis:

— Ei! Ei! asta nu-mi place de loc!

— Ce domnule Egrefeuil?

— Intima familiaritate ce s-a întemeiat între nepotul dumitale şi d-şoara Suzor… Iată! Prea stă lângă ea şi parcă ar sorbi-o cu ochii… La masă, la preumblări, mereu se găseşte lângă ea. Se vede cât colo, că nu-i lucru curat!

— A! şi dumneata ai observat aceasta? zise Flo dând din cap.

— Prea bate la ochi… Dacă ar fi vorbă de o străina n-aş zice nimic. Nepotul dumitale are temperament. Îi place să fie galant şi de altfel e în rolul său de tânăr dornic de viaţă… Dar domnişoara Suzor este la mine şi dacă îşi pune cinstea în primejdie, scandalul ne loveşte pe noi… În interesul moralei şi în calitate de tată de familie, este de datoria mea să pun capăt acestor purtări necuviincioase… afară, numai dacă domnul Silmont are intenţii oneste…

— Asta nu! protestează Flo cu energie, mă voi împotrivi din toate puterile mele!

— În cazul acesta trebuie să ne înţelegem ca aceasta neregulă să înceteze. Chiar diseară voi vorbi domnişoarei… Şi dumneata fă bine şi ceartă-ţi nepotul!…

— Fii liniştit!… Voi scoate gărgăunii din capul lui Michel, şi voi face aşa încât să tai răul de la rădăcină.

— Perfect!… Eşti un om cu bun simţ şi îmi place să văd că ne înţelegem.

— Ai încredere în mine, făcu unchiul meu cu gravitate… Apoi cu un ton confidenţial adăugă:

— Fiindcă ne găsim în domeniul destăinuirilor, scumpe domnule Egrefeuil, mărturiseşte că dumneata ai fost la lacul Gaube cu doamna du Val-Clavin?…

Domnul Egrefeuil surâde discret, îşi netezeşte favoriţii şi răspunde:

— Da… Eu eram… Dar, pentru a nu stârni gelozia nevestei mele, ţineam să nu confirm în faţa ei întâlnirea mea cu această doamnă… de altfel foarte nevinovată… Am cunoscut de mult pe doamna du Val-Clavin la Londra…

— E o femeie din elită, nu e aşa?…

— Negreşit, răspunse industriaşul cu un aer serios; face parte din lumea aleasă şi foarte agreabilă… Te interesează?

— O, doamne, zise Flo cu modestie, doamna du Val-Clavin era vecina mea de masă la Cauterets, unde m-a sedus prin graţia manierelor sale şi spiritului ei distins… Mi se pare că acum locuieşte la Saint-Sauveur… Nu-i ştii adresa?!…

Domnul Egrefeuil răspunse evaziv:

— Ştiu că trăieşte foarte retrasă… şi nu sunt autorizat să-i destăinuiesc adresa. Dar pot să-ţi dau un bunindiciu… Ea va pleca duminică la Bagnères, trecând prin Piscul de Miazăzi… Dacă doreşti s-o vezi, urmează acest itinerar şi vei avea norocul s-o întâlneşti…

— Duminică!… repetă Flo, gânditor.

— Da, după două zile… Na, na na! Ne-a apucat ploaia… Hai mai repede! Dacă nu, ne vom uda până la piele.

Picături mari de apă lovesc frunzele; nu se aud decât tropotul cailor şi zgomotul ploii. Într-un sfert de oră ceata întreagă se opreşte în faţa micului han de peste şosea, la intrarea în Gavarnie.

Pe când ni se serveşte băuturi răcoritoare, ploaia pune o perdea neguroasă între noi şi vederea ce am venit să admirăm; dar descărcarea norilor e repede şi nu poate fi de lungă durată. Din ce în ce se luminează, norii sunt fugăriţi vânt şi priveliştea uriaşelor metereze din Gavarnie apare în sumbra şi impunătoarea ei frumuseţe. Trei colosale rânduri de marmoră neagră, vărgată de o mulţime de trepte, alcătuiesc acest emiciclu lui Babel de patru sute de metri şi lung aproape de o leghe. Al doilea şir de stânci se adaugă la cel dintâi şi se înalţă şi mai mândru cu o înşiruire şi mai îmbelşugată de policioare, până la meterezul Marbore, cea din urmă şi uriaşă zidărie perpendiculară de cornişe şi ţuguiuri înzăpezite. Spre

stânga, la înălţimea acelui înfricoşat perete de gheaţă, ţâşneşte marea săritoare din Gavarnie, vaporoasă coama spumegătoare, uşoară şi curată pulbere de apă, ce se lasă de la o înălţime de cincizeci de metri cu o graţie plină de măreţie şi ajunge jos ca o zeitate din Olimp lăsând să alunece încet în toate părţile, cutele vătuite ale mantiei sale de zăpada. În jurul ei, ca un cortegiu crăiesc, se împrăştie opt sau noua frumoase căderi de apă ce spumegă şi clocotesc, hotărâte a scoate şi mai mult la iveală fala întregului cuprins de stânci.

Pe măsură ce înaintăm spre întăriturile cu prăvălaticele-i ape, spre înneguratele şi umedele adâncimi, spre însuşirea suprapusă acelor trepte pe care întreaga omenire s-ar fi putut aşeza, parcă pătrundem într-un nemărginit şi înspăimântător amfiteatru făcut pentru judecata cea din urmă…

Tăcuţi, cuprinşi de o evlavie netăgăduită, privim smerenie această minunăţie a Pirineilor. Flo de astă dată cu desăvârşire uimit nu-şi îngăduie reflecţii nici comparaţii nepotrivite. Temat şi Solange rămân adânciţi în admiraţia lor, chiar domnul Egrefeuil pare tulburat. Lângă mine Denisa Suzor, în extaz, cu ochii mari, cu buzele întredeschise, priveşte emoţionată măreţia priveliştii.

Domnul Egrefeuil, curmă cel dintâi tăcerea, observând că orele sunt trei trecute şi că e timpul să ne întoarcem la han, unde soţia lui ne aşteaptă. Dar aceasta nemulţumeşte nesupărător pe unchiul Flo. El a observat nişte turişti întorcându-se din aceste locuri, cu plante smulse de pe stânci; vrea cu tot dinadinsul să treacă puntea de zăpadă, şi să se ducă, până-n vale, jos la poalele cascadei:

— E colea, la o sută de paşi! strigă el, şi vreau să văd totul…

Degeaba mă străduiesc să-l conving că părerea lui se datorează unei iluziuni optice şi că i-ar trebui cel puţin o

jumătate de oră pentru a-şi satisface curiozitatea; se încăpăţânează ca de obicei şi dă din umeri:

— O jumătate de oră?… Îţi baţi joc de mine!… Voi ajunge acolo în zece minute. Până nu voi atinge cascada cu degetul, nu plec de aici. Dacă vreţi, duceţi-vă… ne vom întâlni la hotel…

Cu aceste cuvinte ne şi părăseşte şi se îndreaptă hotărât spre puntea de zăpadă.

— Te vom aştepta până la ora cinci, strigă cu asprime domnul Egrefeuil, nicio clipită mai mult!…

Plecăm. Încalec calul unchiului meu, Denisa se suie măgarul ei, iar de data aceasta intimitatea noastră s-ar sfârşi căci întoarcerea se face repede. În pragul Hotelului Călătorilor, regăsim pe doamna Egrefeuil, legănându-se într-un chaisse-longue, vorbind cu vizitiul nostru.

…Trece un ceas… Încă o jumătate de oră de aşteptare… Flo nu se vede. Sunt neliniştit; doamna Egrefeuil se enervează iar bărbatul ei pierzându-şi răbdarea dă ordin să se înhame caii.

— Dacă unchiul dumitale, declară el, în zece minute va fi aici, vom pleca fără dânsul!

Caii sunt gata de plecare. Padre Forcamidan s-a suit pe capra şi strânge hăţurile; doamna Egrefeuil cu pledurile şi cu pernele ei s-a instalat în fundul landoului, când, în sfârşit, întârziat se arată pe cărare într-un hal vrednic de compătimit, gâfâind, cu ochii holbaţi, cu obrajii roşii ca macul, transpirat de-i picură năduşeala de pe obraji, de nas, de pe urechi, parcă l-ar fi stropit împroşcăturile săritoarelor; cu toate astea nu-şi pierde cumpătul:

— Distanţa, ce-i drept, era mai mare decât mă aşteptam şi sunt lac de apă… Dar, urmă el agitând un mănunchi de flori galbene, sunt mulţumit! Acolo, pe lângă stâncile uriaşelor gherdapuri, am găsit planta visurilor mele… Arnica montana!

— Ţi-ai găsit şi timpul să erborizezi, bombăni domnul

Egrefeuil... Haide, la drum!... Mulţumită dumitale vom ajunge târziu...

Flo e gata să se suie pe capră, când doamnei Egrefeuil i se făcu milă de el:

— Acoperiţi-vă bine, cel puţin!... exclamă ea; aerul răcoros, în starea de transpiraţie în care vă găsiţi, vă poate îmbolnăvi!

I se dă o pătură în care se înfăşoară bine; Denisa îi pune deasupra pălăriei o broboadă pe care i-o leagă sub bărbie. Flo se lasă să fie păzit de răceală apoi se suie linga vizitiu, fără să-i pese că aşa oblojit, are o înfăţişare ridicolă. Toţi fiind în trăsură, Forcamidan biciuieşte caii iar landoul coboară repede drumul povârnit, pe când Solange şi Temat călăresc în urmă. Vizitiul, de abia îşi ţine râsul când priveşte pe ciudatul său vecin, cocoloşit ca un pachet.

Văzându-se astfel oblojit, Flo îşi dă seama că ar fi putut căpăta vreo pneumonie, şi gândul acesta îi dă o căutătură rătăcitoare şi înspăimântată. Turiştii care ne întâlnesc şi ţăranii ce stau pe prispe, se crucesc văzând pe acest personagiu prostit, năucit, încremenit pe capră, ţinând în mână un mănunchi de flori galbene. Solange, batjocoritoare, se opreşte în faţa fiecărui trecător îşi loveşte fruntea cu indexul, arătând prin aceasta că bietul om e nebun. Oricât de comică ar fi situaţia, nu mă măguleşte de loc; mi-e ruşine să văd pe unchiul meu batjocorit de toţi. O privire compătimitoare din partea Denisei face să înţeleg că-mi împărtăşeşte simţămintele, şi această dovadă de bunătate mi-o face şi mai simpatică.

Flo stă nepăsător. Îşi arată florile lui Padre Forcandan şi le laudă proprietăţile.

— O fi, răspunse vizitiul; eu sunt un neştiutor, dar ne apropiem de Gedres unde se află un director de şcoală care adună plante şi vinde străinilor erbarii. Dacă doriţi, să-i facem o mică vizită, veţi avea cu cine vorbi... ăla pricepe!...

Într-adevăr la Gedres oprim în faţa şcolii şi intram într-o sală în care pe o masă sunt mai multe albumuri cu plante uscate. Institutorul este un om mic de stat, palid spilcuit, cu aerul grav. Forcamidan prezintă pe Flo ca un confrate, şi „maestrul” examinează cu neîncredere acest ciudat vizitator înfăşurat în şaluri, şi îi aduce un ierbar.

— Mulţumesc, răspunde dispreţuitor Flo, nu colecţionez decât plante proaspete.

— A, domnul se ocupă cu botanica?

— Da, domnule! Sunt membru ăl mai multor societăţi savante şi viu să erborizez în ţinuturile dumneavoastră. Astăzi am avut onoarea să descopăr Arnica montana în stâncile gherdapurilor din Gavarnie… Iat-o!…

În acelaşi timp îi arată florile galbene.

— Această floare, zise institutorul dând din umeri, nu este Arnica!

— Cum?…

— Aţi fost înşelat printr-o vagă asemănare, şi analiza dumneavoastră n-a fost exactă… Planta aceasta este pur şi simplu „Chrysanthemum aurantum”. Iată continuă maestrul deschizând unul din erbariile sale, iată adevărata „Arnica”: receptacolul e mai subţire, petalele sunt mai rare şi neregulate…

La aceste cuvinte sângele i se suie la cap şi avui impresia, o clipă, că moştenesc pe Florentin Garaudel… Apoi părăsi brusc pe institutor şi se sui pe capră lângă Forcamidan, care râdea pe sub mustăţi…

Această incompetenţă a lui Flo gâdilă simţitor limbuţia vizitiului nostru. Ieşim din Gedres şi, pe când amurgul învăluie păşunile, Padre, arată cu sfârcul biciului, vârful unui rustice clopotniţe:

— Iată, zise el, mănăstirea Bedouret!

Face cu ochiul, strâmbă răutăcios buzele, şi începe din nou;

— Mănăstirea asta are o poveste!

Arde de dorinţa de a istorisi această poveste; considera ca o datorie profesională să-şi distreze clienţii şi fără să aştepte vreun răspuns, începe:

— A fost odată un călugăr la Bedouret!… L-am văzut cu ochii mei… Îngrijea de biserică şi cultiva o bucată de pământ, împrejurul ei Dar iată că un ţăran din apropiere, arând cu plugul, a călcat pe pământul călugărului. Acesta era duşmănos şi ca să-şi răzbune rugă pe Dumnezeu să orbească pe plugar, ceea ce se şi întâmplă. Sărmanul ţăran nu putea să mai vadă ca să lucreze şi era foarte mâhnit după cum puteţi înţelege. Mulţi ani trecură, călugărul se îmbolnăvi şi muri. În sfârşit, într-o dimineaţă taranul nostru, auzi clopotele bisericii; întrebă şi i se răspunse; „a murit călugărul, vrăjmaşul tău, şi îl ducem la groapă”. Îndată ceru să fie dus pe drumul unde trebuia treacă convoiul, şi deodată, pe când coşciugul trecea în faţa lui, iată că ochii orbului se deschid şi iarăşi văzură lumina soarelui… Veţi crede ce veţi pofti… dar, băgaţi de seamă, domnilor şi doamnelor, continuă Padre, drept încheiere, băgaţi de seamă, că oamenii bisericii nu iartă nicio greşeală; să se ştie, deci, că ei nu cruţă ca şi jandarmii…

Cu un gălăgios hohot de râs, poznaşul Padre dă bici cailor, şi zburăm ca vântul, pe drumul întunecat. Jos, totul se pierde în negura înserării. În fund, în direcţia Luzului, fulgere depărtate luminează zarea din când în când. Sus cerul e în sărbătoare. O noapte admirabilă! N-am văzut niciodată un asemenea furnicar de stele. Lumina a sute de mii de astre se restrânge pe verdeaţa umedă şi aprinde puncte fosforescente. Glasul torentului s-a liniştit ca şi când s-a uitat pe sine în contemplaţiunea acestui cer feeric constelat. De abia se aud un slab şopot de apă şi un freamăt de frunze ude. În această noapte liniştită nu se distinge decât foarte vag, silueta lui Flo, devenit posomorât şi tăcut; dar, în faţa mea strălucitorii ochi ai Denisei, lucesc cu scânteieri de stele. Aceste priviri

nevinovate, care surâd, par că se unesc prieteneşte cu ale mele în aceea tăcută admiraţie, şi mă simt încetul cu încetul pierdut într-un vis plin de vrajă şi iubire.

XII

Deşteptat azi de dimineaţă de soarele care se strecura printre perdele, alerg la fereastră şi o deschid; furtuni de ieri parcă ar fi spălat cerul. Soarele a răsărit luminii şi măreţ; jos Liseul clocoteşte voios şi răspândeşte până la mine în odaie răcoarea sa ce mă învioră. Ca şi această apa melodioasă o dulce nădejde cântă în sufletul meu. Alături aud sforăitul zgomotos al unchiului Flo care se despăgubeşte, dormind adânc, de oboseala de ieri. Să dea Dumnezeu ca un astfel de somn binefăcător să ţie până la prânz pe doamna Egrefeuil în pat şi nimic să nu împiedice pe domnişoara Suzor de a-mi ieşi în cale!... Binişor ma îmbrac, şi singur îmi fac ceaiul. Trece un ceas. De la biserica Templierilor s-aud clopotele care vestesc liturghia dimineţii. Flo sforăie mereu. Prefer să mă plimb pe şoseaua ce duce spre Saint-Sauveur, decât pe podeala odăii mele. Cu băgare de seamă deschid uşa şi mă strecor în vârful degetelor. Iată-mă afară, cutreierând micile străzi umbroase.

Pe şoseaua mărginită de plopi cu frunza lor tremurătoare, respir în pace, şi pentru a-mi înşela nerăbdarea visez stăpânit de farmecul apropiatei întâlniri cu Denisa Suzor. Cu cât intimitatea noastră creşte, cu atât mai mult simt pentru această tânără fată o prietenie mai mare. Prietenie să fie? Nu se adaugă niciun simţământ mai viu sau mul duios?!... De abia îndrăznesc să-mi pun această întrebare şi mă feresc a răscoli prea mult conştiinţa mea. Dar ştiu că o prietenie curată nu pricinuieşte niciodată emoţii tulburătoare de bucurii ce alternează cu cumplite bătăi de inimă. Cu toate că mă ţin tare, simt un neastâmpăr care seamănă grozav cu fiorul nerăbdător al unui îndrăgostit ce-şi aşteaptă iubita. Dar

nimic nu vreau să analizez; simt o împotrivire care se zbate în mine şi care nu mă lasă să pătrund în tainele sufletului meu. Caut chiar să-mi rătăcesc neodihna îndoielii în cuprinsul vesel şi complex al lucrurilor; îmi place zumzetul albinelor; florile îmbălsămesc aerul; rândunelele zboară uşor sub bolta cerească. Mă îmbată susurul lin al izvoarelor ce aleargă voios.

Cu toate astea, clocotul apelor care îmi dă impresia unei ploi furtunoase, nu este atât de asurzitor ca să pot auzi paşi repezi şi foşnetul unei rochii ce atinge iarba înaltă…

Mă întorc; este Denisa Suzor… Dar vai! Avântul vesel ce mă ducea întru întâmpinarea ei este deodată ştirbit de înfăţişarea chipului suferind al tinerei fete:

— Ce ai? strigai, întinzându-i mâna.

— Să nu stăm pe stradă, murmură ea, şi mă îndreaptă spre poteca zăvoiului umbrită de anini ce duce la izvor. Odată la adăpost, îmi spuse mâhnită:

— Nu sunt liberă… Iartă-mă!… Cu mare greutate am putut să mă strecor spre a-ţi da de veste.

Tace o clipă, apoi continuă repede.

— Am să-ţi cer ceva, domnule Silmont; Te rog, nu te mai aşeza lângă mine la masă, şi pe viitor nu-mi da mai multă atenţie decât atât cât se cuvine unei străine

Privesc ochii ei umezi şi chipul ei schimbat; neliniştea mă cuprinde:

— Dar ce s-a întâmplat?

— Interesul ce-mi porţi e rău interpretat… Sunt oameni ce văd lucrurile cu totul pe dos. Ieri, după întoarcerea noastră de la Gavarnie, în faţa nevestei şi fiicei sale domnul Egrefeuil m-a dojenit din pricina că aş fi prea îndrăzneaţă şi prea prietenoasă cu dumneata. Chipul făţarnic cu care îmi vorbi şi îngâmfarea lui obişnuită, mă jigniră adânc, şi m-au făcut să înţeleg cum că prin „lipsa mea de tact” i-aş putea primejdui onoarea familiei… Mă

frământa cumplit o mânie lăuntrică, şi eram gata să-i răspund… dar, m-am gândit că e mai bine să tac… Puteam să-mi pierd postul şi din nou cădeam în sarcina sărmanei mele mătuşe Sofia… a trebuit să-mi plec capul; m-am umilit… cu toate astea e atât de dureros!…

— Ce mârşăvie?!! Dă-mi voie să te apăr şi să te dezvinovăţesc faţă de domnul Egrefeuil!!…

— Nu, răspunse Denisa; tot ce poţi face este de a nu te mai interesa de mine. Mi-e ruşine că fără voia mea te-am amestecat într-o neghioabă aventură… Iartă-mă… Eşti aci singura persoană care mi-ai arătat un interes binevoitor şi ţineam să-ţi arăt astăzi toată recunoştinţa mea. Adio, domnule Silmont, timpul trece şi trebuie să mă reîntorc acolo!…

Adânc tulburat îi strâng mâna zicând:

— Doresc să rămân prietenul dumitale! Ceea ce îl spui îmi sfâşie inima şi mă simt tulburat mai ales că eu sunt pricina…

Dar văd că ar fi trebuit să rostesc altfel de cuvinte… Adevăratul mijloc de-a dovedi Denisei prietenia mea ar fi să-i spun; „Te iubesc, trimite dracului pe toţi Egrefeuil dă-mi dreptul să te apăr, devenind soţia mea!»

Pentru a face aceasta, ar fi trebuit mai întâi să ştiu şi să fiu încredinţat, că domnişoara Suzor mă iubeşte. Până acum nu mi-a arătat nimic mai mult decât o prietenoasă simpatie. Şi apoi s-o mărturisesc sincer, sunt prea mult adâncit în prejudecăţile veacului meu, prea sunt pătruns de egoism, spre a putea dintr-odată să-mi dezrădăcinez obiceiurile ce mă stăpânesc. Nu mă pot gândi la însurătoare fără să-mi fie teamă de răspunderea şi îndatoririle ce ea le incubă: a asigura fericirea unei femei, a întreţine o casă cu ajutorul unor venituri problematice. Mă gândesc la dezmoştenirea unchiului meu, şi aceste toate îmi strecoară în suflet neîncredere şi şovăire… Mă mulţumesc strângând călduros, mâna Denisei. Tânără fată

întoarce capul, se fereşte parcă de privirea mea şi-mi spune:

— Adio! Adio!…

Urcă repede poteca prăpăstioasă şi dispare la răscrucea drumului. Rămân singur, lângă torent, cu ochii ţintuiţi de apa ce fuge clocotind şi simt în fundul inimei o amară nemulţumire de mine. Ascult glasul gâlcevitor al valurilor care parcă m-ar dojeni sau şi-ar bate joc de inima mea ticăloasă de burghez. Sunt trezit din această toropeală printr-o neplăcută senzaţie de umezeală, şi observ că o ploaie de picături îmi stropesc într-una ghetele… O iau şi eu pe marginea drumului şi mă îndrept amărât spre Casmajoux.

Intrând la unchiul meu, observ sertarele deschise, iar mobilele în neregulă. Îngenuncheat pe duşumea, Flo îşi pune cu îngrijire hainele într-un geamantan deschis. Şi-a îmbrăcat costumul său de turist şi-a încălţat ghetele galbene şi la zgomotul uşii îşi întrerupe lucrul, aruncând spre mine o căutătură vicleană:

— A! iată-te în sfârşit! strigă el… Vezi: îmi fac geamantanul… Ne luăm catrafusele…

— Ce spui, unchiule?! Te-a dat afară Casmajoux?

— Îmi iau rămas bun de la Luz unde nu a mai rămas nimic interesant de văzut… Plecăm pentru Barèges şi Culmea de Miazăzi; trăsura lui Padre Forcamidan va veni după masă… Aşadar, pregăteşte-te…

Ieri, vestea capricioasă a lui Florentin Garaudel, m-ar fi supărat şi m-aş fi împotrivit din răsputeri: dar după trista despărţire de azi dimineaţă… La ce bun?… Daci am scăpat prilejul de-a câştiga inima nevinovată a Denisei şi de a mulţumi pe a mea… nu mai am ce căuta aici… Rămânând la Luz nu pot face altceva decât să îngreuiez situaţia domnişoarei Suzor şi să-mi măresc părerile de rău Rămân nepăsător şi răspund cu dispreţ:

— Ne-am înţeles! unchiule… Sunt gata.

Sunt încredinţat că se aştepta la împotriviri energica, şi se pregătea să mă ia la refec; dar nepăsarea mea desăvârşită îl obligă să-şi mărginească comorile de elocvenţa şi îmi spune cam încurcat:

— A! bine că ai revenit la sentimente mai bune…

— Întotdeauna eram la fel! răspunsei cu amărăciune

— În acest caz, grăbeşte-te… plecăm!

— Bine, unchiule!

Clopotul bisericii se aude; la hotel sună pentru masă, bagajele mele stau în vestibul şi ne îndreptăm spre sala de mâncare. Profitând de timpul frumos, mulţi din comesenii noştri au plecat în excursii, iar sufrageria e aproape goală. Aveam nădejdea să mă întâlnesc pentru ultima oară cu domnişoara Suzor; dar mă înşelasem. Domnul Egrefeuil singur, sta la locul obişnuit; celelalte scaune sunt goale.

— Astăzi, zice dânsul, primindu-ne cu o rece strângere de mână, mănânc singur. Solange şi domnul Temat s-au dus să isprăvească un desen la Sazon, cât despre nevastă-mea a poruncit să fie servită în odaie, unde domnişoara Suzor îi ţine de urât.

Spunând aceasta se uită înspre mine cu coada ochiului.

— Regret foarte mult lipsa doamnei Egrefeuil, începu unchiul meu; aş fi avut dorinţa să-i prezint respectele mele, înainte de plecare…

— Plecaţi? murmură industriaşul, şi cu monoclul la ochi continua a mă privi cercetător; sper că ne vom revedea în curând?…

— Nu cred!… Plecarea noastră este definitivă, iar diseară vom dormi la Barèges

— Îmi pare foarte rău că ne părăsiţi atât de repede, domnule Garaudel!…

— Regretele sunt împărtăşite, domnule Egrefeuil şi vă rog să le transmiteţi doamnei şi domnişoarei.

Eu nu spun niciun cuvânt; tonul mieros al acestui

prefăcut mă enervează; nu pot să-i iert reaua credinţă faţă de sărmana Denisa; îl urăsc şi de abia mă pot stăpâni de a nu i-o spune în faţă. De bună seamă că el pricepe pornirea mea, căci cu un suspin fătarnic începe din nou să-şi taie friptura. Prânzul se sfârşeşte în tăcere. După desert, Flo şi Egrefeuil se despart ceremonios. Plec, şi pe când unchiul face socotelile cu stăpâna hotelului şi cu Casmajoux, mă duc să-mi arunc privirea pentru ultima oară în odăile noastre.

Despărţirile sunt întotdeauna triste; de această dată plecarea noastră îmi pare şi mai tristă. Rezemat cu coatele pe balcon privesc cu ochii trişti frumoasa vale a Luzului, a cărui strălucită nepăsare pare că-şi bate joc de durerea mea. Mă urmăreşte scumpul chip al Denisei care va continua să trăiască şi să sufere fără ca eu să fi fost în stare să-i arăt iubirea mea. Mă văd totdeauna cuprins de o remuşcare cumplită şi simt în mine zvârcolindu-se un chin tulburător…

Răsunetul clopoţeilor străbate tăcerea ţinutului aţipit sub arşiţa soarelui. Este trăsura lui Forcamidan care, cotind răscrucea drumului, se opreşte dinaintea porţii noastre. Jos, unchiul meu mă cheamă cu o voce nerăbdătoare, şi îmi alungă fărâma de vis ce mă cuprinsese. Ne luăm rămas bun de la stăpânii casei. Doamna Casmajoux cu care, Flo, a discutat punct cu punct socotelile, nu ne răspunde decât foarte rece, dar ceasornicarul, care este mai şiret, ne strânge mâinile şi ne urează drum bun. În sfârşit ne facem loc printre geamantanele îngrămădite; Padre Forcamidan dă bice cailor şi pornim pe drumul ce duce la Barèges; în urma noastră orăşelul Luz rămâne vesel şi nepăsător.

Aici, Silmont, îşi întrerupe însemnările.

XIV

NARAŢIUNEA EDITORULUI

Pe arşiţa soarelui de amiază, trăsura lui Forcamidan

sui la pas şoseaua plină de cotituri ce şerpuieşte pe lângă Bastan şi urcă tot mai sus spre Barèges. La dreapta, pe coastele Bergonzului, păduri de sălcii şi plopi, freamătă atinse de o suflare mai vioaie a vântului. Costişele împădurite sunt vărgate de păşuni şi brăzdate de izvoare şerpuitoare şi săltăreţe ce curg în albii înguste până ce se întâlnesc sub sălcii unde alcătuiesc un pârâu zburdalnic care fuge spumegător. Cu cât trăsura înainta, cuprinsul era înviorat de linişte şi răcoare. La stânga, Bastanul rostogoleşte spre Luz apele sale albăstrii al căror murmur melancolic pare că îngână în treacăt: «Nu ne vom mai revedea!»… Posomorât, în colţul trăsurii, Michel Silmont ascultă glasul tainic al prăvalurilor de apă, şi la rândul său gândeşte: «S-a sfârşit… Nu voi mai vedea niciodată pe Denisa, care mi-a fermecat cele dintâi săptămâni ale călătoriei; iată-mă iarăşi alături de Flo a cărui fire ciudată îmi tulbură liniştea şi frumuseţea priveliştilor; poezia şi soarele au rămas în urmă; de acum înainte nu mă pot aştepta decât la întâmplări banale şi zadarnice…

Ca şi când ar fi vrut să întărească acest trist presimţământ, la sfârşitul unui urcuş priporos, priveliştea, se schimbă cu totul; vegetaţia se răreşte, munţii îşi arată golurile, chiar păşunile sunt înlocuite prin râpe şi coclauri de pământ sterp; în cuprinsul întreg nu se zăreşte decât surpături şi vârtoape. Pâraiele de apă limpede s-au preschimbat în nişte scursori de apă gălbuie. Pripoarele văii se apropie şi pe coastele lor neroditoare soarele arde ierburile lunecoase şi încinge steiurile înălţimilor.

Împotriva oricărei logice, pustietatea tristă a acestei privelişti nu pare a influenţa de loc pe unchiul Flo. Seninătatea lui nu este tulburată, chiar duhul său defăimător nu se mai dovedeşte. E foarte vesel, însufleţit de un optimism expansiv, iar isteţimea lui batjocoritoare se restrânge asupra lui Michel; tăcerea nepotului său îl aţâţa şi mai mult şi începe cu împunsături glumeţe şi

gâlcevitoare:

— He, he! nepoate! striga el; n-ai chef de loc astă-seară?!… Ce stai bosumflat?…

— Nu sunt bosumflat, răspunse Michel, dar priveliştea asta îmi strecoară în suflet o melancolie apăsătoare. Cred că o deşertăciune de felul acesteia nu are nimic atrăgător nici pentru dumneata.

— Ei aşi!… Îmi pare că semeni cu acei ce sufăr de ficat şi care văd totul în galben… Mărturiseşte că durerea de a părăsi pe mica Suzor te sfâşie la inimă… Ţi-e necaz că te-am smuls din grădinile Armidei şi te-am scăpat din mrejele acelei nevinovăţii mincinoase… N-ai dreptate… Ar trebui, dimpotrivă, să-mi mulţumeşti! Amorul, vezi tu, este ca şi acea băutură pe care vrăjitoarea Circee o dăruise lui Ulise ca să-i zădărnicească pornirile… Simţământul acesta îndobitoceşte pe om, îl orbeşte…

Silmont enervat priveşte pe unchiul Florentin Garaudel cu coada ochiului şi răspunde răspicat:

— La vârsta dumitale, unchiule, cineva e mai puţin expus la asemenea isprăvi, dar, cu toate astea, după cât îmi reamintesc, ai gustat din licoarea Circeei şi, fie vorba între noi, m-ai cărat vrând-nevrând prin munţi şi văi, numai ca să te găseşti acolo unde «respiră» doamna du Val-Calvin.

— Se poate!… Dar eu cel puţin am a face cu o femeie din înalta societate…

— Cu toate astea ştie să tragă chiuluri.

— Ei vezi, eşti înşelat, răspunde Flo, atins în vanitatea sa; dacă sunt mai în vârstă decât tine, sunt mai experimentat, căci nu mă aventurez orbeşte… Şi dacă vrei să ştii, duminică voi fi lângă doamna Hermina du Val-Clavin…

— Cum? ţi-a dat vreo întâlnire?!

— Da… adică… În sfârşit fără să intru în amănunte zadarnice, află că trebuie s-o întâlnesc la Culmea-

Bigorului… Şi fiindcă veni vorba, lasă-mă să vorbesc cu vizitiul, am să-i cer câteva desluşiri…

Cheamă pe Padre Forcamidan care, profitând de urcuş, s-a dat jos şi înaintează pe lângă caii lui.

— Ei! prietene, cât timp trebuie ca să mergi de la Barages la Culmea de Miazăzi?

Vizitiul aruncă ţigara, priveşte viclean spre Flo, se rezemă cu mâna pe portiţa landoului şi răspunde printr-o întrebare circumspectă:

— La culme?… Pe jos, sau călare?

— Pe jos, fireşte… Ne place să umblăm…

— În cazul acesta vă trebuie trei ore ca să mergeţi până la Hourque unde este un han… bineînţeles dacă nu vă veţi rătăci prin plaiurile din Toue… adăugă cu dibăcie Padre, care râvneşte la câştiguri băneşti.

— Am auzit că nu e nevoie de nicio călăuză!

— Da şi nu!… Da, când cunoşti bine locurile şi eşti din partea locului; nu, când eşti străin… Nu vă dau sfaturi, dar după mine v-ar folosi mult o călăuză, pe cinstea mea!

— Hm! făcu Florentin stând în cumpănă, chibzuind cum să facă, spre a nu fi speculat; parcă spuneai aseară că ai vrea să mă însoţeşti… Şi ce mi-ai cere pentru oboseala dumitale?…

— A, ce are a face! Ne vom înţelege prieteneşte!

— Nu!… Nu!… Spune-mi ce ceri!…

— Ei bine, iată… prieteneşte… Să-mi daţi zece franci pentru ducere la culme şi pentru întoarcere îmi veţi da numai cinci… Cât pentru bacşiş, las la aprecierea dumneavoastră!

— Cincisprezece franci şi bacşiş?! strigă Flo; ce vrei să ne iei şi pielea de pe noi, domnule Forcamidan! gândeşte-te ca noi nu suntem englezi!… Suntem nişte oameni modeşti, care nu se scaldă în aur… Suntem oameni de ştiinţă…

— Da!… răspunse Padre clipind şiret din ochi; fără

supărare, de unde veniţi ca să cercetaţi munţii noştri?…

— Ei, răspunde fi o… venim de departe… – ca şi cum spunând aceasta, ar speria pe Padre şi va reduce pretenţiile sale, – venim din fundul Lorenei, trei sute leghe departe de aici.

— O! doamne! răspunde vicleanul Forcamidan; atunci să nu mai spuneţi că sunteţi săraci! Cine străbate trei sute leghe, şi tot atât la întoarcere, şi n-are punga doldora?! Zău că tare bogaţi mai sunteţi, domnilor!… Forcamidan ştie cu cine are a face!… Mie îmi spuneţi?… Ce este pentru nişte bogătaşi ca dumneavoastră, cincisprezece franci?

Florentin Garaudel nu ştie ce să mai zică. Cu toate astea nu se lasă. După o nesfârşită tocmeală s-au învoit. Apoi Forcamidan se suie pe capră.

Drumul devine şi mai anevoios pe lângă ponoarele râpoase. Monotonia dăinuie mereu. Torentul îşi cară apela sărăcăcioase pe o largă albie de prundiş. O lungă stradă deluroasă se iveşte mărginită de clădiri posomorâte: este Barèges. Soldaţi şchiopi, burghezi bolnavi de reumatism, copii scrofuloşi umblă alene pe şosea; rufe stau întinse pe la ferestre sau pe malul apei. Orăşelul întreg capătă o înfăţişare de spital. Când trăsura se opreşte în faţa hanului, ora este prea înaintată de a mai putea merge la Culme, şi suntem siliţi să tragem noaptea la Barèges.

Se aşază şi ei la masa obişnuită unde o ciudată adunătură de oameni vătămaţi, anemici şi artritici, de abia mănâncă. Florentin Garaudel şi Michel Silmont gustă în graba din mâncărurile servite şi fără multă întârziere se duc în odăile lor să se odihnească.

Dimineaţa zilei următoare se scurge încet deoarece ei nu pot porni spre Hourque mai de vreme de ora chibzuită. Timpul este atât de senin, soarele e atât de arzător incit cu toată nerăbdarea lui Florentin, drumul nu se poate face decât seara pe răcoare.

…Neavând ce face, se duc la preumblare spre piscul

Ayro unde înşiruirea copacilor este de o frumuseţe vrednică de admirat. Dar nimic nu mai atrage pe Flo al cărui cuget zboară spre Culmea Bigorului unde crede să întâlnească pa Hermina du Val-Clavin.

Mai târziu îşi predau bagajele la cancelaria mesageriilor şi restul timpului îl petrec la masă, până ce în sfârşit la orele patru un lungan de băiat anunţă «acestor domni» ca Padre Forcamidan îi aşteaptă jos.

— Haideţi! strigă nerăbdător Florentin Garaudel aruncându-şi sacul pe umeri.

Coboară scara repede şi întrebă de Padre:

— Unde este călăuza?

— Aici, în faţa dumneavoastră, răspunde băiatul muşcându-şi buzele ca să nu râdă. În acelaşi timp îi arată cu degetul un copil ca de vreo zece ani, înalt cât o cizmă, ţinând în mână un baston de munte de trei ori mai mare decât el.

La vederea «călăuzei», Michel nu-şi poate înăbuşi un hohot de râs, ceea ce necăji şi mai mult pe unchiul Flo:

— Da, ce? Forcamidan îşi bate joc de noi?

— Iertaţi-mă, domnule! zice ştrengarul scoţându-şi şapca şi sculându-se cu îndrăzneală; unchiul meu a fost silit să însoţească nişte călători, la Lacul Albastru, şi m-a însărcinat pe mine să-i ţiu locul…

— Aceasta-i o păcăleală, zise indignat Flo, domnul Padre se crede prea boier mare de ne trimite un mucos în locul său, care poate nici nu cunoaşte drumul!

— O, ba da, domnule!… Am călăuzit de mai multă ori turişti la Culme şi veţi fi mulţumiţi de mine! răspunde cu convingere minusculul nepot al lui Forcamidon.

Flo ar avea poftă să strice învoiala şi să trimită acasă pe acest nechezău obraznic. Dar e aşa de grăbit să ajungă la destinaţie, încât fără să piardă vremea, o porneşte la drum. Dar pentru a răzbuna pe unchiul, vrea să speculeze nevinovăţia nepotului.

— Cum te cheamă băiete?

— Anton!… gata la porunci!

— Ei bine, Anton băiete, începu Florentin scoţându-şi sacul şi punându-l pe umerii copilului: vei duce sacul acesta care e uşor ca un fulg…

Michel Silmont e silit să mijlocească.

— Bine, unchiule, nu ţi-e ruşine să-ţi baţi joc în felul acesta de un copil?

— De ce?… Nu vezi că vreau să-l obişnuiesc cu meseria unchiului său?… Eu nu fac altceva decât să-i dau o lecţie pentru viitorul său de călăuză… Sacul nu-i greu!

— E prea greu pentru un copil de vârsta lui, adăuga Michel, luând sacul… prefer să-l duc eu.

Mişcarea energică a lui Silmont, amuţeşte pe Flo. Pricepu abuzul de putere şi reluându-şi sacul, îl puse bombănind pe umerii săi.

Umblară mai întâi tăcuţi sub arşiţa soarelui, între munţii lipsiţi de viaţă, cu coastele bolovănoase şi sterpe. Urcuşul pe drumul pietros se făcea fără niciun chef; dar Anton sărea înainte ca un ied, alergând după fluturi, bălăcind la marginea apelor, aruncând pietre prin stufişuri şi fluierând ca un mierloi, după o oră de drum, face la stânga, şi îşi îndreaptă pe cei doi călători înspre căsuţele din Toue.

Aci priveliştea e cu totul alta. O vâlcea înverzită se scobeşte între două pripoare stâncoase şi întinde un unduios covor de păşuni, pe ici şi colo cresc tulpini înalte de stânjenel vioriu. În fundul acestui ogaş, plin de viaţă, în care ghebul trunchiat al piscului din Bigorre îşi întinde în lung umbra albăstrie, se ivesc conace risipite între ierburile jilave. Flo şi Michel zăresc păstorii ghemuiţi în jurul unui foc de vreascuri al cărui fum se înalţă cu un sul drept şi subţire spre cer. Nu departe, nişte cai înşeuaţi pasc iarba iar trei siluete de turişti se desprind din verdeaţa priveliştii. Pe măsură ce ei îşi înaintează, aceşti

excursionişti se zăresc şi mai bine stând de vorbă cu ciobanii plaiului.

— Iată, zise Flo, nişte excursionişti, care fără îndoiala se îndreaptă spre Culmea Bigorului…

Priveşte cu ochi cercetători spre grupul compus dintr-un bărbat şi două femei, apoi exclamă nemulţumit

— Dar, nu mă înşel!… Este pictorul cu Solange Egrefeuil şi domnişoara care îl însoţeşte.

Michel nu răspunde. Recunoaşte pe Denisa Suzor şi inima-i bate.

La rândul lor cei trei excursionişti, au zărit pe Florentin Garaudel şi pe Michel Silmont; cum s-au mai apropiat de ei, Temat strigă batjocoritor:

— Ei, încotro, botaniştii!…

Se întâlnesc în sfârşit şi îşi întind mâinile cam stânjeniţi; pictorul însă care cunoaşte meşteşugul de a înveseli o situaţie de felul acesteia, exclamă, bătând pe Michel pe umăr:

— Bine mai ştii să te faci nevăzut… Ieri, întorcându-mă acasă, am fost foarte miraţi aflând că aţi şters-o fără să spuneţi niciun cuvânt. Şi pentru ca să vă pedepsim că ne-aţi părăsit fără a ne da de veste, am hotărât să vă întovărăşim la Culme!… Tocmai azi de dimineaţă, proiectele şederii noastre la Luz au fost pe neaşteptate schimbate, din pricina unui accident care a înspăimântat grozav pe doamna Egrefeuil…

— Un accident? întrerupse Flo, cu glasul compătimitor; sărmana doamna, ce i s-a întâmplat?

— Nimic grav, răspunse Solange râzând; închipuiţi-vă ca mama a găsit un şarpe în baie… Se vede că aceste şugubeţe reptile, atrase de căldura băii, îşi îngăduie câteodată să se plimbe prin conductele de apă… Mama, îngrozită, a scos un ţipăt şi a declarat că nu mai stă nici douăzeci şi patru de ore într-o localitate unde mişună şerpii prin băile oamenilor… Atunci tata a plecat la

Bagnères-de-Bigore pentru o nouă locuinţă.

— Şi noi, făcu pictorul, ne-am folosit de ultima zi, şi ca să luăm aer, am hotărât, să vă întâmpinăm… ştiind că sunteţi pe drum spre Culmea Bigorului. E frumos din partea noastră, nu?…

Silmont nu are încredere în cuvintele acestuia; prea sunt străvezii în născocirea lor, şi, bănuieşte că Temat şi Solange s-au folosit de acest prilej spre a rămâne singuri douăzeci şi patru de ore; dar, fuga celor doi îndrăgostiţi îi pricinuieşte neaşteptatul farmec de a revedea pe Denisa. Priveşte pe domnişoara Suzor care roşeşte şi întoarce capul. Inima lor tresare de fericire. Florentin Garaudel, mai puţin încântat de această întâlnire şi fără a blagoslovi providenţa, se preface totuşi că îi pare bine.

Solange şi Temat încălecând caii, pleacă înainte; Silmont păşeşte alături de calul blând al domnişoarei Suzor, pe când Florentin cu ajutorul lui Anton, culege un mare mănunchi de stânjenei pe care îi strânge triumfător la piept. În singurătatea drumului ceata, defilează ajungând la marginea micului lac Oncet în care se răsfrâng răsturnate povârnişurile prăpăstioase ale păşunilor, şi a cărui apă de un verde întunecat doarme la poalele munţilor ca în fundul unei cupe de smarald. Poteca întortocheată se suie pe flancurile piscului, iar urcuşul se face foarte încet. Cu cât călătorii urcă cotiturile repezite ale drumului şistos, soarele la apus aruncă o magică, lumină pe zăpezile din Néouvielle; apoi se înserează. Când ajung la locul numit «Bârlogul celor cinci urşi» s-a înnoptat de-a binelea. Lumina lunii nouă al cărei corn se iveşte în spărtura culmei, se răsfrânge pe zidurile joase şi învelitorile turtite ale modestului han lipit de stâncă, unde ei vor poposi. Caii sunt adăpostiţi în grajd. Flo, Temat şi Solange, ca oameni practici, cercetează interiorul casei şi poruncesc masa. În acelaşi timp Michel şi Denisa se aşază pe o bancă în faţa Pirineilor. La o mică depărtare călăuzele

şi servitoarele stau de vorbă. Cerul îşi scoate stelele la iveală, o pace îngerească se lasă pe crestele munţilor, care poleite de lumina lunii, se pierd în cuprinsul fără margini.

...

Pe neaşteptate, ca prin farmec, glasurile călăuzelor şi ale servitoarelor cântă în cor. Frumoasele lor timbre de bariton şi soprano se unesc într-o desăvârşită armonie, mulţumită unei intuiţii pe care locuitorii acestor ţinuturi primesc ca dar de la natură. Ei cântă o melodie veche atribuită lui Gaston Phebus şi care este foarte populară în munţii Pirineilor:

Aquestos mountagnos Que tan hautos spun M'empescan de beyre Mes amous oun spun

În liniştea nopţii, acest cântec melancolic se suie la cer, unde stelele îşi leagănă deasupra munţilor cununile scăpărătoare. Rezemaţi de zidul hanului, Silmont şi Denisa ascultă această muzică plină de simţire şi o tulburare lăuntrică îi cuprinde. Michel ia mâna domnişoarei Suzor şi o apropie de buzele lui, fără ca tânără fată să arate vreo împotrivire...

Dar, un glas se aude, şi deodată sunt deşteptaţi din visarea lor covârşitoare de strigătele lui Florentin Garaudel: – La masă!... Unde v-aţi ascuns?!

De abia Denisa are timp să-şi ia mâna din a tânărului său tovarăş, pe când corul servitoarelor şi al călăuzelor răsună în noaptea senină:

Baissa bous, mountagnos.

Levate, valloun.

Porque posqui beyre Mes amous oun spun!...

XV

E noapte încă. Hanul din Hourque doarme în linişte sub cerul înstelat. În odaia turiştilor, Florentin Garaudel, lungit pe un pat de campanie, doarme adânc, iar gura lui întredeschisă pare înveselită de un vis fermecător. Michel Silmont şi Temat, al căror somn e mai uşor, se deşteaptă

cei dintâi, la strigătul hangiului: – Domnilor, dacă doriţi să ajungeţi la culme, înainte ca soarele să răsară, sculaţi-vă repede… e timpul de plecare!

După ce au aprins o luminare, Silmont zguduie pe unchiul Flo care, deşteptându-se, îşi freacă ochii mormăind? După ce s-a spălat cu apă rece îşi vine în fire şi e gata de drum ţinând bastonul ferecat în mână. Michel îi arată pe micul Anton, ghemuit într-un jeţ mare de piele:

— Am putea plăti copilului şi a-l trimite înapoi la Barèges, căci de acum înainte n-avem nevoie de el.

— Ne-a fost nefolositor tot timpul, bombăneşte Flo; în sfârşit, să-i dăm ce i se cuvine. Am să-i dau cei zece franci şi nimic mai mult… Nu vreau să fiu înşelat!

Michel deşteaptă binişor pe Anton, îi pune zece franci în mână, dându-i să înţeleagă că nu mai este nevoie de el apoi mişcat de drăgălaşa înfăţişare a copilului îi mai dă de la dânsul ceva peste preţul tocmit. Somnoros, Anton strecoară banii în buzunar şi doarme înainte.

Călăuza lui Temat a adus caii. Când unchiul şi nepotul ies din odaia lor, Solange, pictorul şi domnişoara Suzor sunt gata de plecare. Încet, pe-o noapte viorie şi răcoroasa care se luminează din ce în ce, ceata porneşte la drum. Michel credea că va fi alături de Denisa, dar brâul drumului e prea îngust şi doi deodată nu pot înainta; pe de altă parte, Flo căuta să zădărnicească ori şi ce convorbire intimă. Michel e silit deci să privească de departe silueta prietenei sale călare pe cal, şi a asculta nemulţumirile lui Flo care nu mai uită obrăznicia lui Padre Forcamidan.

După o oră ajung la strâmtoarea Laquet, unde călăreţi descalecă şi suie pe jos urcuşul care se sfârşeşte printr-o strâmtă platformă. Soarele n-a răsărit încă; între cele două extremităţi ale lanţului muntos, în fundul priveliştii, la îngemănarea pământului cu zarea, o fâşie roşie tiveşte cerul, pe când înspre Spania munţii capătă un colorit albastru închis. Contururile crestelor rămân însă

învăluite în umbră, dar vârfurile acoperite cu zăpadă, Maladetta, Marbore şi Vignemal, se zăresc destul de bine. Deodată o rază de lumină ţâşneşte din răsăritul împurpurat şi atinge cu săgeata-i roşie, platforma Culmii. Apoi dintr-un singur salt, uriaşă sferă de aur se iveşte la răsărit. Atunci totul se luminează, iar gheţarii strălucesc scânteietor. Marea umbră geometrică a Culmii Bigorului se întinde spre apus şi prea gigantică pentru ca pământul s-o cuprindă, după ce şi-a descris silueta pe munţi şi câmpii, se duce să se sfârşească chiar pe azurul cerului pe care-l umbreşte cu un con albastru, înnegurat. De la Forcanade şi până la piscul Ossau, lanţul întreg se desprinde într-o lumină argintie. Ochii fermecaţi ai turiştilor cuprind crestele pleşuve ale munţilor, gheţarii şi zăpezile din Marbore. După sclipitoarele vederi ale munţilor şi ale plaiurilor, de la răsărit spre apus, o suavă şi limpede atmosferă deschide o zare largă, plină de lumină de unde se pot vedea coclaurile şi gheburile învecinate, apoi o matcă bolovănoasă, mai departe izvoare cu sclipiri de oţel ce tivesc poalele codrilor străvechi, şi mai în fund, oraşe şi sate ce se întind mereu în depărtări albastre fără margini. Peste tot domneşte o impunătoare linişte. La această înălţime, niciun zgomot mi se aude şi ultimele urme ale vegetalelor dispar; de abia ici şi colo, se ivesc rădăcini de dafin şi de rododendron; departe se zăreşte luciul argintiu al săritoarelor dar zgomotul lor nu se aude. Câteodată vreun ţipăt de pasăre răsună în văzduh; colo sus, deasupra colţilor de stânci se învârteşte în roate largi un vultur trufaş. Firea se adânceşte într-o cucernică reculegere.

Măreţia acestui falnic cuprins învăluit într-o linişte adâncă, influenţează pe cei cinci turişti. Toţi tac… Temat şi Solange schiţează originalul profil al meterezelor Marboreului. Unchiul Flo care s-a sculat prea de dimineaţă şi nu-şi poate suferi stomacul gol, roade pe furiş o bucăţică de ciocolată. Denisa se aşază cu spatele rezemat de o

stâncă şi admiră cu ochii înflăcăraţi minunăţia firii. Lungit pe jos, Michel, o priveşte, şi drăgălaşa ei făptură parcă ar răsfrânge toată poezia înălţimilor împurpurate. Dar, pe neaşteptate, liniştea se tulbură. Paşi şi strigăte răsună pe poteca stâncoasă, şi nişte turişti inoportuni se ivesc pe strâmtul podiş. Mai întâi, o englezoaică între două vârste, urcă sprijinită de braţul ţărăncii ce-i slujeşte de călăuză. Urit îmbrăcată, cu un dispreţ de eleganţă ce caracterizează rasa britanică în călătorie, soseşte suflând din greu; priveşte cu binoclul culmile ce-i arată călăuza şi spune: «Very interesting, charming scenery»! apoi îşi vâră binoclul în toc, se ţine de umărul călăuzei sale, descinde flegmatic spre Hourque fără a arăta cea mai mică emoţie, satisfăcută de a fi executat conştiincios o parte din programul său.

După ea, sosesc patru tineri care vorbesc tare; au chipul isteţ şi umbletul sigur.

Fără a băga pe nimeni în seamă, singura lor preocupară este a recunoaşte de pe Culme, locul unde au prânzit la Pau, şi Bagnères, unde au cinat în ajun; după ei, mai vin şi alţi excursionişti… şi invazia aceasta de inoportuni a rupt tot farmecul. Flo, care până atunci a fost tăcut, crede că momentul discursurilor a sosit şi debitează reflecţiuni fără rost. Solange şi Temat, influenţaţi de contagiunea prostiei omeneşti caută cu viclenie prilej de împunsături răutăcioase… În răstimpul acesta soarele se suie şi învăluie cuprinzător codrii în aburi roşiatici; panorama rămâne uşor străvezie iar căldura devine nesuferită pe strâmta culme fără umbră.

— Dacă am pleca? zise Michel adresându-se Denisei. El nădăjduieşte să se despăgubească la întoarcere, însoţindu-şi prietena; dar nădejdea lui e încă odată amăgită; Flo se încăpăţânează să strice toate demersurile nepotului şi nu-l părăseşte nicio clipă. Două motive fac pe fostul droghist să joace rolul de mentor şi de încurcă-lume:

mai întâi de toate el este indignat că întâmplarea a făcut ca Michel să regăsească pe Denisa, pe când el, Florentin Garaudel, a ajuns să aştepte în zadar trecerea problematica a Herminei du Val-Clavin; într-al doilea rând se simte umilit văzând că măsurile lui machiavelice n-au izbutit destul de bine; iată de ce el şi-a jurat să împiedice ori şi ce apropiere între cei doi îndrăgostiţi.

Coborârea se face cu greu pe brâiele înguste de piatra fărâmicioasă peste care scapă călcâiele obosite ale turiştilor. După obositoarea lor preumblare câteşi cinci ajung la Hourque, arşi de soare şi însetaţi. În acest han depărtat, unde drumeţii nu prea poposesc, merindele nu sunt îmbelşugate şi din această pricină mâncarea călătorilor este foarte redusă; pui fripţi şi nimic mai mult. După amiază, ca să treacă vremea mai repede, ei se odihnesc la han. Afară aerul frige iar zbârnâitura muştelor măreşte parcă senzaţia căldurii. Cu toate astea, după ce a sorbit o cafea prost făcută, Temat declară că va căuta la adăpostul stâncilor un loc umbros, unde va putea prinde câteva schiţe. Solange, la rândul ei anunţă că se va odihni în odaia rezervată lor, şi împreună cu Denisa se retrag. Michel Silmont, pretextează că va fuma o ţigară şi fiind gata să se scoale, neînduratul Flo, îl reţine:

— Un moment! strigă el, ce, eşti grăbit?!… Îţi dau voie să fumezi şi aici… Am nevoie de tine, spre a-mi rândui socotelile.

Servitoarele au strâns masa şi spălând vasele în bucătărie se aud vorbind.

— Îmi place să am toate în regulă, urmă Flo, scoţând din buzunarul hainei un carnet; spune-mi te rog ce ai cheltuit pentru mine, şi să ne socotim.

Silmont ar avea poftă să dea dracului pe Flo împreună cu toată chibzuiala socotelilor lui, care îl cicăleşte mereu. El trage nădejde că după răfuiala conturilor, Florentin Garaudel va fi cuprins de un somn

copleşitor, şi va adormi, ceea ce l-ar putea scuti de o supărătoare supraveghere. Aşadar se supune şi începe să înşire pe îndelete cifrele, pe când zbârnâitul muştelor se aude fără încetare…

În dormitorul lor, Solange s-a întins pe o canapea alături de domnişoara Suzor, şi se preface că doarme; e stăpânită de multe gânduri hotărâtoare în legătură cu ceea ce pusese la cale spre a mai putea dormi. Stă deşteaptă ca o veveriţă. Denisa însă se sileşte să n-o cuprindă somnul. De la plecarea lor din Luz, pornirile pictorului şi ale domnişoarei Egrefeuil dau de bănuit. Îi este frică sa nu-i piardă din vedere. Dar din nefericire, la vârsta ei, sculându-se la orele trei de dimineaţă şi umblând sub arşiţa soarelui, somnul este mai tare decât voinţa. Cu toată chibzuiala şi măsurile înţelepte, Denisa pierde noţiunea lucrurilor: capul devine greu, ochii-i se închid şi o cuprinde somnul. După ce s-a încredinţat că tovarăşa ei doarme, Solange se scoală, îşi strânge mantia într-o curea cu mâner, ia bastonul, şi în vârful degetelor, iese din odaie. Odată afară, se întâlneşte cu Temat sub stânca unde s-a adăpostit, schiţând maşinal profiluri de munţi

— Toţi dorm, murmură ea, şi sunt de ideea că trebuie să ne folosim de prilejul acesta…

Pictorul îşi vâră carnetul de schiţe în buzunar şi îşi ridică privirea spre frumoasele trăsături energice ale tinerei fete.

— Aşadar, zice el, cu vocea tremurată de emoţie, eşti hotărâtă să înfrunţi primejdiile aventurii? Nu vei regreta vreodată că ai urmat modesta poziţie a unui artist care n-are alte mijloace decât talentul său?

Solange stă o clipă îngândurată, îşi pironeşte vederea pe locul unde se îngână culmea cu cerul, apoi cercetând cu ochii ei mari şi albaştri în privirea întrebătoare a lui Sylvain Temat.

— Mă iubeşti? rosti ea.

— Da! Cu patimă!…

— Ei bine!… Când iubeşti, ai şi încredere… te vei duce eu te voi urma! De altfel, fuga este pentru noi singurul mijloc de a ajunge acolo unde dorim… Tatăl meu e un burghez interesat. Fără îndoială că s-ar împotrivi dacă i-am cere încuviinţarea! De aici se naşte trebuinţa de a lăsa convenienţele la o parte, şi de a trece graniţa… Odată ajunşi la Saint-Sébastien, va fi silit să cedeze şi, cum nu-i place scandalul, ne va trimite cu întoarcerea poştei, consimţământul său! All is well that ends well, cum zice divinul Shakespeare

— Voioşia ta îmi dă şi mai multă nădejde în făptuirea visului nostru, exclamă Temat… Deci, fără întârziere să plecăm înspre Barèges. Singurul lucru care ma supără este că n-am rânduit socotelile la han; n-ar fi bine să mergem acolo şi să plătim?…

— Nu!… trebuie să ne ferim de ori şi ce întârziere şi de alte încurcături!… şi pe urmă, adăugă Solange surâzând, domnişoara Suzor, a rămas zălog la han. Ea răspunde de noi!… Ar fi bine doar să lăsăm vorbă hangioaicei că ne vom duce sus la culme să privim când soarele scăpata asfinţit… Eu voi merge în direcţia lacului Oncet şi te voi aştepta în cea dintâi răscruce a drumului. Apoi ne vom strecura repede înspre Barèges. Eşti încredinţat că acolo vom vreo trăsură? – Da, negreşit… o trăsură cu cai buni ne va duce pe înserate până la Pierrefitte de unde vom lua primul tren pentru Bayonne, şi mâine seară vom fi la Saint-Sébastien…

— Perfect!… Grăbeşte-te de spune la han ceea ce ţi-am zis mai adineauri şi întoarce-te repede în vale la răscruci!…

Solange coboară pe lângă stânci şi ajungând drumul ce duce la Toue, aude pasul grăbit al lui Temat:

— Ei?!

— Bine!… toată lumea crede că suntem pe cale a ne

sui la Culme! Hangioaica a găsit că-i foarte firesc!... I-am spus că venim diseară la masă şi pe urmă i-am întors spatele, lăsând-o curăţind o duzină de pui de găina după ce-i opărise într-o oală cu apă fiartă... Acum, scumpa mea, «calea ne este deschisă!...»

— Să nu zicem vorbă mare! răspunde Solange; să nu ni se înfunde!... Mi-e teamă să nu ne întâlnim cu ceva cunoştinţe până la Barèges...

Câteodată e destul a evoca o eventualitate neplăcută, pentru ca întâmplarea să-şi facă gustul răutăcios de a o transforma în realitate! În clipa când cei doi fugari ocoleau lacul Oncet, Solange apucă pe Temat de braţ şi îi arată în fundul văii o pereche de turişti călărind pe drumul ce duce la Hourque, însoţit de o călăuză de asemenea călare:

— Bagă de seamă! spuse ea. Doi călători ne ies în cale!... Repede să ne ascundem! Din fericire, ceva mai departe de drum, se găseşte o stână părăsită în care Solange şi Temat se adăpostesc.

Acolo, înghesuiţi în umbra conacului, cercetează cu luare aminte, prin crăpăturile scândurilor, trecerea excursioniştilor. Tropotul cailor se aude apropiindu-se din ce în ce. Călăuza şi cei doi turişti se ivesc la capătul drumului acoperit cu pietriş... Solange tresare şi strânge nervos mâna tovarăşului său:

— Nu ne-am ascuns degeaba! şopteşte ea, este tata!

— Domnul Egrefeuil?!

— Da! Cu o doamnă, destul de tânără şi frumoasă!

— Dar ce caută pe drumul acesta?!...

— Mister! zise tânăra fată dând din umeri... Psst! iată-i. Nu mişca...

Trecătorii sunt la douăzeci de paşi. Convorbirea lor pare foarte însufleţită şi glasul lor răsună limpede în liniştea drumului. Cu cât suie urcuşul, călăresc din ce în ce mai încet, iar din ascunziş, tinerii, aud în treacăt, crâmpeie de vorbă:

— Scumpă Hermina, grăieşte curtenitor onorabilul domn Egrefeuil, eşti cea mai încântătoare dintre femei şi sunt cu adevărat mâhnit gândindu-mă că trebuie să ne despărţim!

— Se ştie, răspunde doamna du Val-Clavin în bătaie de joc, că te pricepi să îndrugi vorbe umflate… Cu părere de rău sau de bine, adevărul este că nu mă părăseşti, răutăciosule!

— Vai! dar ce să-ţi fac?… Te-aş urma până la marginea lumii, scumpa mea… Dar sunt reţinut de tot felul de lanţuri… afaceri… îndatoriri… familia.

— Da! Eşti legat!… Dar aşa e viaţa… una trece alta vine, cu toate astea, putem rămâne buni prieteni…

Caii se depărtează şi glasul drumeţilor nu se mai aude. Perechea dispare după o cotitură. Solange scoate capul afară şi vede cum primejdia a trecut.

— Repede. Să fugim! Mărturisesc că nu mă pot dumeri încă! Dar nu-mi pare rău că am surprins pe tata în situaţii galante! Aceasta ne întăreşte şi mai mult izbânda şi cred că nu va îndrăzni să ne refuze binecuvântarea sa!

La aceste cuvinte, îndrăgostiţii coboară repede înspre Toue şi la rândul lor dispar învăluiţi în ceaţa ce se ridica din vale.

…

Colo sus, la Hourque, hanul rămâne liniştit până la asfinţitul soarelui. Roiurile de muşte continuă zbârnâitura lor aducătoare de somn. Unchiul şi nepotul şi-au răfuit socotelile, dar Flo se străduieşte să ţie pe Michel lângă dânsul, vorbind şi căscând din ce în ce mai des. Cu toate că somnul începe să-l încerce, Florentin se sileşte cu sforţări uriaşe să nu adoarmă, căci după spusele domnului Egrefeuil, el aşteaptă pe doamna du Val-Clavin să sosească la han!… O luptă aprigă se încinge într-însul; Florentin Garaudel caută să-şi îndrepte trupul pe scaun; apoi o împotrivire mai slabă, tot mai slabă – şi Florentin nu mai

poate – puterile îl părăsesc, pleoapele i se închid, el le deschide iarăşi, dar iarăşi cad mai grele, tot mai grele; – gândurile i se întunecă, îşi mişcă puţin buzele în semn că veghează; capul i se răstoarnă pe spata şezutului şi, în sfârşit moliciunea cântată de bunul Desdreaux îl copleşeşte:

„Suspină, închide pleoapele şi adoarme…”

Silmont, se uită lung la unchiul său, apoi uşurat, iese afară.

Pe prag se întâlneşte cu domnişoara Suzor, care deşteptându-se, caută pe Solange:

— N-ai văzut pe domnişoara Egrefeuil?… Unde este domnul Temat?

— N-am văzut nici pe unul nici pe altul, iar lipsa lor nu mă supără de loc, răspunde Michel, care nu se gândeşte decât la fericirea de a se vedea din nou lângă tânăra fată!

— Pe mine mă îngrijorează grozav, răspunde Denisa Suzor, şi îi caut!…

— Întrebaţi de domnul şi de tânără domnişoară, zice o servitoare care se întorcea de la fântână cu o doniţă de apa pe cap; s-au suit colo sus la culme spre a vedea apusul soarelui şi nu se vor întoarce decât pe-nserate.

— Bine! Mă voi duce să le ies în cale, zice domnişoara Suzor.

Şi adăugă ca răspuns la privirea deznădăjduită a lui Silmont:

— Am făgăduit doamnei Egrefeuil să nu-i părăsesc nicio clipă şi vreau să-mi fac datoria până la sfârşit.

— În cazul acesta, dă-mi voie să te însoţesc!…

— Cu plăcere… Mai ales că mi-e frică singură…

Şi amândoi se îndreaptă spre Culme, pe când soarele dogoreşte încă povârnişurile stâncoase ale munţilor.

XVI

Aproape la aceeaşi oră domnul Egrefeuil şi doamna

du Val-Clavin, urmaţi de călăuză, ajung la capătul potecii deasupra lacului Oncet. Neputând călări alături din pricina drumului prea strâmt, sunt siliţi să întrerupă orice convorbire galantă. Cu spatele încovoiat şi cu ochii aţintiţi pe urechile cailor, ajung în tăcere aproape de Hourtique. La strigătele călăuzei care pocneşte din bici servitoarele hanului aleargă şi ajută pe călători să descalece.

— Doamna şi domnul, întreabă hangioaica, vor sta la masă şi vor dormi aici?

Industriaşul răspunde într-un chip îngăduitor:

— Ne vom opri numai ca să ne răcorim şi să lăsiam caii să răsufle… Serveşte-ne pesmeţi şi o sticlă de Moet.

Hangioaica n-are şampanie, dar îşi laudă vinurile spumoase şi îi pofteşte să ia loc la răcoare, în sala de mâncare.

Doamna du Val-Clavin privind cercetător în încăpere zăreşte jeţul unde un bărbat adormit, fără haină, cu obrazul acoperit de o batistă, sforăie gălăgios.

— Nu, zise ea dându-se, înapoi, este un bărbat acolo care sforăie ca o sfârlează olandeză… Serveşte-ne afară!…

Servitoarea aduce o masă pe care o pune în dreptul obloanelor sălii de mâncare; noii veniţi se aşază în faţa unei duzini de pesmeţi foarte uscaţi şi a unei sticle în care fierbe un vin alb. Egrefeuil umple paharele şi dă unul doamnei du Val-Clavin.

— Să bem ultimul pahar, zise dânsul cu un surâs linguşitor pe buze.

— Fie, răspunde ea cântând între dinţi:

„Chinul iubirii m-a cuprins.

În clipa despărţirii…”

Îşi muia buzele în pahar şi strigă:

— Vai!… Acest pretins spumos e stifos ca porumbele… M-au podidit lacrămile, dar vin la timp deoarece mă părăseşti ca să intri din nou în viaţa plină de virtute a căsniciei.

— Nu-ţi bate joc, răutăcioaso! Ştii foarte bine că în tot timpul acestei vacanţe ai fost singura mea bucurie. Drept mângâiere păstrez amintirea clipelor pline de dulceaţa petrecute împreună.

— Clipe pline de dulceaţă?... Vorbeşte, poate de dumneata care te mulţumeşti cu puţin... De când ne-am întâlnit la cazinoul din Arcachon, plăcerile ce-am gustat au fost foarte neînsemnate... La Cauterets, timp de o săptămână m-ai părăsit, şi drept distracţie n-am avut decât prinzuri la masa comună, şi posomorâte plimbări la Mamelonul-Verde... La Saint-Sauveur m-ai sechestrat într-o odaie de han, unde nu veneai decât după ce se înnopta bine, ca şi când ţi-ar fi fost frică să te arăţi cu mine... Cu toate acestea, fără să mă laud, merit să fiu arătată... Şi alţii mai puţin dificili decât dumneata mi-au spus-o foarte des. În lumea dumitale, adică între industriaşi, poate să se cheme aceasta cum vei vrea. Cât despre mine am găsit cam burghez felul acesta de a înţelege iubirea şi am fost obişnuită cu petreceri mai vesele.

— Dacă iubesc ca un burghez, răspunde Egrefeuil înţepat, cel puţin sunt recunoscător, şi nu vei tăgădui că industriaşul a ştiut să răsplătească graţioasele dumitale darnicii.

— Mare brânză!... Eşti bogat... Sunt femeie frumoasă şi am fost amabilă... ne-am achitat!... Şi dacă mi-ai făcut oarecare înlesniri băneşti ar fi cuviincios să nu mi le aduci aminte... Dar, aceasta este specialitatea fabricii dumitale, dragul meu... Un adevărat nobil n-ar fi zis nimic, şi iată tocmai unde stă deosebirea...

Industriaşul roşi şi rămase o clipă pe gânduri, apoi răspunse cu vocea-i mângâioasă:

— Haide, Hermina, fii mai puţin supărăcioasă... Îţi închipui că nu m-ai rugat să te întovărăşesc aici în seara asta, ca să-mi cauţi gâlceavă?

Un hohot de râs, deschise gura doamnei du Val-

Calvin scoţând la iveală dinţii ei albi pe care se văd ici colea mărunte pete roşii din alifia de struguri cu care şi-a vopsit prea mult buzele:

— De loc, scumpe prietene... Vreau să văd însă dacă părerile de rău de a mă părăsi te vor hotărî să vii cu mine până la Bagnères... Dar îţi atrag luarea aminte că sfântul Anton te-ar întrece...

— Te rog, nu mă băga şi pe mine în păcate!... Am făgăduit familiei s-o întovărăşesc diseară la Luz.

— Du-te acasă... Asta îţi va fi pedeapsa... Dar fiindcă dumneata cunoşti drumul, fii atât de bun şi îmi împrumută călăuza până la destinaţie. Nu vreau să bat singură drumurile, la ora aceasta.

— Sunt prea fericit să-ţi pot fi de folos!... Voi da instrucţiuni omului nostru, şi voi rândui totul la vreme ca să nu fii speculată.

— Mulţumesc!

— Unde vrei să te călăuzească, adaugă Egrefeuil cu un suspin făţarnic.

— La Bagnères... Dar dacă până acolo distanţa va fi prea mare, mă voi opri în trecere la vreun han mai înstărit.

— Atunci, insinuă el ironic, la Bagnères ai de gând să mă uiţi.

— Poate... Nu sunt dispusă să joc rolul unei văduve nemângâiate, şi, după cum se zice unul pierdut, doi găsiţi.

— Da... ştiu că adoratorii nu îţi vor lipsi... Cunosc chiar pe unul care te-a admirat la Cauterets şi care e nebun după dumneata... Un oarecare domn Garaudel, care te-a cunoscut la Hotelul Prinţilor.

— Într-adevăr, mi-aduc aminte... Un original care colecţionează plante... Pare să fie un om de ispravă.

— Da, da... Nu e însurat, are o avere frumoasă... l-ai scos din minţi şi n-ar fi bine să-l dispreţuieşti!...

Doamna Hermina rămâne o clipă pe gânduri şi şopteşte:

— Cum? e atât de înflăcărat?...

— Da!... Te-a luat în serios... Crede că are a face cu vreo femeie din lumea mare... E un mare naiv!

— Ia ascultă, răspunde doamna du Val-Clavin supărată; nu fi obraznic, că ne certăm amândoi!... Sunt mult mai cinstită decât femeile voastre din lumea aristocratica!... Şi mai ales, mai agreabilă!

— Nu m-am îndoit niciodată, răspunde Egrefeuil luându-i mâna şi sărutându-i-o cu gingăşie... să vorbim despre prietenul meu Garaudel; te adoră şi mă aşteptam să-l întâlnesc aici... Mă mir de nu-l văd...

— Nu cumva i-ai spus că voi trece astăzi pe la Horque?

— Îl făcusem doar să înţeleagă, şi doream să ţi-l prezint!

— Ehe!... Eşti un om bine chibzuit!... Dar acum e târziu, şi trebuie să plec. Fii bun şi vorbeşte cu călăuza. Egrefeuil se supune, şi calul este gata de plecare. La o distanţă destul de mare, călăuza o aşteaptă în capul potecii care coboară între Tramesaigues. Industriaşul ajută Herminei să se aşeze pe şea, şi dânsa îl întinde mâna.

— Haide!... Adiusias, bunul meu prieten; îţi urez petrecere frumoasă în familie... Dacă te-ntâlneşti ca domnul Garaudel, trimite-mi-l; mâine seară voi fi la Bagnères.

Dă un bici calului şi pleacă în galop.

...

În încăperea de căpetenie a hanului, unchiul Flo sforăie mereu, dar somnul lui e stăpânit tulburat de fel de fel de vise ciudate... Şi lupta aceea chiar, împotrivirea de a nu adormi, îi frământa creierii şi înlesneşte năvălirea acelor asocieri involuntare de idei şi imagini corespunzătoare cu anumite stadii psihologice ce se săvârşeau într-însul. Visează că a descoperit mijlocul de a căpăta somnul; l-a solidificat şi îl vinde cu bucăţica. Stând

pe scaun, în prăvălia lui plină de droguri, cântăreşte în balanţa sensibilă câtimile aducătoare de somn şi le aşază cu luare aminte în borcane de faianţă, pe care stă scris cu litere gotice: «Pilulae somni». Deodată – şi aceasta este un fenomen însemnat pentru fiziologiştii care se ocupă cu telepatia – aude răsunând în laboratorul său, glasul cam răguşit al Herminei du Val-Clavin; în acelaşi timp ea se apropie de dânsul şi îi face o curtenitoare reverenţă. Poartă o pălărie de pâslă sub care se revarsă părul ei roşcat şi este îmbrăcată într-o haină de amazoană care îi scoate la iveală forma arcuita mijlocului. Buzele ei rumenite au un surâs ispititor, ochii ei apar scăldaţi în scânteieri fosforescente şi cu glasul ademenitor zice lui Flo: «Caii sunt gata; vino, te iau cu mine!» Ca prin farmec zidul drogheriei se dă la o parte şi lasă să se vadă în lumina bălaie a amurgului priveliştea sinelie a munţilor cu gheburile lor în podoabe albe… Garaudel doreşte din suflet să plece prin munţi cu ispititoarea lui curtezană; dar nu poate; însuşiri minunate ale descoperirii lui îl copleşesc; picioarele îi sunt grele ca plumbul iar creierul i se întunecă de somn. Sforţările lui sunt zadarnice şi îi este cu neputinţă să se mişte din jeţul drogheriei sale, rămânând pironit pe loc… Chiar limba i se împleteşte primind aceasta îmbietoare chemare cu o bolborosire neînţeleasă; atunci doamna du Val-Clavin, roşie de nerăbdare şi de ciuda se apropie şi mai mult de el şi îi strigă: «Ploscă idioată!» Apoi lovindu-şi calul cu cravaşa, plecă în galop…

Această galopadă e atât de gălăgioasă încât Florentin Garaudel se deşteaptă din somn, îşi şterge fruntea plină de sudoare, îşi freacă ochii şi venindu-şi în fire constată că de data asta nu mai visează… Afară, aude numele lui pronunţat de un glas cunoscut, şi după aceea, paşii grăbiţi ai unui cal… Într-un salt, Flo, se repede afară şi cade în braţele domnului Egrefeuil.

— Dumneata eşti, strigă industriaşul. De unde dracu’

vii?

— Din han, unde mă apucase somnul, răspunde Flo buimac; şi adăugă chinuit de un gând stăruitor: – Unde-i doamna du Val-Clavin?!…

— Scumpul meu, răspunde glumeţ Egrefeuil şi făcând un gest poznaş, acum e prea târziu!… Dacă n-ai noroc!… Doamna Hermina şi-a pierdut răbdarea şi la ora asta străbate cu călăuza ei trecătoarea Arizei!

— Ei drace! bombăni Flo furios; de ce nu m-ai înştiinţat?!…

— Înştiinţat? Ei, asta-i; ştii că ai haz? Cine ştia că eşti aici? De când eşti la Hourque?

— De aseară… Odată cu domnişoara dumitale, domnul Temat şi domnişoara Suzor

— Cum? exclamă Egrefeuil speriat şi pierzându-şi cumpătul, fata mea şi Temat?

— Da, negreşit! Eu credeam că ştii aceasta, şi vii în întâmpinarea lor!

— Şi unde sunt ei acum? – Nu ştiu… Azi am prânzit împreună. Cheamă pe hangioaica şi o întreabă; ea răspunde că tânăra domnişoară şi pictorul s-au suit la Culme; ceva mai târziu, cealaltă domnişoară însoţită de nepotul domnului Florentin Garaudel, au plecat să-i întâmpine.

— De altfel vor sosi la ora mesei, adăugă ea.

Domnul Egrefeuil pare liniştit; cere un pahar pentru Flo şi amândoi se aşază în faţa sticlei cu vin, de abia începută. Apoi uitându-se la ceas spune:

— Cinci şi jumătate; mai avem încă o oră de aşteptat; vom mânca cu toţii şi vom dormi aici.

Aprinde o ţigară, îşi preumblă privirea pe grebenii stâncoşi ai munţilor; apoi caută spre micul lac Oncet, care departe, în fund, capătă culori cu răsfrângeri vinete argintii.

— Ei, ce mai spui, luminate botanist, făcu dânsul

silindu-se să nu caşte; eşti mulţumit de excursia dumitale? Ce plante rare ai mai cules la Culme?…

Chestiunea, nu pare lui Flo, de actualitate. De botanică e vorba? Singura plantă rară care îl interesează mai mult, este doamna Hermina du Val-Clavin; şi de aceea dă furios din umeri şi răspunde mâniat:

— E vorba, cu ce m-am ales eu acuma!… Auzi dumneata să m-apuce somnul?… Ce dobitocie?!…

— Dar, lasă, domnule, că n-ai pierdut nimic…

— Spune-mi măcar încotro se îndreaptă doamna du Val-Clavin!…

— Dragul meu, se duce la Bagnères, şi, dacă până la revărsatul zorilor o poţi ajunge chiar mâine acolo.

— La Bagnères? Ştii la ce hotel va trage?

— Eu, nu ştiu… Dar ai limbă şi poţi întreba, nu? Cercetează hanurile şi o vei găsi…

— Parcă aş sta pe ghimpi, strigă Flo; şi dacă dobitocul meu de nepot ar fi aici, aş porni chiar în asta seară!…

— Aceasta nu-ţi poate folosi la nimic!… Nu te grăbi! … Şi mai ales, prietene, adăugă industriaşul, nu depăşi buna-cuviinţă!… Când te vei întâlni cu doamna du Val-Clavin, nu uita treapta ei socială şi poartă-te cu ea ca un adevărat cavaler francez…

— Cum? mă iei drept un bădăran? Nu-ţi fie teamă; eu sunt Florentin Garaduel!…

Valuri de umbră îneacă valea, munţii îşi schimba culoarea portocalie în roşu închis, iar cu cât ziua descreşte ei vorbesc mai rar…

— Ce dracu’, de nu mai vin? făcu Flo în neastâmpăr.

Se scoală, se duce până la capătul celălalt al hanului şi caută cercetător către brâiele înguste de piatră care urcă spre Culme.

— Nimeni! suspină el; ce dracu’ fac ei acolo sus?!

Se aşază din nou pe scaun; domnul Egrefeuil îşi

aprinde a doua ţigară. O oră trece: umbrele înserării năvălesc din ce în ce mai înnegurate în cuprinsul văilor; o trâmbă de lumină crepusculară tiveşte stâncile aninate de curmăturile prăpăstiilor iar vârvarele ţuguiate se scaldă în limpezişul tăriei cereşti.

Împrejurimile hanului se întunecă încetul cu încetul. Cu cât noaptea se apropie cu atât aşteptarea enervează mai mult pe cei doi bărbaţi de la han.

— Dar, nu se mai întorc?! mormăi domnul Egrefeuil muşcându-şi ţigara.

— E supărător grozav, bombăneşte Flo! Nici nu le pasa de noi!

Dacă cei aşteptaţi nu se mai întorc, în schimb turişti străini sosesc în cete. Ei apar gălăgioşi pe potecă, iar siluetele lor se disting ca nişte umbre pe perete. Strigătele şi râsetele lor răsună în liniştea amurgului; e o caravană de chitarişti tuluzeni, care profitând de o sărbătoare, au venit să viziteze un colţ al Pirineilor; şi-au luat cu dânşii nevestele şi copiii şi se lasă ca un stol de păsări pe tăpşanul hanului de la Hourque. Bărbaţii duc în spinare diferite obiecte: cutii de pictură, genţi şi altele. Unul din ei ţine o chitară din care smulge din când în când câte un refren hazliu.

Atrase de strigătele chitariştilor, servitoarele se îngrămădesc împrejurul lor şi cum aceştia sunt flămânzi, hangioaica se grăbeşte să întindă o masă lungă în încăperea hanului.

Această gălăgioasă năvălire, aţâţă şi mai mult pe Florentin Garaudel şi pe domnul Egrefeuil:

— Asta ne mai lipsea! mormăie necăjit Flo.

— Ascultă, zice industriaşul, apucându-l de braţ; n-auzi?… parcă vine cineva!

— As, ţi se pare! Paşii ce îi auzi nu sunt decât ai chitaristului care s-a cocoţat pe o stâncă şi intonează un instrumentul său, melancolicul cântec al lui Desppourins.

XVII

Abia după orele şase, Denisa Suzor şi Michel Silmont ajung la Culme. Împotriva aşteptărilor lor, se găsesc singuri pe îngusta platformă şi nu zăresc prin împrejurimi nici pe pictor, nici pe Solange Egrefeuil

— Nimeni? întrebă îngrijorată domnişoara Suzor; ciudat!

— Negreşit că s-au scoborât, răspunde Silmont

— I-am fi întâlnit!…

— Atunci, servitoarea de la Hourque a înţeles greşit…

— Afară dacă pictorul, zice Denisa dând din cap, nu ar fi indus-o în eroare, pentru a se putea scăpa de supravegherea mea?

— Crezi?

— Mă aştept la ori şi ce din partea lor. Solange e uşuratică, iar domnul Temat nu-mi insuflă nicio încredere… Sunt foarte neliniştită… Ce ne facem acum? Vrei să ne înapoiem?

— Să ne odihnim mai întâi, şopteşte Silmont cu o voce rugătoare; urcuşul a fost obositor şi avem nevoie de puţin repaus. Ne vom reîntoarce ceva mai târziu, pe răcoare… De altfel, dacă, după cum crezi, Solange şi Temat au căutat să scape de supravegherea dumitale, cu toată graba noastră, vom ajunge prea târziu. Dar, mi se pare că vezi lucrurile prea în negru; cred că se plimbă sau îşi „clădesc castele în Spania”, cine ştie în ce colţişor din apropiere! Dacă s-ar fi gândit la fugă, caii lor nu erau acuma la Hourque… Liniştеşte-te, şi admiră în pace spectacolul care se desfăşoară numai pentru noi!…

În sfârşit, îi făcu pe plac, şi aşezându-se jos, rezemată de stâncă, Michel stătu la picioarele ei.

Nori alburii se formează înspre zarea Spaniei şi vin împinşi de vântul de sud. Ca nişte albe turme fantastice, năvălesc în toate curmăturile munţilor. Iată văile Barejului, ale Luzului şi ale Cauteretului, care se ascund în ceaţă.

Maladetta, Néouvielle, Mont-Perdu, se încunună cu aburi străvezii. În curând, o vastă mare ca laptele, cu valuri cotropitoare, se revarsă pe flancurile Pirineilor, lăsând numai crestele cele mai înalte descoperite ca nişte coaste stâncoase şi fantastice ale unui ţărm necunoscut, în care se lovesc cu putere talazurile înspumate ca zăpada. Unde şi unde câte un colţ de munte fumegă ca un vulcan. La mijloc, culmea Bigotului îşi lungeşte către răsărit, falnica umbră conică care atinge şi întrece locul unde se îngână pământul cu cerul. După puţin, spaţiul cuprins între şesuri şi munţi se ascunde într-o ceaţă călătoare, ale cărei nuanţe trec de la albastrul deschis la liliachiul închis şi pe urmă se roşeşte pe măsură ce se pierde la asfinţit în focarul apusului de soare.

Fâşii subţiri de nori aleargă ca nişte curtezani zeloşi înspre astrul ce se coboară triumfător, pe când împrejurul său, culmile fumegoase seamănă ca nişte uriaşe cădelniţe. Ca un crai măreţ, soarele trimite o răsfrângere împurpurată în semn de adio, continuând a descinde încetişor scara poleită a cerului apusean. În sfârşit, scăpată în asfinţit; dar, în urma lui, chenarul zării rămâne feeric luminat; s-ar zice că din vrăjirea unor basme răsare fruntea scăpărătoare a unui falnic castel care rumeneşte cuprinsul din răsfrângerea unei uriaşe flăcări:

— Nu e aşa, exclamă Silmont, stând la picioarele domnişoarei Suzor, nu e aşa că e frumos?

— Da, murmură ea fermecată, e de o frumuseţe răpitoare această vedere, şi admirând-o îţi pierzi simţul realităţii. Cu toate acestea, adăugă ea suspinând, nu trebuie să-mi uit datoriile mele. Neliniştea îmi revine şi nu-mi dau seama ce este cu Solange Te rog domnule Michel, să plecăm chiar acum!

— Să plecăm? se împotriveşte Silmont, reţinând pe Denisa; să părăsim spectacolul înainte de a sfârşi?… Timpul trece prea repede ca să gustăm până la ultima

picătură îmbătătoarea licoare a clipelor fericite! Ce ne pasă de uşurinţa domnişoarei Egrefeuil sau de nerozia lui Temat? Să lăsăm această pereche să facă ce-o vrea, iar noi nu ne întoarcem decât în amurg!…

— Bine! Dar răspunderea mea, îndatorirea mea? Dacă se întâmplă vreo nenorocire? apoi situaţia mei pierdută… Toate astea te lasă nepăsător?… Auzisem adăugă ea cu melancolie, că artiştii se gândesc numa la ei, dar nu puteam crede că sunt atât de egoişti!

— Egoist, răspunde Michel, da' am fost atunci, în dimineaţa aceia, când te-am părăsit pe drumul din Saint-Sauveur… Azi însă când te regăsesc, vreau să-mi îndrept greşeala, şi să-mi deschid inima!…

Chipul domnişoarei Suzor se rumeneşte ca nour apusului înflăcărat:

— Ce greşeală? Nu pricep!

— Greşeli neiertate! continuă el… Când mi-ai mărturisit scenele domnului Eugrefeuil şi insulta suferită din pricina mea, am tăcut şi te-am lăsat să pleci. Dar după despărţirea noastră, am suferit grozav, şi pentru prima oară am simţit că te iubesc.

— Dumneata?… Mă iubeşti?!… murmură ea plecând ochii în jos!…

— Te iubesc!… Ştii ce m-a oprit atunci să-ţi fac această mărturisire? Îmi era teamă… că nu mă vei lua în serios! Chiar acum, tremur să nu te supăr sau să mă văd respins.

— Mă iubeşti? repetă Denisa Suzor cu glas slab.

— Da! Şi dacă inima îţi este liberă, dacă consimţi să mi-o dai, mă voi simţi cel mai fericit om din lume. Nu sunt bogat dar, cu cărţile mele câştig îndestul pentru a statornici viaţa femeii care va primi să-mi fie tovarăşa zilelor bune şi rele… Deniso, vrei să fi soţia mea?…

Domnişoara Suzor îşi pleacă din ce în ce mai mul capul; este atât de emoţionată şi inima îi bate atât de tare

încât nu mai poate grăi. Tăcerea ei îngrijorează şi tulbură pe Silmont.

— Nu-mi răspunzi?… urmează el, poate că sosesc prea târziu sau nu simţi nimic pentru mine?

— Iartă-mă, murmură ea, surprinderea şi bucuria îmi sugrumă glasul. Sunt aşa de mândră, aşa mulţumită şi atât de tulburată! Gândeşte-te! Eu, o biată fată cu totul neînsemnată, şi săracă mai presus de toate, să mă văd apreciată şi iubită de dumneata?… Dar ce va zice unchiul dumitale?!…

— Unchiul meu? strigă Michel.

— Da! Nu poate să mă sufere… Ce are să fie când va afla că vrei să mă iei de soţie?!…

— Nu-mi pasă de principiile şi opiniile unchiului meu! Sunt destul de mare ca să nu mai am nevoie de consimţământul său… Acuma, scumpa mea Denisa, să-mi dai dreptul să te apăr faţă de domnul Egrefeuill şi a celorlalţi!… Dacă mă iubeşti, dă-mi toată încrederea!…

Ea surâde şi cu o expresie şireată răspunde:

— Mi se pare că o ai de mult!

— Spune!… Mă iubeşti sincer?

— Da… şi nu de azi…

— Deniso, binecuvântez întâmplarea care ne-a adus aci, şi mulţumesc cerului care s-a împodobit atât de frumos în seara când noi ne logodim.

Îi sărută mâinile, dându-i ajutor să se scoale. În timpul acesta apropierea nopţii a potolit văpaia asfinţitului, şi norii mai strânşi au căpătat o nuanţă mai palidă. Dar aceasta nu este decât un scurt răstimp între două ferii. După simfonia culorilor trandafirii aprinse, urmează o gamă mai discretă a albului feciorelnic şi a licăririlor liniştite de opal. Primul pătrar al lunii răsare deasupra Marboreului şi scaldă într-o uşoară lumină valul de nori din care răsar numai vârfurile vătuite ale piscurilor. La adierea vântului de noapte, această pânză fulgurie

seamănă cu o mare de miazănoapte ce-şi izbeşte talazurile reci şi spumoase în flancurile gheţarilor uriaşi…

Domnişoara Suzor îşi lasă capul pe spate şi respiră adânc:

— Ce admirabilă noapte!… Acest decor are şi mai mult farmec decât cel dintâi, e mai scump! Parca trăieşti în vis… Când eram copilă, mi-aduc aminte că am citit o călătorie la polul Nord, şi, noaptea, în pătucul meu, înainte de-a adormi, doream din suflet să văd mările polare. Iată că dorinţa mi se îndeplineşte lângă tine… N-ai crede că ne găsim în Norvegia în ţara Elfelor?… Mai târziu, urmă ea, în frageda tinereţe am visat să întâlnesc un om pe care îl voi iubi şi mă va iubi, la braţul căruia aş umbla fericită, în calea vieţii… Şi, adaugă ea lăsând ochii încrezători pe Michel, l-am găsit în această seară. Mulţumesc şi eu cerului că mi-a îndeplinit visul copilăriei mele!

Silmont încântat o strânge la piept:

— Deniso, suspină el, este timpul să ne gândim plecare; ceaţa se îngroaşă mereu şi n-ar fi cuminte să mai întârziem prin aceste locuri, cu tot farmecul ce ne reţine.

De braţ, ei se coboară încet în ceaţa străvezie. Mergând strânşi unul lângă altul îşi reiau convorbim întreruptă:

— Înainte de a ajunge la han, începe Michel, să ne înţelegem bine… Care îţi sunt proiectele?… Eu aş avea mare poftă să las pe unchiul meu, pe domnişoara Solange şi pe Temat, să facă ce vor vrea… Îţi propun să plecăm mâine dis-de-dimineaţă fără gălăgie, la Bagnères. Acolo ne-am sui în primul tren care merge la Paris şi te voi duce la mătuşa dumitale…

— Nu, răspunse Denisa Suzor, aceasta nu ar fi vrednic de noi… Trebuie să-mi fac datoria până la sfârşit, întovărăşind pe Solange la Luz… După ce voi conduce acolo, îmi voi lua ziua bună de la Egrefeuil şi după aceia vom pleca la Paris, la mătuşa Sofia. Te povăţuiesc să faci

tot aşa şi cu unchiul dumitale… Dacă am fugi ca doi aventurieri ar fi un început prea trist, şi cum sunt superstiţioasă, mi-e teamă să nu ne stricăm fericirea viitoare…

— Eşti foarte chibzuită şi recunosc că ai dreptate. Dar gândindu-mă la o nouă despărţire inima mi se sfâşie…

— Despărţirea nu va fi de lungă durată!… Când crezi să te întorci la Paris?

— Cât de curând, îndată ce mă voi scăpa de unchiul meu… În orişice caz, când vei ajunge la Luz, scrie-mi la Bagnères, poste-restante. În acest orăşel cred că unchiul meu se va opri câteva zile…

Noaptea învăluie din ce în ce mai mult coastele munţilor. Deasupra lacului Oncet, aburi uşori se învârtesc ca o horă de zâne ale munţilor ce se coboară lângă ape. În depărtare, se aud slabe sunete de clopot; se mai aud şi behăitul vreunei oi rătăcite şi tropotul calului vreunui drumeţ întârziat; apoi zgomotele răspândite se pierd într-o linişte adâncă. Pietrele ce se rostogolesc, cărarea întunecată ce cu greutate se poate urmări, întrerup convorbirea tinerilor, silindu-i să-şi îndrepte paşii şovăielnici pe brâul îngust şi pietros ce încinge Culmea. Totodată o lumină tremurătoare străbate negura, şi, fără a-şi da seama, drumeţii se găsesc aproape de ferestrele hanului…

…

În sală, ceata chitariştilor e aşezată în jurul unei mese lungi pe care stau înşiruite o mulţime de luminări ale căror flăcări luminează destul pentru ca siluetele tinere sau bătrâne, uscăţive sau burduhănoase să se vadă lămurit. Aceşti tuluzeni înfometaţi şi cu dinţii sănătoşi, muşcă cu poftă din bucate şi din puii fripţi. Ei vorbesc gălăgios, râd şi fac haz de toate, pe când la o parte, Florentin Garaudel şi domnul Egrefeuil stau posomorâţi lângă fereastra deschisă, aşteptând mereu pe cei

întârziaţi; din pricina zarvei, nu se mai poate auzi nimic de afară şi bombănesc împotriva gălăgiei celor care stau la masă. Nevoind să mănânce înaintea întoarcerii tinerilor, stomacurile lor goale nu mai pot de foame şi din această cauză supărarea lor e şi mai arţăgoasă. Mai ales Flo, care obişnuieşte să mănânce la ore regulate, se zbârceşte ca o castană la foc, cască nervos şi bombăneşte;

— E de nesuferit!... Nu mai pot de foame!...

În acelaşi timp aruncă o privire supărată pe Egrefeuil. Încă puţin, şi e gata să se certe. Acesta însă, mai flegmatic în aparenţă, suspină, îşi răsuceşte lungile-i favorite şi şopteşte:

— Nu înţeleg, de ce să întârzie atâta?!... încep să fiu îngrijorat.

Pe când ei se vaită, o zarvă mare le atrage atenţia înspre chitarişti. Unul din ei, înalt, uscăţiv şi mustăcios, a cărui înfăţişare comică şi provocatoare reaminteşte un don Quijote, – zugrav de biserici însă – se scoală şi exclamă:

— Doamnelor şi domnilor, ca să înlocuim fructele care lipsesc, vă voi cânta ceva!

Ceilalţi răspund în cor:

— Bravo! Haide Marius!... Ceva extraordinar... O arie haiducească!

— Am să vă cânt «Corsarul spaniol».

Chitaristul încearcă instrumentul său şi scuturându-i părul creţ, îşi pune mâna în şold, îşi umflă pieptul, şi cu o voce surdă şi răguşită, cântă o romanţă care trebuie să dateze din 1830; comesenii îi repetă refrenul în cor şi după aceasta fiecare aplaudă, gesticulează strigă:

— Asta-i frumos! Uraaa!... Bravo Marius!!...

Chitaristul se apropie de Flo şi-i face cu ochiul:

— Ei! ce spui de acest piept?!... A cântat şi la teatrul Capitoliului!!!...

— Ce mă priveşte? zice Flo întorcându-şi spatele

Comesenii se scoală de la masă ca să-şi dezmorţească

picioarele şi glumesc învârtindu-se prin odaie. În mijlocul acestei gălăgii, Florentin Garaudel recunoaşte un băieţandru înalt cât o cizmă şi care ţine în mână un ciomag ferecat la vârf; este nepotul lui Padre Forcamidan; intrând pe uşă, înaintează curajos printre grupuri, îşi scoate pălărioara şi întreabă: – Scuzaţi mă rog, cine este domnul Egrefeuil?

Industriaşul se scoală în picioare:

— Eu sunt... Ce vrei?...

— În cazul acesta, răspunde Anton, am la mine un bilet scris de o doamnă care mi l-a dat pentru domnia voastră...

D. Egrefeuil desface enervat biletul apropiindu-se de o luminare; dar de abia începu să citească şi ghemui cu furie scrisoarea ce cuprindea rândurile următoare:

«Dragă tată, iubesc pe domnul Temat; el mă iubeşte; vrem să ne căsătorim, şi, cunoscând principiile dumitale burgheze, ne-am hotărât să grăbim lucrurile, la ora când vei citi acest bilet, vom fi în drum spre Spania. De altfel, nici dumneata nu eşti fără cusur, odată ce te-am surprins mai adineauri în tovărăşia unei doamne care poartă frumosul nume de Hermini. Vei înţelege dar, nestăvilitul imbold al unei iubiri împărtăşite şi că lucrul cel mai înţelept ar fi să ne ierţi. După ce primele clipe de furie vor trece, scrie-mi poste-restant la Saint-Sébastien. Atunci îţi voi face cunoscut adresa noastră şi vei putea veni să ne binecuvântezi».

Solange.

P. S. În graba plecării am uitat să achităm călăuza şi hanul. Fii bun şi plăteşte.

...

— La Saint-Sébastien?... Nenorocita... Mizerabilul!... strigă industriaşul mâniat.

— Ce s-a întâmplat, întrebă Flo.

— S-a întâmplat, răspunde Egrefeuil pierzându-şi

sângele rece, s-a întâmplat că acest bandit de Temat mi-a răpit fata. Şi negreşit, această răpire a fost comisă în complicitatea nepotului dumitale şi a domnişoarei Suzor!… Dar mă voi adresa justiţiei! Voi trimite telegrame, şi vinovaţii nu vor sta mult timp nepedepsiţi…

După puţin, Michel şi Denisa Suzor, intră în han şi apar în pragul sălii de mâncare. La vederea lor, furia industriaşului creşte şi Flo găseşte de cuviinţă să-şi manifeste indignarea:

— Iată-vă în sfârşit! bombăni el… Sosiţi la timp ca să ne daţi explicaţii!… Mai întâi, de unde veniţi împreună?!…

— Venim, răspunse Michel, de sus, de la Culme unde credeam să întâlnim pe Temat şi pe domnişoara Solange; ne-am întors după ce ne-am încredinţat că nu sunt acolo.

— Dar, presupuneaţi aşa ceva, negreşit? se rosteşte necăjit Egrefeuil; complimentele mele, domnişoară; aveţi o ciudată manieră de a supraveghea tinerele persoane ce vă sunt încredinţate!…

Denisa îngălbeni.

— Vai, dar ce s-a întâmplat?… întrebă ea speriată

— Unde este domnişoara Solange? repetă el sarcastic; pe când dumneata te plimbai visătoare la braţul domnului Silmont, acel afurisit pictor mi-a răpit fata şi au fugit împreună la Saint-Sébastien.

— Vai! Doamne!… murmură domnişoara Suzor încremenită; ce nenorocire! Nu-mi voi ierta niciodată că am părăsit o clipă pe domnişoara Egrefeuil! Am fost şi eu înşelata de desluşirile ce mi-au dat servitorii hanului.

— Destul! întrerupse domnul Egrefeuil; ne vom lămuri mai târziu… În clipa de faţă, datoria dumitale o să-mi dai ajutor a prinde pe fugari… Domnule Garaudel, fii bun de cheamă călăuza şi spune-i să puie şeile pe cal.

Flo iese; chitariştii se strâng în jurul lui Michel, lui Egrefeuil şi Denisei care plânge. Pentru ca să scape de ei, toţi trei se duc afară şi aşteaptă caii.

— Deplorabilă aventură! gemu domnul Egrefeuil… Cum să spun această catastrofă nenorocitei mele soţii. Aceasta ar putea s-o răpună cu totul. Ce grea răspundere pentru dumneata domnişoară.

Denisa rămâne tăcută şi abătută. Dar Michel nu suferă s-o vadă învinuită pe nedrept:

— Vă încredinţez, domnule, zice dânsul, că domnişoara Suzor, înşelată de desluşirile greşite ale hangioaicei, nu s-a suit la Culme decât pentru a vă căuta fiica. Ea îşi are conştiinţa împăcată, dar alţii cercetându-se bine, nu ar putea zice la fel!!…

— Te rog, scuteşte-mă de comentariile dumitale, făcu industriaşul pornit pe gâlceavă; nu-ţi cere nimenea opinia şi nu e nevoie să te amesteci în afacerile mele.

Întoarcerea lui Florentin Garaudel şi a călăuzei ce aduce caii, puse capăt discuţiei. Tatăl Solangei, vrând să încalece pune piciorul în scară, dar se simte tras de mânecă.

— Un cuvânt, zice Flo în grabă; mi-ai spus că doamna du Val-Clavin se ducea la Bagnères… dar la care, Bagnères-din-Bigorre sau Bagnères-din-Luchion?

— La dracu’! răspunde Egrefeuil întărâtat; eşti lipsit de tact şi eşti indecent!

Încălecă pe şea şi porunceşte călăuzei să dea ajutor domnişoarei Suzor să se aşeze pe cal.

— Haide, domnişoară, n-avem timp de pierdut!…

Denisa Suzor se supuse, aruncând o privire deznădăjduită spre Michel Silmont. Acesta, reamintindu-şi că nu i-a cerut adresa mătuşii Sofia, se repede spre prietena lui ca să-i strângă mâna şi să-şi îndrepte greşeala; dar, e împiedicat cu furie de Florentin Garaudel care-l smuceşte înapoi. Pe când cei trei călăreţi se depărtează, Flo, fără a-şi descleşta degetele din braţul nepotului său, se răsteşte cu glasul dojenitor:

— La dracu’! Eşti lipsit de tact şi eşti indecent!!…

XVIII

În faptul trandafiriu al zilei următoare, unchiul şi nepotul şi-au luat rămas bun de la hanul din Hourque ei au plecat pe drum spre trecătoarea Arizei. Priveliştea este tristă. Niciun copac, niciun şerpuit de apă; ici colo, printre bolovanii uriaşi de piatră, petece de iarba arsă de soare. Cu sacul pe umeri şi cu bastonul în mină cei doi călători umblau tăcuţi, adânciţi în gânduri. După cât se vede din fizionomiile lor încruntate, Michel se gândeşte la supărătorul incident ce l-a despărţit de Denisa, iar Flo cu capul plecat, cu buza lăsată priveşte câteodată în lături, spre nepotul său, pe care îl face răspunzător de neajunsurile întâmplate în ajun. După un drum de jumătate oră, prin spintecături din ce în ce mai strâmte şi mai trăgănate, unchiul Florentin vrând să-şi cerceteze călăuza Joanne, bagă de seamă că a uitat-o la han. Atunci furia pe care cu mare greutate de-abia şi-o stăpânise, izbucneşte deodată:

— Han blestemat!... Să fie ai dracului cine m-a îndemnat să mă duc acolo!

— Dar cine este de vină? răspunde Michel enervat, dumneata ai vrut să te sui la Culmea Bigorului; cât despre călăuză, răul se poate îndreptă: vom cumpăra alta la Bagnères.

La aceste cuvinte necazul lui Florentin Garaudel, se revarsă ca un torent pe bietul nepot:

— A! exclamă el, ţi se pare foarte simplu pierderea unui obiect care m-a costat mai mult de şapte franci. Neplăcerile unchiului tău nu-ţi fac niciun efect!... Eşti satisfăcut de şederea ta la Hourque!... Negreşit! Ai şi de ce!... Graţie ţie şi a neobrăzatei domnişoare de companie, o familie onorabilă este în clipa asta adâncită în doliu şi în deznădejde!... Unde mai pui că în furia lui, Egrefeuil a uitat să-şi achite socoteala la han şi am fost silit să plătesc eu toate: călăuză, cai, odaie şi masă!... Am plătit o sumă

destul de însemnată!

— Domnul Egrefeuil e solvabil şi cred că nu voi pierde niciun ban, răspunse Michel... Cât despre domnişoara Suzor şi mine, nu suntem întru nimica vinovaţi de fuga Solangei şi a lui Temat... şi ai mărturisi-o chiar dumneata dacă nu te-ar orbi supărarea.

— Obraznicule! se răsteşte Flo; sunt foarte liniştit şi n-am orbul găinilor!... Am văzut cum acea Suzor te-a zăpăcit şi ai căzut în mrejele ei...

— Destul, te rog, făcu energic tânărul; deocamdată trebuie să ieşim din această trecătoare, şi fiindcă Joannul dumitale a rămas la han, să băgăm bine să nu ne rătăcim.

Coasta priporoasă a culmii, de e o pustietate sălbatică şi printre steiuri şi scaieţi, poteca se vede atât de puţin, încât la fiece pas drumeţii pot lua o cale greşită. Frica să nu se rătăcească face pe Flo să tacă. El lasă pe nepotul său înainte, şi îl urmează cu supunere, ca un căţel cu coada între picioare. Din ce în ce călătorii coboară spre curmătura Arizei unde clocoteşte asurzitor săritoarea cu acelaşi nume care îşi împrăştie năvalnic argintul valurilor ei de spumă, pe o largă matcă bolovănoasă dogorită de soare. Păşunile se ivesc din nou; poteca mai bine bătută se vede pe verdeaţa dealurilor unde turmele împrăştiate sunt păzite de zăvozii mari ai Pirineilor care insuflă unchiului o teamă ce-l cuminţeşte. Din fericire ajung la Tramesaigues, un cătun risipit la poalele Tourmaletului în apropierea izvoarelor din Adour.

Înfăţişarea văii e mai puţin sălbatică. După pripoarele arse de soare şi după pustietatea golurilor, se întind codrii mari de brazi şi de fagi de unde îşi trag obârşia izvoarelor ce cad în cascade, vărsându-se în Adour, şi-şi rostogolesc apele albăstrii între malurile de frasini... Pe coastele inferioare, păşunile alternează cu câmpii de grâu şi lanuri de in floare, iar la marginea lor, căsuţe albe şi pridvoare de lemn stau vesele cu ferestrele deschise. De

aici se întinde valea numită Gripp, în care şerpuieşte un drum frumos ce duce spre valea Campan. Cu cât priveliştea locurilor se înveseleşte, chipul lui Florentin Garaudel se înseninează din ce în ce. Pământul înverzit îi odihneşte picioarele obosite, susurul pârâului îi adoarme necazurile; aerul tare, încărcat de miresme sănătoase îi aţâţă pofta de mâncare, pe când înfăţişarea îmbietoare a vreunui conac îi vesteşte apropiata ivire a vreunui han primitor la care va trage spre a-şi potoli foamea şi a se despăgubi de sărăcăcioasa mâncare de la Hourque. Devine mai îngăduitor, renunţă la personalităţi agresive şi se mulţumeşte să discute consideraţiuni generale asupra moravurilor timpului:

— Nu mă pot opri, zice dânsul, de-a compătimi pa nenorocitul acela de Egrefeuil. Se poate ca o fată bine crescută, în mijlocul unei familii oneste, să-şi piardă până-ntr-atât bunul simţ şi să fugă cu un mâzgălitor de pânze?! Astăzi copiii nu mai ştiu să-şi respecte părinţii şi nici să-i asculte!!…

— Poate, răspunde Michel, din pricină că părinţii nu ştiu să se facă respectaţi!… Ei se plictisesc, uită de datoriile lor faţă de copii care n-au de la cine lua pildele bune! Găsesc mai practic să-şi răsfeţe copiii, lăsându-i să facă tot ce vor, spre a nu fi la rândul lor stingheriţi de ei. Crescută după preceptele americane, domnişoara Solange Egrefeuil a crezut că are dreptul să se mărite cu cine îi place, ceea ce găsesc de altfel, foarte firesc! În orişice caz, aceasta este mult mai cuminte decât să te măriţi cu un bărbat pe care nu-l iubeşti şi pe care l-ai înşela după nuntă, când inima începe să vorbească.

— Ai inima largă!… Auzi nerozie?!…

— Ei, unchiule, Solange plăcea pe Temat; fiecare cu gustul său!… Şi fabulistul ne spune:

«Amorul e un ciudat stăpân.

Ferice de cel ce nu-l cunoaşte Decât din auzite»…

Şi dumneata chiar, care judeci cu atâta asprime ştiut-ai să pui frâu patimii?… Şi m-ai dus la Hourque ca să întâlneşti pe Hermina du Val-Clavin?… Şi întreb, fiindcă veni vorba: Parcă-ţi dăduse întâlnire acolo?

— A venit, suspină Florentin Garaudel, pe când eu dormeam; îmi place să cred, însă, că o voi întâlni la Bagnères!… N-a stat la Hourque decât foarte puţin!

— Negreşit, răspunde ironic nepotul, virtutea trebuie să fie răsplătită!…

Tot vorbind drumeţii noştri zăresc clopotniţa din Gripp ridicându-se stăpânitoare peste vreo cincizeci de căsuţe împrăştiate de-a lungul Adourului; orele sunt unsprezece şi foamea îi chinuieşte. Iuţesc pasul şi ajung în faţa unui han cu pălimarii împletiţi de trandafiri căţărători. Stăpâna oacheşă şi vioaie ca o şopârlă, stă în pragul uşii. Înăuntru, în bucătărie, un foc arde pe vatră şi o frigare măiastră rumeneşte pe-ndelete o ciozvârtă de miel al cărei îmbietor miros de friptură gâdilă nările drumeţilor flămânzi.

— Bună ziua, doamnă, zice Flo lepădându-şi sacul şi trântindu-se pe un jeţ; murim de foame… Fă-ne ceva de mâncare!!…

Hangioaica dă ochii peste cap şi spune:

— De mâncare? Ei, sărmanii mei domni, ieri o ceată de mâncăcioşi mi-a golit cămara şi nu vă pot da decât pâine cu puţină brânză!

Flo încruntă sprâncenele:

— Ce, glumeşti? strigă el, dar ciozvârta cea de miel care se rumeneşte la foc, o păstrezi pentru pisica dumitale?

— Ciozvârtă de miel?… Bine… Dar mi-a fost poruncită de o călătoare care trebuie să prânzească azi aici…

— Această călătoare, zice Flo, cum se poate să mănânce singură toată friptura?… Roag-o să aibă

bunătatea să-şi împartă prânzul cu noi… Aşa ceva nu se refuză între turişti!

— Negreşit că nu va putea mânca toată friptura, răspunse hangioaica; dacă ea găseşte cu cale, bucuros v-aş servi… După ce se va îmbrăca şi se va da jos, mă voi înţelege cu dânsa…

— Poate că doamna – şopteşte Flo la urechea nepotului – este vreo cititoare de romane. În cazul acesta va fi măgulită să te cunoască… Trimite-i cartea ta şi adaugă şi pe a mea.

Apoi, chemând hangioaica, Flo îi dă cărţile de vizită, rugând-o să le înmâneze călătoarei.

Hangioaica băgă cele două cartoane în buzunarul şorţului:

— Am să încerc, spune ea; dacă puteţi răbda până la prânz, vă voi da răspunsul.

— Ar fi bine să ne plimbăm până atunci, propune Silmont; localitatea merită să fie văzută…

Se hotărăsc deci să se plimbe şi o iau pe o cărare îngustă ce şerpuieşte pe o cale trăgănată şi plină de verdeaţă al cărei capăt atinge marginea bolovănoasă a unei ape clocotitoare, şi, deodată se găsesc într-o poiană verde şi singuratică cu frunzişul des şi învăluitor – un lăcaş minunat cuprins între cele două braţe albe de spumă ale Adourului. Ceva mai departe, într-o branişte, o veche moară părăsită stă cu chipul nepăsător, oglindindu-şi bătrâneţele în valurile neastâmpărate ale apei. Roata, încremenită de atâta neclintire, stă acoperită aproape în întregime de curmeiele cotropitoare ale viţelor sălbatice, sub bolta întunecată a zăgazului pe unde se abate puhoiul când vine cu prea multă putere, valuri albastre şi sclipitoare se rostogolesc pline de viaţă.

Fermecaţi de această privelişte, unchiul şi nepotul privesc valurile ce se năpustesc mereu unul peste altul şi, această primenire neîncetată a apelor le strecoară în suflet

un simţământ curat de înălţare şi de odihnă. Ochii lor caută spre codri din fund, spre spintecătura stâncoasă a munţilor unde se află Hourque şi vederea lor nu se opreşte decât pe brâiele de zăpadă ce tivesc crestele colţuroase sau trunchiate ale Culmii. Lăsându-se din limpezişul cerului albastru, suliţele de aur ale soarelui coboară înflăcărate pe coaste şi văi, scăldând văzduhul într-o lumină bălaie.

Silmont şi unchiul său Florentin, rămân tăcuţi şi gânditori; mersul nestăvilit al firii îi adânceşte într-o visare iscoditoare; romancierul se rătăceşte la început în consideraţiuni speculative, cu toate că pe fruntea lui flutură un dor de fericire. Îşi preumblă privirea; visează; cugetul său zboară pe valuri, pe codri, pe munţi, pe meleagurile necunoscute şi depărtate de unde izvorăşte această minunată înrudire de picături de apă într-al căror cuprins hăuie prelung răsunetul obârşiei lor, al ponoarelor şi al văgăunelor; apoi, ca prin farmec, o vedenie i se iveşte în faţa ochilor şi astfel Denisa Suzor îi răpeşte gândurile… Şi cât farmec ar fi avut glasul ei în cuprins renăscător de viaţă, şi câtă vrajă ar răsfrânge o şoaptă grăită de buzele ei?… Îl tulbură adânc această arătare de o clipă, şi o revede ca-n vis, albă, zâmbitoare şi blândă. Un val de simţiri se revarsă dintr-însul şi cerul, apa, munţii sunt plini de farmecul chipului ei. Nălucirea uşoară flutură pe codri, se strecoară în freamătul răcoros al ramurilor plecate spre apă şi se iroseşte iarăşi în ţinutul neînţeles şi nemărginit al plaiurilor, al munţilor, al zării. Apoi o melancolie îl cuprinde gândindu-se că Denisa, silită de împrejurări, călătoreşte în tovărăşia lui Egrefeuil. Mâhnirea îi copleşeşte şi gândul i se curmă în taina unui vis… Droghistul, şi el, e cuprins de gânduri visătoare. Din toate gândurile lui unul pare că-l urmăreşte mai stăruitor, mai dârz, până când i se pironeşte în minte; – şi de ce nu? se întreabă el; se poate foarte uşor întâmpla ca şi în romane:

călătoarea de care îi vorbise hangioaica şi de care atârnă şi prânzul său de azi, ar putea fi chiar doamna Hermina du Val-Clavin; şi această plăcută presupunere îl trezeşte din toropeala lui plină de vise.

Şi astfel, cel mai prozaic şi cel mai apropiat de realitate, tulbură firea, în ciuda priveliştii care-şi schimbase nepăsarea într-un zâmbet primitor şi plin de îngăduinţă pentru aceşti bieţi muritori.

— E ora mesei, bombăni Florentin Garaudel, ne ajunge cât am admirat frumuseţea naturii; această îndeletnicire nu e destul de hrănitoare şi sunt nerăbdător să aflu ce vom mânca!…

Flo se poate linişti şi bucura; va avea ce mânca, şi, ceva mai mult, visurile nu l-au înşelat. Călătoarea ce a tras la han este chiar doamna du Val-Clavin. Sosită la Gripp, în ajun pe înserate, n-a mai vrut să înainteze noaptea pe drumuri şi a rămas la han. S-a sculat târziu şi în clipa când ieşea din odaie, hangioaica i-a dat cărţile de vizită ale unchiului şi nepotului, aducând vorba şi de dorinţa lor. Citind numele lui Garaudel, doamna răspunse afirmativ, apoi întorcându-se în odaie, îşi netezi cu îngrijire părul în oglindă, îşi drese cu iscusinţă rochia de mătase, apoi îşi încondeia ochii împrejur şi după ce şi-a înviorat buzele, gândeşte că întâmplarea îi aduce pe Flo tocmai la timp.

Cu toate că domnul Egrefeuil în clipa despărţirii a fost darnic cu dânsa, doamna du Val-Clavin, persoana prevăzătoare, se gândeşte că ar fi bine să-şi asigure pâinea, şi că, aproape de maturitate, o femeie iscusită şi înţelept călăuzită, este nevoită să renunţe la aventuri spre a dobândi la bătrâneţe un sprijin vrednic de încredere. Or, Florentin Garaudel, neînsurat încă, şi stăpân pe o avere frumoasă, i-ar putea întemeia un viitor bine statornicit. Astfel că, – după ce-şi leagă o panglică frumoasă în jurul gâtului şi îşi prinde la mijloc un trandafir cules de pe marginea ferestrei, – se coboară la ora mesei, plină de

încredere, cu gândul la izbândă.

La întoarcere, Silmont şi Florentin, sunt primiţi de hangioaică cu surâsul pe buze:

— Doamna, zice dânsa, a fost foarte îngăduitoare! Ea aşteaptă pe domnii în sala de mâncare…

Apoi deschide uşa, şi cei doi turişti înflămânziţi zăresc la masă pe doamna du Val-Clavin, care îi saluta cu o curtenie teatrală:

— Domnilor, bine aţi sosit, sunt încântată să împart cu dumneavoastră prânzul meu!…

Lui Flo nu-i vine a crede:

— Cum? strigă el, dumneavoastră sunteţi, scumpă doamnă? Ce întâmplare fericită!… Ei bine, poate că nu mă veţi crede, dar vă încredinţez că aveam o presimţire care mă îndeamnă să mă opresc aici!

Apoi prezintă pe Silmont:

— Nepotul meu, romancierul Michel Silmont…

— O! răspunse doamna Hermina; toată lumea cunoaşte pe autorul atât de des aplaudat la teatre! Vă rog, domnilor, luaţi loc! – adaugă ea, aruncând o privire dezmierdătoare lui Michel…

Servitoarea aduce nişte jumări şi doamna du Val-Clavin cu aerul unei bune gospodine, îşi serveşte oaspeţii. Flo nu mai poate de bucurie. Mâncând cu poftă, aruncă priviri dulci asupra acestei încântătoare femeie, în sfârşit regăsită… Doamna, care citeşte în ochii fostului droghist o nevinovată admiraţie, îl găseşte destul de înflăcărat şi îşi arată prietenia mai mult faţă de Michel a cărui simpatie ar vrea s-o cucerească. Îi vorbeşte despre teatru, numeşte într-un chip familiar pe actori şi actriţe, istoriseşte snoave de culise şi Michel răspunde curtenitor, dar cu oarecari rezerve:

— Se vede, doamnă, zice el cu un ton ironic, că sunteţi în curent cu toate ştirile artistice şi cu toate informaţiunile teatrale!…

Pe Florentin Garaudel îl plictisesc convorbirile de acest fel, deoarece nu le înţelege şi îşi arată nemulţumirea prin mişcări nervoase. Doamna du Val-Clavin observă aceasta, iar ironia lui Silmont o pune pe gânduri. Îi este teamă că s-a dat prea pe faţă şi cu dibăcie caută să-şi dreagă vorba:

— Da, altă dată îmi plăcea teatrul la nebunie, dar de când am văduvit l-am dat uitării; mai aflu câte ceva din ziare pe care le citesc din când în când!

Apoi adaugă întorcându-se spre Flo:

— Acum, singura mea mângâiere este călătoria. Îmi place foarte mult priveliştea munţilor… După cum se vede şi domnului Garaudel îi plac munţii?

— O! eu, răspunde Flo, mie îmi plac mai ales dintr-un punct de vedere ştiinţific, dar – cu un surâs curtenitor – de când am avut fericirea să vă întâlnesc, frumoasă doamnă, munţii îmi sunt şi mai dragi!

— Foarte amabil! zise Hermina du Val-Clavin lăsând sfioasă ochii în jos… Vă îndreptaţi, negreşit, spre Culmea de Miazăzi?

— Am plecat de acolo azi dimineaţă şi sperăm să dormim diseară la Bagnères… Dar dumneavoastră, doamnă, care vă sunt proiectele?… Dacă nu îndrăznesc prea mult!…

— A! nicidecum domnule! Avem mai întâi, ca şi dumneavoastră intenţia să mă opresc la Bigorre; dar m-am răzgândit şi aş dori să mă duc la Luchon!…

— Luchon? repetă Flo gânditor, am auzit vorbindu-se… E cam costisitoare viaţa acolo… Este un oraş de lux şi petreceri!…

— A, nu! stăruie doamna Hermina du Val-Clavin; negreşit, Luchon este o localitate modernă, frecventată de o lume aleasă, dar când e cineva econom nu-i mai scump decât cea din Couterets sau cea din Saint-Sauveur… Apoi unde mai puneţi că de acolo se pot face cele mai frumoase

excursii pe munţi; Valea Crinului, izvoarele Garonei şi Culmile Maladetei. Pentru un savant ca dumneavoastră, domnule Garaudel, localitatea aceasta nu e de dispreţuit. Dacă v-aţi hotărî să veniţi, urmă ea cu un surâs ispititor, am avea plăcerea să facem excursii împreună…

Cuvintele din urmă ating coarda simţitoare a lui Florentin Garaudel. Ridică spre vecina sa o privire recunoscătoare şi fermecată, şi adaugă curtenitor:

— Doamnă, ar fi o mare plăcere pentru umilul dumneavoastră servitor!

La desert, Flo şopteşte câteva cuvinte servitoarei care dispare şi vine repede cu o sticlă de şampanie pe care o pune în faţa botanistului.

— Ei bine! zice Flo, după ce sticla fu destupată şi paharele umplute, iată-mă convertit!… Vom trece prin Bagnères şi ne vom instala la Luchon… Daţi-mi voie, scumpă doamnă, să beau pentru viitoarele noastre excursii.

— De minune! răspunde doamna du Val-Clavin, ridicând paharul foarte sus ca să i se vadă braţul alb şi rotund; să bem acest pahar, căci după câteva clipe plec călare… Dar dumneavoastră când plecaţi?…

— O! noi, strigă Flo cam stânjenit; noi călătorim pe jos ca nişte turişti modeşti…

— În cazul acesta voi fi la Luchon înaintea dumneavoastră… Voi trage la hotelul Băilor pe aleea Etigny, şi dacă doriţi vă pot reţine odăi… Ne-am înţeles?…

În acelaşi timp hangioaica vesteşte că a sosit călăuza cu caii. Hermina se suie în odaia ei ca să se pregătească de plecare, iar unchiul şi nepotul o aşteaptă în pragul uşii. Ea se întoarce repede, spilcuită, ţinându-şi rochia cu mâna. Călăuza, împrumutată de domnul Egrefeuil, aşază geamantanul clientei sale pe calul său. Dintr-un salt doamna du Val-Clavin se suie pe cal:

— La revedere, domnilor, în curând!… zice ea

salutând cu mâna.

— V-a căzut trandafirul!… zice Florentin Garaudel plecându-se spre a ridica floarea de jos.

— Păstraţi-l, domnule Garaudel, răspunde ea zâmbind ispititor.

Atinge calul cu sfârcul cravaşei şi pleacă în trap. Într-un nor de praf, călătoarea şi călăuza dispar la cotitura drumului, pe când Flo tulburat îşi pune la chiotoare trandafirul veştejit al frumoasei Hermina…

XIX

Silmont şi Florentin Garaudel fiind siliţi să doarmă la Bagnères n-au sosit la Luchon decât a doua zi. Doamna du Val-Clavin, după cum făgăduise, le-a reţinut două odăi la hotelul Băilor.

Când văzu înfăţişarea arătos înstărită a odăilor, cu mobila în mătase albastră, Flo găsi că frumoasa lui prietenă rânduise lucrurile prea din cale afară. Bănuind ca socoteala va fi cam sărată, fruntea i se întunecă, dar nu îndrăzneşte să zică nimic de frică să nu treacă drept un zgârcit în ochii doamnei Hermina. Şi-ar scoate necazul pe nepotul său dacă acesta i-ar da cel mai mic prilej de ceartă. Din nefericire însă, Michel Silmont tace şi priveşte totul cu o filosofică nepăsare. Este stăpânit de alte gânduri mai serioase. Înainte de a pleca din Bagnères s-a dus la oficiul poştal cu o fărâmă de nădejde că va găsi vreo scrisoare de la Denisa Suzor. Dar neprimind nicio veste îşi închipuie, pentru a-şi i potoli neliniştea, că domnişoara Suzor, plecată de abia din ajun nu avusese timpul să-i scrie; cu toate acestea e îngrijorat. După ce a rugat pe funcţionarul poştei să-i reexpedieze corespondenţa la Luchon, Silmont se simtă frământat de chinul nerăbdării. L-ar lăsa acolo pe Florentin Garaudel spre a se duce la Luz ca să se lămurească, dar cugetul nu-i îngăduie să părăsească pe unchiul său tocmai în ceasul când acest bătrân neştiutor este expus să cadă în laţurile întinse de o

curtezana iscusită. Inima lui de nepot se înduioşează când se gândeşte la primejdiile ce ameninţă pe acest unchi vanitos, încrezător şi neîncercat. Cu toate apucăturile şi ciudăţeniile supărătoare ale bătrânului, nepotul ţine foarte mult la el, şi l-ar mustra conştiinţa dacă n-ar face tot ce-i stă în putere spre a-l scăpa din ghiarele catifelate ale doamnei Hermina du Val-Clavin. Din această pricină l-a urmat până la Luchon, însă gândul îi este în altă parte; flutură stăruitor pe drumurile necunoscute unde Denisa Suzor a fost dusă cu sila de cârmuirea despotică a domnului Egrefeuil.

După amiază, doamna du Val-Clavin a trimis să întrebe pe noii veniţi dacă sunt mulţumiţi de odăile lor şi de sunt dispuşi s-o însoţească la o preumblare la parc. În cazul afirmativ, îi aşteaptă în salonul de lectură. Această curtenitoare invitaţie măguleşte covârşitor pe Florentin Garaudel. Se grăbeşte să se spilcuiască cu multă îngrijire şi Michel se hotărăşte să meargă cu ei.

Intrând în salon, Flo se simte întinerit. Văzând pe doamna Hermina du Val-Clavin îmbrăcată într-un costum alb de lână, purtând o cochetă pălărie de paie împodobită cu maci, uită impresia pricinuită de luxul îngrijorător al mobilierului odăii sale. Nu se mai gândeşte la nimic altceva decât numai la faptul că va locui sub acelaşi acoperiş cu această elegantă «patriciană», că o va vedea în fiecare zi şi că va pătrunde puţin câte puţin în inima ei. Înaintează umflându-şi pieptul şi salută cu zâmbetul pe buze. Cu un gest de ducesă, Hermina îi întinde o mână împodobită cu inele pe care Flo depune cu lăcomie un sărut. Iar lui Michel Silmont, îi ajunge o uşoară strângere de mână.

— M-am gândit, zise ea, că aţi dori să cunoaşteţi curiozităţile Luchonului şi mă ofer să vă conduc… Dacă sunteţi gata, domnilor, să profităm de frumuseţea zilei şi de răcoarea vremii.

Iată-i umblând sub teii aleii Etigny. Doamna du Val-Clavin a luat braţul lui Florentin. Lângă această frumoasă persoană, unchiul simte o fericire tulburătoare. Aspiră voluptuos parfumul „peau d'Espagne" în care acest trup mlădios s-a scăldat. Se întreabă dacă nu visează, şi nu-i vine a crede că, el, Florentin Garaudel, se plimbă la braţ cu această tânără şi fermecătoare femeie. Se simte în culmea fericirii, priveşte cu un aer triumfător pe călăreţi şi amazoane ai căror cai păşesc cu mândrie pe pietrişul aleii. Ca şi Ruy Blas:

„Visul şi-l vede aievea cu ochii!"

Hoinăresc toţi trei în alee, intră la Cazino şi vizitează sala unde e locul ruletei. La vederea celor aplecaţi împrejurul mesei, Flo tremură gândindu-se la punga lui. Vorbeşte împotriva imoralităţii jocurilor de noroc şi se grăbeşte să atragă pe tovarăşii săi în umbra boschetului, ale cărui alei înverzite şerpuiesc la poalele munţilor.

— Aici, zice dânsul, cel puţin e aerul curat şi poţi avea norocul să găseşti plante curioase.

Prefăcându-se că o interesează cercetările botanice ale lui Florentin Garaudel, doamna du Val-Clavin îşi înăbuşe căscatul. Când ajung aproape de „Valea-Albă", – se plânge de oboseală şi se opreşte sub o boltă a hanului, pentru a bea ceva răcoritor.

Popasul e o casă cu acoperişurile ţuguiate în chip de pâlnie răsturnată, are o privelişte frumoasă şi vederi minunate. Jos, valea răsună de volbura apei care clocotea grămădită ca într-o vâltoare. E săritoarea „Spuma Pirineilor" care se prăvăleşte răpăitoare, vijelioasă, neostoită pe lespezi uriaşe şi coboară clăbucită din treaptă în treaptă în adâncimile noptoase ale văii. Sus, margini de codri, şi mai departe ţancuri poleite de lumini trandafirii cunună văzduhul într-un cuprins de măreţie. Cu toate astea, Flo nu are ochi decât pentru doamna du Val-Clavin şi pare fermecat de mofturile ce le face sugând băutura

răcoritoare din două fire de paie. Michel care rămâne rece la iscusitele ei linguşiri, încearcă s-o facă să vorbească despre timpul petrecut în Anglia. Îi pune întrebări viclene despre agenţii diplomatici pe care răposatul domn du Val-Clavin trebuie să-i fi cunoscut, şi despre atracţiunile Londrei. Dar doamna Hermina o foarte şireată. Ea simte că nepotul vrea s-o facă să cadă în laţ şi nu răspunde decât prin fraze cu ocol. Acest interogatoriu o enervează. Bănuind că Michel Silmont îi percepe jocul şi că-i va fi potrivnic, se hotărăşte să se scape iute de acest însoţitor pătrunzător şi supărător din cale afară. Pentru un bun început ea propune lui Florentin o mică preumblare până la lacul numit „Fântâna dragostei" – unde priveliştea e şi mai deschisă, mai largă – o sută de paşi mai sus de unde se opriseră, Apoi, întorcându-se spre Silmont adaugă:

— Îmi dai voie să mă plimb puţin cu unchiul dumitale!… Ţi-l voi înapoia după vreo douăzeci de minute

— Da, strigă Flo încântat, bea-ţi vinul liniştit şi plăteşte consumaţia, aşteptându-ne…

Perechea se pierde într-un hugeag de frunze şi nu se întoarce decât după mai mult de o jumătate de oră. Doamna Hermina se arată plină de vrednicie, albă şi măreaţă ca o lebădă. Flo îşi are urechile roşii şi ochii aprinşi. Nu se ştie din ce-o fi gustat la Fântâna Dragostei, dar este înviorat şi totodată plin de respect, – stăruitor, cu băgare de seamă la cele mai mici gesturi ale tovarăşei lui, extaziat, ca şi când printr-o uşă întredeschisă ar fi zărit grădinile raiului pământesc. În schimb, aruncă o privire rece şi neîncrezătoare asupra nepotului sau şi pare că vrea să-l ţie la distanţă.

Se scoboară câteşitrei spre oraş. La intrarea aleii Etigny un brec plin de turişti se opreşte în faţa mesageriilor, pe pereţii căruia stau lipite nişte afişe roşii;

„Excursii la Portillon şi la Bossòst! Plecarea în fiecare dimineaţă, la ora unsprezece!…"

— Ce este Portillon? întrebă Flo…

— Un cazino situat dincolo de graniţă, răspunde doamna du Val-Clavin, iar Bossòst este primul orăşel spaniol pe drumul Aragonului.

— Cum! exclamă Florentin Garaudel, suntem atât de aproape de Spania?… Ţara mirtului şi a portocalului!…

— Da, răspunde tovarăşa lui. Mulţi vizitatori se duc dimineaţa şi se întorc seara… Dacă doriţi o asemenea excursiune…

— Ei, întrerupe el ademenit, m-aş duce cu plăcere, scumpă doamnă, dacă aţi binevoi să mă însoţiţi!…

— Domnul Silmont vine cu noi? întrebă Hermina du Val-Clavin, întorcându-se spre Michel cu un aer puţin sfătuitor…

— A, eu, răspunde sarcastic romancierul, voi veni ori nu, după cum va hotărî unchiul meu.

— Bine, încheie doamna du Val-Clavin cu o mică încruntătură de sprâncene, despre aceasta vom mai vorbi şi diseară…

Se înserează puţin câte puţin. La hoteluri, sunetele popotelor şi trântelile uşilor vestesc ora mesei.

— Sosim tocmai la timp, zise Florentin vesel şi înfometat; vom mânca la masa obişnuită? Sau mai bine, adaugă dânsul aplecându-se spre vecina sa, să cinăm deosebit, într-altă încăpere?!

— Cum se poate? se împotriveşte dânsa lăsând cu nevinovăţie ochii în jos; uiţi dragă domnule Garaudel, că în situaţia mea trebuie să fiu foarte rezervată!… Nu… nu, să mâncăm cinstit şi simplu la masă, cu toată lumea…

— Negreşit, îşi zice în gând Michel Silmont, e grozav de prefăcută!… Sărmanul meu unchi, pe ce mâini a încăput…

Comesenii sunt cosmopoliţi: englezi, francezi şi spanioli de două sexe se învecinează într-un chip familiar. Se vorbeşte despre politică şi mai ales de răscoala

carliştilor care pe zi ce trece se întinde mereu. Trupele lui don Carlos au pus stăpânire pe Navara, o parte din Aragon şi din Cerdagne. Generalii Sabalis şi Tristany, după spusele ziarelor e adevărat că n-au biruit la Puycerda, dar în schimb Dorregaray a luat Cuenca şi ameninţă Teruel. Comeseni spanioli alcătuiţi parte din familii de funcţionari fugăriţi de răscoală, şi o bună parte de agenţi al pretendentului, sunt fireşte de opinii cu totul deosebite. Unii susţin pe regele constituţional Amedeu; alţii laudă pe Carol al VII-lea şi pe fratele său don Alphonse. Gâlceava se înteţeşte şi cuvinte aspre şi provocatoare se schimbă între două tabere.

— Tot răul, zice un basc cu mustăţile albe şi cu aerul milităresc, tot răul vine din faptul că s-a impus Spaniei un rege străin, un necunoscut italian!

— Da ce tot spui, domnule, răspunde o doamnă bătrână, Carlos al vostru e un răzvrătitor şi nu are ce căuta în Spania… Acela să fie rege?… Un şef de bandiţi domnule! … Soldaţii lui se poartă ca nişte tâlhari!

— Ei señora, Carlos e un om de ispravă şi nu va îndrăzni să-l răstoarne nimeni. Cât despre Amedeu… Iată; i se va da un bilet de clasa întâia ca să se întoarcă în Italia.

— Cu toate acestea guvernul din Madrid a pus în Pampelune, pe don Alphonse pe fugă.

— Se zice că faimosul şef de bandă, Telarana, este la Viella, în valea Aranului!

— Nu-i adevărat! Telarana, a fost prins acum două săptămâni şi împuşcat… de altfel aceleaşi consecinţe va suferi şi confratele său, Carlos!… Nu eşti de părere, caballero? întrebă doamna cea bătrână, pe Michel Silmont, vecinul ei.

— A, eu! răspunde romancierul dus pe gânduri, nu mă amestec în politică…

Unchiul Flo tăcea liniştit. Don Carlos şi Amedeu îi sunt indiferenţi şi nu pricepe nimic din această gălăgioasă

discuţie. Dar iată că, deodată doamna Hermina du Val-Clavin se bagă în vorbă. Ea spune că aparţinând unei vechi familii regaliste, admiră vitejia lui don Carlos, care se luptă pentru dreptul divin şi religie... „Aceasta era opinia răposatului meu bărbat du Val-Clavin”. La aceste cuvinte, Florentin Garaudel se înflăcărează şi el – crezând că prin aceasta îşi dă un lustru aristocratic – şi îşi arată stima pentru tânărul şi curajosul apărător ai legitimităţii:

— Don Carlos, spune dânsul cu vocea sa de psalt, este cel mai aprig reprezentant ai dreptăţii. Lumea inteligentă nu poate decât să dorească izbânda lui. El va pune temelii trainice, iar societatea modernă nu-şi va regăsi cumpănirea decât atunci când va fi supusă suveranilor ei legitimi!... Închin acest pahar pentru onoarea victoriilor armatei carliste şi le trimit peste Pirinei omagiul credincioasei mele simpatii!

Jumătate din comeseni îi aplaudă pe când ceilalţi îi nesocotesc. Discuţia devine zgomotoasă. Desertul fiind servit, Silmont plictisit de gălăgia aceasta lasă pe Flo să se înfăşoare în cutele drapelului alb şi se duce afară să fumeze o ţigară. Deşi s-a înnoptat, animaţia pe stradă n-a încetat încă. Vizitatorii şi turiştii se întâlnesc pe aleile luminate de vitrinele prăvăliilor. Vânzătorii de ziare strigă alergând printre mulţime: Figaro-Gaulois-Gil Blas!... Colo, după frunzări, se zăreşte cazinoul luminat, şi s-aud crâmpeie de valsuri, executate de orchestră în faţa aşezământului băilor. În mijlocul acestei mulţimi gălăgioase şi fără ocupaţii serioase, Silmont se simte stingher şi trist. După o oră se îndreaptă spre odaia lui şi găseşte pe unchiul său răsfoind o călăuză nouă pe care şi-a cumpărat-o puţin înainte de a se întoarce la hotel.

— Doamna Hermina du Val-Clavin era obosită, zise nepotului său, şi am condus-o până la dânsa. A, scumpul meu, ce femeie cuceritoare!... Cu cât o cunosc, cu atât mai mult o preţuiesc. Pe lângă frumuseţea chipului ei nobil, ea

are un spirit ales, o curăţenie sufletească desăvârşită, o inimă de aur... Simţitoare, devotată şi de o distincţie înnăscută, vorbeşte, umblă, mănâncă chiar, într-un fel care nu aparţine decât ei!!...

— Da, îngână ironic Michel, vorbeşte, umblă şi mănâncă, tocmai ca la teatru. Îmi face impresia unei artiste pe scena teatrului.

— Nerodule! N-ai vrea să-mi spui că a fost actriţă?!... Pentru un romancier, băiete, n-ai destul spirit de observaţie!... Şi, pot să ştiu, de ce eşti aşa pornit pe dânsa? Ar crede cineva că eşti gelos!...

— Linişteşte-te, unchiule, nu vreau să-ţi urmez pildele şi nici n-aş vrea să fiu în locul tău.

— Negreşit!... Strugurii sunt prea acri!... Oricum ai fi, dar ca să asemuiască cineva pe doamna du Val-Clavin cu o actriţă, trebuie să fie sau prost sau nedrept!... Slava Domnului, ea nu are nici apucăturile nici năravurile unei jucăuşe, cum îţi place s-o crezi... Dacă ai fi stat ca mina, un ceas între patru ochi cu această virtuoasă femeie, n-ai mai fi spus nimic... Crede-mă! I-am făcut o curte înflăcărată, dar eram într-adevăr tulburat de rezerva şi seriozitatea cu care îşi arăta statornicia cinstei!...

— Ei, drace!!... Păi îşi cunoaşte meseria şi se poartă aşa cu cei ce se aprind prea repede; cu cât te va momi mai mult, cu atât va face ce va vrea din tine!...

— Cine! vom vedea aceasta, şi chiar de mâine, răspunde Florentin necăjit... Tocmai pentru asta am hotărât ca mâine să ne ducem la Portillon, şi am să te rog să nu vii cu noi.

— Am înţeles! Vrea să te ducă la tripoul din Pottillon? Ţi-ai schimbat deci opinia în ceea ce priveşte imoralitatea jocurilor de noroc?!...

— N-a fost vorba să jucăm la ruletă!... Această călătorie e pentru mine un prilej de a o pune la încercare; şi de aceea vreau să fiu singur ca să nu mă feresc de

nimeni…

— Foarte bine! Nu te voi stânjeni, şi voi rămâne la Luchon!… Dar bagă bine de seamă, unchiule, locul unde te duci este primejdios şi nu te lua după vorbele doamnei Hermina du Val-Clavin!!…

— Îţi spun din nou că aceasta este o simplă încercare, repetându-ţi în acelaşi timp că nu mă voi băga în jocul ruletei! Nu mai sunt copil, ce dracu'?!!…

— Nu mi-e frică de ruletă, cât mi-e teamă de prefăcuta aceea care te va duce mult mai departe decât crezi!!!

— Eşti un obraznic, şi pornirea ta neîntemeiată împotriva acestei nevinovate femei, te face să uiţi buna cuviinţă!… Să taci, că m-am săturat de prostiile tale!…

— Eu tac… Dar cât mai e timp, în loc de călăuza Joanne, te sfătuiesc să citeşti unele capitole din Balzac, intitulate:

„Câţi bani costă amorul pe bătrâni"!…

Flo sare ca împins de un resort, şi pornit pe gâlceavă trânteşte mâniat călăuza pe masă:

— Bătrân! repetă el, bătrân!!!… Da' ce, sunt ramolit?!… Află, domnule nepot, că dau câteodată sfaturi dar nu le primesc niciodată… mai ales din partea unui mucos!… Destul!… Ajunge… Noapte bună!

Şi printr-un gest violent sileşte pe nepotul său să părăsească încăperea, însoţindu-l ameninţător până la ieşire. Apoi închide uşa odăii sale şi, singur, cam tulburat de mânie, îşi cercetează din nou călăuza trântită pe masă.

XX

Florentin Garaudel şi doamna du Val-Clavin au luat masa mai devreme, astfel ca la orele unsprezece să poată pleca cu brecul spre Portillon. Cu toată cearta din ajun, Michel Silmont a găsit de cuviinţă să însoţească pe unchiul său până la locul hotărât de plecare. Îi pare rău că s-a purtat prea aspru cu dânsul şi că în loc să-i deschidă ochii,

l-a întărâtat mai mult. De dimineaţă auzindu-l umblând mereu prin odaie, a deschis încet uşa de comunicaţii şi i-a cerut iertare:

— Ieri am fost prea iute; îmi pare rău, şi nu vreau să ne despărţim cu această supărare pe suflet... Haide, unchiule, uită vorbele supărătoare care mi-au putut scăpa în focul discuţiei... să ne împăcăm.

Flo, la început, s-a arătat nepăsător: fruntea îi rămâne întunecată şi buzele îi sunt strânse; cu toate acestea s-a simţit măgulit de fapta nepotului său şi i-a întins mâna. Michel asistă deci la dejunul călătorilor. Florentin Garaudel şi-a îmbrăcat jacheta uşoară şi jiletca gălbuie, doamna du Val-Clavin poartă un costum nou care îi scoate la iveală mlădierea mijlocului şi rotunjimea formelor ei; ştiindu-se frumos gătită, se simte foarte vesela. Având în vedere că diseară se vor întoarce la masa n-au luat cu dânşii decât o haină de drum şi o pătură strânsă într-o curea. După cafea se îndreaptă voioşi spre aşezământul mesageriilor unde brecul, plin de excursionişti e gata de plecare. Doamna du Val-Clavin se suie cu uşurinţă. În clipa când era să puie piciorul pe scară, Flo se opreşte gânditor, se întoarce spre nepotul său şi îl ia la o parte:

— Voi trece graniţa, şopteşte el cu aerul unui om de afaceri care s-ar duce la Sevilla sau la Grenada, o să mă gândesc că ar fi bine să nu iau cu mine decât banii trebuincioşi. Îţi încredinţez deci portofelul meu în care se găseşte o scrisoare de credit asupra Contoarului de Scont. Păstrează-l cu sfinţenie: mi-l vei înapoia la întoarcere...

În acelaşi timp scoate preţiosul portofel şi îl dă lui Michel Silmont, şi, cum călătorii începeau să-şi piardă răbdarea, se suie repede în poştalion după ce mai aruncă nepotului său o privire de bună înţelegere. Uşa brecului se închide şi cei şase cai pornesc în trap pe drumul spre Pique.

Poştalionul fuge vesel în faţa turnului de Castelviol, trece prin Saint-Mamet, străbate o vâlcea împodobita cu păşuni şi pe-alocurea împădurită… Flo, fericit că va putea mai târziu să se laude că a vizitat Spania în tovărăşie plăcută priveşte când pe doamna Hermina care-i surâde, când drumul înveselit de şopotul argintiu al săritoarelor ce clocotesc în văile umbroase şi verzi.

Din ce în ce urcuşul dealului devine mai greu, ţinutul se întinde pietros şi cuprinsul întreg al munţilor apare impunător. Stânci aninate de pereţii trecătoarei strejuiesc parcă meleagurile a două ţări.

— Iată-ne la hotarele Franţei şi ale Spaniei!…

Flo îşi deschide urechile, cască ochii mari, aspiră cu putere aerul tare şi găseşte că priveliştea ia o înfăţişare spaniolă. Vederea carabinierilor de la vamă, tonul limbii aragoneze pe care o aude pentru prima oară, îl fac voios, şi după un coborâş, poştalionul oprindu-se, îşi scoate pălăria ca să salute priveliştea ce se desfăşoară la poalele drumului: – valea Aranului cu păşunile-i de un verde deschis, unde soarele presară pulbere de argint pe apele şerpuitoare ale Garonei, vecină cu locul de unde izvorăşte. Mai jos, la stânga, orăşelul Bossòst îşi arată învelitoarele de ardezie…

— Estamos a Portillon! strigă conductorul; turiştii se dau jos din trăsură.

Călătorii se găsesc în faţa unei clădiri pătrate, spoită cu var. Tinda ei boltită o împarte în două părţi nepotrivite. În corpul din stânga, se află o cafenea şi un restaurant. În cel din dreapta, mai cuprinzător, se deschide sub boltă o uşă cu inscripţia următoare în limba franceză: „Cercul din Portillon”. Cei mai mulţi din călătorii sosiţi cu poştalionul se îndreaptă în această direcţie.

— Unde se duc? întreabă Florentin Garaudel curios.

— În sala de joc, răspunde doamna du Val-Clavin, cu un zâmbet ispititor pe buze; vrei să mergem să privim şi

noi?…

Florentin Garaudel stă pe gânduri: n-are încredere; şi o instinctivă împotrivire îl ţine pe loc.

— Nu! stăruie prietena lui, nu ne va costa nimic…

Şi deschizând cu îndrăzneală uşa intrării, droghistul se hotărăşte în sfârşit a o urma.

Intră deci în vestibul ce slujeşte şi ca vestiar; pe urmă un servitor îmbrăcat într-o livrea învechită deschide vizitatorilor o uşă care dă în salonul jocurilor. Această încăpere lungă, luminată de două ferestre, este îmbrăcată cu tapete de pânză roşie şi foarte sumar mobilată: o masă pentru ruletă, formează un T cu o alta masă pentru jocuri de cărţi; între ele se găseşte un divan circular îmbrăcat în catifea roşie, plin de praf şi cu faţa stricată. La extremităţi şi la centru stau crupierii cu chipurile somnoroase, îndobitocite şi veştejite în tripourile din Franţa sau din străinătate, trăgând mereu cu lopăţica. Ca şi când n-ar mai fi aşteptat decât sosirea călătorilor din Luchon, crupierii după ce au desfăcut fişicuri cu aur şi au numărat teancuri de hârtii, strigă cuvintele sacramentale;

— «Faceţi jocul, domnilor!»

Piesele de cinci franci şi ludovicii, se şi aşază pe pătrăţele sau pe numerele alese la noroc de jucători…

Flo, dând braţul tovarăşei sale s-a oprit în faţa ruletei şi priveşte dispreţuitor piesele de aur şi argint frecându-se pe masa verde cu un uşor sunet metalic.

— Nu te-ndeamnă să joci? şopteşte doamna du Val-Clavin…

— Nu, scumpă doamnă, răspunde el; găsesc imoral aceasta şi pentru prima oară calc într-o casă de jocuri de noroc.

— Adevărat, n-ai jucat niciodată?

— Niciodată!

— Atunci eşti cu norocul neîncercat încă, şi vei câştiga negreşit!…

— E cu totul contrariu principiilor mele, spune fostul droghist.

Cu toate acestea, jocul scuţilor şi al ludovicilor îl ameţesc pe nesimţite. Ca toţi nedeprinşii, atenţia îi este atrasă de câştigurile persoanelor norocoase; tâmplele-i zvâcnesc şi simte fiori în spate, între clipa când bila se învârteşte şi până se strigă numărul câştigător. Încetul cu încetul îndoiala scade şi voinţa i se slăbeşte.

— Trebuie neapărat să-ţi încerci norocul, stăruie Hermina cu o privire mângâioasă… Vino, îţi voi arăta…

Îi explică sumar diversele combinaţiuni; transversalele simple sau duble, pătratele, căişorii, numerele pline, cele fără de soţ; pe urmă îl sileşte să se aşeze lângă un crupier.

— Iată, adăugă ea cu vocea-i dezmierdătoare, joacă pe cincisprezece din mijloc.

Flo scoate cu greutate din buzunar câteva piese de cinci franci, aruncă una pe locul indicat şi aşteaptă; cu inima cât un purice.

— Cincisprezece, strigă şeful jocului, negru, fără soţ, şi manco!

— Ce-ţi spuneam! exclamă Hermina triumfătoare… Dacă vrei să mă asculţi lasă miza şi câştigul pe loc.

Florentin Garaudel ascultă fără să priceapă şi, de data aceasta cele cincisprezece din mijloc câştigă iarăşi.

— Ai noroc şi profită, îi şopteşte povăţuitoarea sa; joacă un ludovic pe şaptesprezece.

Supunându-se cu părere de rău, el urmăreşte cu privirea pe cei douăzeci de franci pe care îi crede primejduiţi. Învârtirea ruletei îl ameţeşte; îl trec năduşelile.

După două sau trei ricoşări care fac să tremure inima jucătorilor, bila, printr-o diabolică întâmplare, cade în sfârşit pe numărul şaptesprezece. Flo orbit, uluit, vede venind spre el, împinşi de o magică lopăţică, şapte sute de

franci în aur… Treizeci şi cinci de ori miza lui. Crupierul, vecinul său, ridică pleoapele îngreunate şi îl priveşte binevoitor, pe când jucătorii nenorocoşi aruncă priviri de invidie asupra bucăţilor de aur pe care Flo le adună în mâna tremurătoare.

Din clipa aceea el se avântă cu îndrăzneală în viitoarea jocului; stăpânit de o încredere oarbă, pontează după cum îi vine; încearcă transversalele, numerele cu soţ sau fără de pereche, extremele şi toate fanteziile jocului, şi de multe ori câştigă. Este atât de emoţionat, aşa de adâncit în combinaţiunile lui, încât nu aude o detunătură de puşcă ce răsună în depărtare.

Servitorii aşezământului tresar îngrijoraţi. O doamnă spaniolă aleargă la una din ferestre şi bâlbâie cu glasul sugrumat de spaimă:

— Santa Maria, los guerilleros!

În acelaşi timp s-aude fuga vameşilor atacaţi prin surprindere, înspăimântaţi, jucătorii şi bancherii caută să ascundă casa şi mizele; dar e prea târziu…

Lovituri de paturi de puşti răsună în vestibul, uşa din fund se dă de perete şi un străin cu revolverul în mână apare pe prag:

— Ne-am ars, şopti un crupier, este chiar Telarana!

Tulburătorul petrecerii este un bărbat scund, smead la faţă, cu privirea semeaţă şi vicleană, cu un surâs batjocoritor pe buze sub o mustaţă neagră. Poarta costumul ţăranilor aragonezi: pantaloni scurţi de catifea cafenie, jambiere ce-i strâng pulpele până la genunchi, vestă de postav cafenie, o batistă roşie legată în jurul capului şi, pe deasupra, o pălărie de pâslă: numai ca această pălărie este împodobită cu un găitan de fir din argint şi cu un fionc de panglică; iar brâul care se încolăceşte în jurul unui pântece voluminos, lasă să se vadă prăselele unui cuţit şi cocoşul unui al doilea revolver.

— Caballeros, que salga ninguno! (Nimeni să nu

iasă!). De altfel casa este împresurată şi împrejurimile sunt păzite…

Pe urmă adăugă zâmbind:

— Fiţi liniştiţi… Nu vi se va face niciun rău… Suntem aci ca să slujim pe regele nostru Carlos Setimo. Casa regelui este săracă şi ne vom permite să punem un impozit asupra plăcerilor dumneavoastră… Faceţi bine, mă rog, şi goliţi-vă buzunarele, şi mai ales, nu căutaţi să ne înşelaţi nici cu o peseta măcar! Pe cuvântul lui Telarana, cei ce vor căuta să ne înşele, pe mine şi pe agenţii mei, vor fi aspru pedepsiţi!…

Isprăvind acest galant discurs se dă la o parte ca să lase să treacă vreo zece guerilleros zdrenţăroşi şi murdari. Ei întind cu o mână soioasele lor sombrero, iar cu cealaltă un revolver. Succesiv, golesc casa bancherilor, strâng cu iuţeală piesele uitate pe masa de jocuri, pe urmă buzunăresc pe jucătorii înspăimântaţi care se lasă a fi despuiaţi de averea lor fără a zice niciun cuvânt. Câteva femei sunt cuprinse de atacuri de nervi şi atâta tot. Doamna du Val-Clavin, cu sânge rece şi surâzătoare, oferă de bunăvoie cele câteva piese de cinci franci pe care le are. Dar Florentin Garaudel nu se lasă. Temperamentul său de loren se răzvrăteşte gândindu-se că întreagă această sumă, câştigată cu atâta trudă şi bătaie de inimă, va deveni proprietatea lui Telarana.

Se înfige-n coapsă cu dârzenie, îşi bagă mâinile în buzunar şi încearcă o eroică împotrivire:

— Voi nu vă purtaţi ca soldaţii, ci ca bandiţii! strigă el agresorilor lui; nu-mi veţi smulge banii decât odată cu viaţa… Sunt francez, prieten cu don Carlos… şi protestez! …

Ţipetele lui atrag atenţia căpitanului!

— Hombre!… Ce vrea acest guraliv?… Puneţi mâna pe el şi duceţi-l la lagăr; mă voi răfui eu cu dânsul când vom fi la Bossòst.

Cât ai clipi din ochi, sărmanul Flo, este dezbrăcat, legat şi ţinut în respect de patru zdraveni munteni cu feţele posomorâte. Sunt gata să-l pornească, dar doamna du Val-Clavin foarte emoţionată mijloceşte, şi caută a îndupleca pe Telarana:

— Căpitane, se roagă ea, fie-ţi milă; nenorocitul îşi pierduse minţile, nu ştia ce spune…

Şeful bandei fixează ochii săi mari şi negri pe această tânără şi ispititoare femeie; o găseşte fără îndoială pe placul lui căci se înclină şi o întreabă curtenitor:

— Acest caballero este prietenul dumitale?

— Este unchiul meu, răspunse doamna du Val-Clavin, aruncând spre Flo o privire înţelegătoare.

— Regret, señora, dar ruda dumitale a făcut scandal şi sunt silit a-l pedepsi cu asprime. Pe urmă adresându-se excursioniştilor înspăimântaţi:

— Cât pentru dumneavoastră, caballeros y señoras nu vă mai reţin, sunteţi liberi…

Apoi îşi scoate pălăria:

— Viva Carlos setimo y la religion!!…

Jucătorii speriaţi caută să plece cât mai repede. Numai doamna Hermina du Val-Clavin stă nemişcată Ea chibzuieşte că arătându-se curajoasă şi stăruitoare faţă de Florentin Garaudel va putea trage multe foloase şi cu cât fostul droghist va fi mişcat de solicitudinea ei, cu atât mai uşor ea îşi va întemeia viitorul.

— Señora, reluă Telarana, şi dumneata eşti liberă!

— Nu, domnule căpitan, răspunde ea hotărâtă să înfrunte toate, şi, ridicându-şi ochii rugători şi scăldaţi în lacrimi spre şeful bandei; deoarece eşti fără milostivire, dă-mi voie cel puţin să împărtăşesc şi eu soarta nefericitului meu unchi!

După cum crezuse, aceste generoase cuvinte pătrund în inima nenorocitul Florentin, ai cărui ochi se umple de lacrimi. Şeful carlist surâde şi salută:

— Dorinţele dumitale, sunt ordine pentru mine, hermosa señora… Află că noi nu facem război femeilor. Sunt fericit că am prilejul a-ţi da o modestă ospitalitate în tabăra mea şi pun un cal la dispoziţiunea dumitale până la Bossòst…

În acelaşi timp dă poruncă de plecare. Coloana se formează din nou în faţa porţii. Florentin Garaudel, foarte abătut, se lasă să fie suit şi legat pe spatele unui cătâr care duce şi banii luaţi de la casa de joc. Păzit de un pluton de guerileri armaţi până-n dinţi nu mai zice nimic şi se supune amărât. Convoiul înaintează în bună ordine în lungul drumului care duce spre Bossòst; pe când la urmă doamna du Val-Clavin călăreşte alături de căpitanul Telarana, care într-o franţuzească stricată se sileşte să facă pe galantul cât poate mai bine faţă de încântătoarea nepoată a lui Florentin.

La Bossòst, unchiul este dus spre corpul de gardă al orăşelului unde căpitanul şi doamna Hermina du Val-Clavin îl întovărăşesc. Adăpostul este mizerabil, – un fel de chelărie boltită, luminată printr-o deschizătură cu gratii de fier ce dă pe piaţă.

— Drept mobilier, un pat de scânduri, o masă şi un scăunel. Doi soldaţi dezleagă mâinile şi picioarele celui robit, apoi se retrag.

— Eşti prizonierul meu, zice cu asprime Telarana. Dacă vrei să fi bine tratat caută de-ţi ţine gura şi fii pe viitor mai ascultător. Aş putea să-ţi aplic legile războiului în toată strălucirea lor; dar, mai mult de hatârul frumoasei dumitale nepoate «bonita sobrina», mă voi mulţumi să pretind o cuvenită răscumpărare.

Oricât ar fi Garaudel de abătut, acest cuvânt de «răscumpărare» are darul să-i redeştepte caracterul arţăgos, şi cu toate semnele ce-i face doamna du Val-Clavin, el se răzvrăteşte şi necăjit rosteşte:

— După ce m-aţi despuiat, vreţi să mă şi sechestraţi?!

… Bagă de seamă, domnule căpitan, eu nu sunt un om de rând; sunt ofiţer de Academie şi membru ăl mai multor societăţi savante! Am în Franţa prieteni influenţi şi guvernul ţării mele te va face să plăteşti scump abuzurile nesocotite…

— Adevărat?! întrerupse Telarana, grăbindu-se să răspundă: îmi pare foarte bine că am în mâinile mele o persoană ce preţuieşte ceva! Îmi place şi mie ştiinţa fiindcă am studiat la Universitatea din Salamanca, şi ştiu ce însemnătate au oamenii iluminaţi în ţara lor… Guvernul francez, adaugă el cu aceeaşi ironie, nu va putea să se lipsească de serviciile dumitale. Iată deci pentru ce urc preţul răscumpărării dumitale la cinci sute de pesetas… Chiar acum vei scrie prietenilor dumitale influenţi să-ţi trimită această sumă în patru zeci şi opt de ore… Contrariu, vei fi împuşcat!!…

— Cinci sute de pesetas? îngână unchiul crăpat de necaz. Nu ţi-e ruşine?!…

— Caramba!!… înjură căpitanul; destul!… Te las să te gândeşti… Chiar acum señora se va înapoia cu hârtie şi cerneală, apoi vom găsi un ţăran care va duce telegrama dumitale la Luchon… Buenas tardes, caballero!

Se pleacă în faţa doamnei du Val-Clavin şi iese cu dânsa. Copleşit de durere, pe patul de scânduri, Florentin Garaudel, păgubaş şi globit, aude cum căpitanul încuie uşa temniţei de două ori… După un sfert de oră ea se deschide, doamna Hermina apare însoţită de un băiat, care aduce cele trebuincioase pentru scris şi un coş cu merinde. La vederea ocrotitoarei sale, Garaudel simte cum i s-astâmpără nervii, şi numai se înduioşează:

— Scumpă doamnă, se vaită el plângând, în ce cursă am căzut?!… Cât îţi sunt de recunoscător că nu m-ai părăsit. Ai fost providenţa mea, eşti un înger!…

— Sărmane prietene, răspunde ea cu un surâs compătimitor, dacă eu sunt un înger, dumneata eşti un

mare stângaci!... Ai făcut prostii peste prostii şi ar trebui să te simţi fericit că ai scăpat numai cu atâta...

— Ce nenorocită idee de a fi venit la Portillon! Nu mai ştiu ce să fac!...

— Acum, trebuie să te hotărăşti şi să scrii nepotului dumitale să vie fără întârziere cu banii la Bossòst... Băiatul acesta va pleca, chiar acum spre a duce scrisoarea la Luchon. Nu mai sta la îndoială; cu cât te vei hotărî mai repede, cu atât mai repede vei scăpa de aci.

În sfârşit după multe împotriviri, Florentin Garaudel ia condeiul şi scrie un bilet tot atât de deznădăjduit cât este de grabnic, către Michel Silmont; apoi îl pune într-un plic şi îl dă frumoasei lui prietene, sărutându-i mâna.

— Băiatul acesta se va duce într-o fugă, urmează doamna du Val-Clavin; în coş vei găsi câte ceva de ale mâncării: mănâncă şi caută să dormi fără să mai duci grijă de nimic, căci eu fiind silită să prânzesc cu acest turbat de Telarana, voi căuta pe cât pot să te apăr. Punându-mă bine pe lângă el, poate că voi căpăta un oarecare scăzământ din ceea ce pretinde...

— Eşti un înger! repetă mâhnit Florentin Garaudel.

— Haide, curaj prietene... Gândeşte-te că sunt aci şi că nu te voi părăsi. Mâine dis-de-dimineaţă voi veni să te văd, adăugă ea, plecându-se cu duioşie spre nenorocitul prizonier şi sărutându-l pe frunte...

Apoi pleacă, şi uşa masivă din nou rămâne zăvorâtă... Flo îşi rezemă coastele pe masă, îşi vâră pumnii în ochi şi mormăie:

— Nenorocită idee venirea noastră la acest blestemat Portillon!

Maşinaliceşte face inventariul coşului: un chorizo (cârnat), o pâine uscată şi prost dospită, câţiva struguri şi o sticlă cu apă limpede. Înghite două-trei îmbucături din chorizo, dezgustător de rânced, şi pe urmă scuipă cu scârbă; apoi ia puţină pâine şi câteva boabe de struguri;

după această masă sumară, umblă furios pe pardoseala de lespezi a închisorii sale. Dar aceste mişcări de urs robit îl obosesc şi se aruncă văitându-se pe patul temniţei, căutând să adoarmă.

…Amurgul se lasă încetul cu încetul pe Bossòst; celula se întunecă.

Un străjer se plimbă mereu în faţa corpului de gardă. În depărtare se aude o arie de chitare şi un glas răguşit cântă un vechi cuplet pe aria din Jeta Aragonesa.

Las mujeres y las gatas Son un misma familia.

Que en haciendoles caricias A lo mejor nos aranant…

ÎNSEMNĂRILE LUI SILMONT

După ce am văzut pornind brecul, care duce pe unchiul meu la Portillon, m-am dus şi eu la poştă cu nădejdea că voi găsi vreo scrisoare sau vreo telegramă de la Denisa Suzor. Dar, zadarnică oboseală!… Mă înşelasem şi am fost silit să-mi târăsc necazul prin aleile parcului. Rătăcind la întâmplare sub copaci, nebăgând în seamă pe trecătorii ce se-ndreaptă grăbiţi spre petrecerile sau afacerile lor, mă frământa stăruitor gânduri triste, copleşitoare.

Sunt trei zile de când domnişoara Suzor m-a părăsit în pragul hanului de la Hourque; sunt numai trei zile, şi îmi pare că-mi lipseşte de mai multe săptămâni. Deşi fac socoteală că domnul Egrefeuil ducându-se să caute pe Solange la Saint-Sébastien n-a putut ajunge acolo decât luni seara şi că, scrisoarea prietenei mele adresată la Bagnères din Bigorre, marţi, nu-mi va putea fi trimisă aici decât diseară sau mâine dimineaţă, totuşi, cu toată chibzuiala mea, nu mă pot linişti de fel. Numai gândindu-mă la această călătorie de douăzeci şi patru de ore în tovărăşia industriaşului, mă cuprind fiori de ciudă şi nu ştiu cum să mă mai lămuresc. Nu mai pot suferi această situaţie nehotărâtă care mă chinuieşte, şi am de gând, la

întoarcerea unchiului Flo, să-i spun că doresc să mă înapoiez la Paris. La urma urmei, după cum spune şi el, e destul de copt la minte ca să mai aibe nevoie de un sfetnic; găsesc că am ceva mai bun de făcut decât să-i arăt zadarnic cursele întinse de această intrigantă şi dibace Hermina du Val-Clavin…

Pe când eu mă adâncesc în necazurile mele, lumea petrece împrejurul unei orchestre, în aer liber. Această muzică gălăgioasă mă întristează şi mai mult; ca să omor timpul până la întoarcerea excursioniştilor din Portillon, mă duc la hotel şi mă apuc de scris.

La orele şase mă îndrept spre aleea Etigny şi stau în faţa mesageriilor, ca să văd defilând călătorii brecului. Dar la sosire, nu văd nici pe unchiul Florentin nici pe doamna du Val-Clavin; în schimb aud pe turişti, foarte întârâtaţi, istorisind în gura mare, îndrăzneaţă loviturii dată de Telarana la casa de joc; unul din ei adaugă chiar că au fost jucători luaţi cu sila de carlişti, şi iată-mă din nou îngrijorat constatând lipsa fostului droghist din Villotte şi a frumoasei sale curtezane… Cu toate astea însă, crezând că s-au strecurat fără să-i văd în vreo lăturalnică alee, mă întorc la hotel spre o întrebă de ei. Dar, tocmai în aceiaşi clipă, un copil de ţăran întreabă pe portar în limba spaniolă de Señor Michel Silmont, ţinând în mână o scrisoare adresată mie. Recunosc scrisul lui Florentin Garaudel, rup plicul şi citesc cu nerăbdare următoarea scrisoare:

Iubite Michel, Portillon este un loc foarte primejdios şi carliştii pe care îi credeam cavaleri nobili, sunt nişte bandiţi. Am căzut într-o capcană de Guerilleros care ne-au jefuit mişeleşte. Şi culmea tâlhăriei, fiindcă am protestat împotriva acestui atentat la dreptul oamenilor, şeful bandei m-a legat în lanţuri şi m-a dus în vizuina lui din Bossòst unde zice că mă va ţine închis până ce voi plăti suma de cinci sute pesetas. Îndată ce vei primi prezenta scrisoare

du-te iute la sucursala Contoarului de Scont, arată scrisoarea mea de credit, ridică şase sute de franci şi – fără întârziere – vino să scapi pe nenorocitul tău unchi.

„Florentin Garaudel”.

«P.S. În mijlocul nenorocirilor mele, doamna du Val-Clavin s-a purtat eroic şi nu m-a părăsit, dându-şi oboseala să mă scape din ghiarele acestor pretinşi apărători ai dreptului divin… (E un înger această femeie!)

Ghişeele sucursalei sunt acum închise şi de altfel nu cred că va fi cu putinţă să încasez suma fără chitanţă în regulă iscălită de creditor. Din fericire însă, editorul meu mi-a trimis la aceiaşi bancă o sumă egală de franci; dar, trebuie să aştept până mâine. Dau aducătorului un bilet prin care fac cunoscut lui Flo, că sosesc mâine cu banii; sunt darnic cu tânărul trimis şi îl silesc să plece repede la Bossòst. Pe urmă mă duc sus în odaia mea, foarte tulburat de această nefericită întâmplare.

Noaptea, după cum îşi poate închipui oricine, mi s-a părut lungă şi am dormit foarte rău. De dimineaţă într-un landou tras de nişte cai frumoşi, mă îndrept spre Sucursală unde-mi scontez cecul şi încasez banii. Când era să ies din vestibul, în mulţimea clienţilor, recunosc pe domnul Egrefeuil; şi el m-a zărit; surprinderea noastră a fost mare dacă nu plăcută. Cea dintâi mişcare a industriaşului a fost de a trece nevăzut şi aş fi făcut şi eu la fel, dacă dorinţa de a afla ceva despre Denisa Suzor nu m-ar fi împins să-mi stăpânesc dezgustul. Mă îndrept deci spre Egrefeuil şi, fiindcă nu mă poate ocoli, vine spre mine fără entuziasm:

— Ei, zice dânsul cu glasul său dulceag; este domnul Michel Silmont!… Iată-vă la Luchon, regina staţiunilor termale din Pirinei!… Frumos oraş, nu?!…

O mică tăcere în răstimpul care ieşim afară şi umblăm unul lângă altul sub umbra copacilor. Caut un motiv spre a afla ceva despre Denisa. Industriaşul pare tot atât de stânjenit ca şi mine. El crede că-l voi întreba

despre urmările fugii lui Temat şi a Solangei şi găseşte de cuviinţă să înceapă cel dintâi:

— Ne-am despărţit la Hourque, începu dânsul, în condiţiuni foarte neplăcute. Dar totul s-a îndreptat; am ajuns la Saint-Sébastien tocmai la timp, ca să pun mâna pe fugarii mei. Erau foarte mâhniţi şi regretau prostia ce-au făcut… Ce vrei?… I-am iertat. Amorul şi plânsetele lor m-au mişcat; dragostea părintească nu mă putea lăsa să-i blestem. În interesul moralei şi pentru buna înţelegere ce a domnit întotdeauna în casa meu, am crezut înainte de toate că trebuie să înlăturăm scandalul. Am deschis deci braţele mele acestor copii nevinovaţi şi peste o lună facem nunta la Bordeaux.

— Felicitările mele, v-aţi purtat ca un om înzestrat cu bun simţ… Dar domnişoara…

Deodată îmi taie vorba ca şi când ar fi bănuit unde vreau să ajung şi mă întrebă:

— Dar domnul Garaudel, este negreşit cu dumneavoastră… ce mai face?!…

— Hm! Nu tocmai bine, deocamdată!

Istorisesc întâmplarea din Portillon şi intenţiunea mea de a pleca numaidecât ca să scap pe Flo şi pe Hermina din temniţa carliştilor.

— Sărmanul! îngână domnul Egrefeuil compătimindu-l. A căzut într-o cursă primejdioasă… Dar, ia spune-mi, a găsit pe doamna du Val-Clavin aici?

— Da… Şi după mine această cursă este şi mai primejdioasă decât cea din Portillon! îl voi scoate din mâinile carliştilor, dar va fi mult mai greu să-l smulg din ghiarele acestei femei… El nu mai poate trăi fără ea şi ar fi în stare să facă o însurătoare cu totul nepotrivită şi ridicolă.

Industriaşul pufneşte în râs:

— Glumeşti?… Unchiul dumitale poate fi aşa de naiv?!… Nu se însoară cineva cu doamna du Val Clavin.

— Îşi închipuie că e femeie cinstită. L-a făcut să creadă că a trăit la Londra în lumea cea mai bună şi că este văduva unui ambasador!…

— Şi a crezut una ca asta? Ea a fost la Londra într-adevăr, într-un music-hall unde cânta foarte bine; tot acolo am cunoscut-o şi eu!… De atunci am mai văzut-o la cazinoul din Arcachon unde juca în operetă. Îşi pricepe meseria… şi este o fiinţă plăcută…

Mă uit drept în ochii lui Egrefeuil şi îl întreb prieteneşte:

— Haide! fie între noi, mărturiseşte că ţi-a fost amantă!!…

Un din cap, surâde cu un aer îngâmfat şi răspunde:

— Ei, Doamne!… Dumitale, care cunoşti viaţa pariziană şi eşti atât de îngăduitor pentru slăbiciunea omenească, îţi pot mărturisi un aşa fleac… Da, am petrecut cu Hermina şi am fost foarte buni prieteni aproape două săptămâni. Şi iată totul. La vârsta mea, nebuniile se iartă numai când sunt de scurtă durată. Acum am intrat în rolul meu de soţ şi de tată… Familia, vezi domnule Silmont, numai aceasta este singura bucurie în viaţă!…

— Îţi mulţumesc foarte mult că m-ai lămurit. Bănuiam eu că doamna Hermina du Val-Clavin este aşa ceva!… Dar nu ştiu cum aş face să pot dovedi unchiului meu adevărul…

— Doar nu e copil… ce dracu'?… Nu vreau să abuzez de timpul dumitale… Complimentele mele domnului Garaudel şi caută a-l dezmetici… La revedere, scumpul meu!…

Ne despărţim şi încă n-am îndrăznit să-i pun singura întrebare ce mă roade la inimă; pun mina pe braţul său şi îi reţin:

— Scuzaţi-mă… încă un cuvânt!!… Spuneţi-mi vă rog… domnişoara Suzor ce mai face? Îmi închipui că aţi luat-o cu dumneavoastră?

Industriaşul roşeşte şi înfăţişarea lui prietenoasă şi glumeţă se încruntă din senin:

— Negreşit, răspunde el cu părere de rău, însoţeşte pe nevasta mea la Bagnères, unde vom mai sta o săptămână… Dar înţelegeţi că după toate cele ce s-au întâmplat – şi numai din nebăgarea ei de seamă s-a făcut vinovată – sunt silit s-o îndepărtez. I-a lipsit prevederea şi tactul. Diseară, imediat ce voi ajunge la Grand Hotel, o voi concedia. Îmi pare rău, dar convenienţele familiare mă obligă!…

Apoi îşi scoate repede pălăria şi îmi zice:

— La revedere, domnule Silmont, servus!…

Şi se depărtează în direcţia parcului.

Rămân o clipă nemişcat sub platani, frământând ceea ce auzisem.

— Aşadar mâine, Denisa Suzor se va găsi azvârlită pe străzile unui oraş necunoscut, neştiind măcar unde se găseşte logodnicul ei!

— Dacă aş putea să fac ceea ce inima îmi cere – m-aş duce cu cel dintâi tren s-o întâlnesc la Bagnères, dar o ultimă datorie mă reţine aici. Nu pot lăsa pe bietul Flo să putrezească în închisoarea din Bossòst. În sfârşit, diseară îl voi pune în curent cu antecedentele doamnei du Val-Clavin şi de-o vrea sau nu să-mi urmeze sfaturile, eu voi pleca cu cel dintâi tren…

Nu-mi mai rămâne decât să mă văd în trăsura ce mă aşteaptă în faţa hotelului… Iată-mă şi în trăsură şi, mână vizitiu… Sunt atât de neliniştit şi aşa de îngrijorat cu privire la Denisa, încât gândurile nu-mi dau răgaz măcar să-mi dau seamă de lungimea drumului… Intrăm în Bossòst. Trăsura se opreşte chiar în piaţa orăşelului şi mă găsesc în faţa unui han – o clădire spoită cu var care în loc de firmă are un pitpalac într-un ciur aninat deasupra intrării.

Intru deci repede şi întreb de şeful bandei carliste şi

despre locul unde Florentin Garaudel se află închis... Hangiul salută şi zâmbeşte glumeţ:

— Señor, zice el, căpitanul Telerana şi guerilla sa au părăsit Bossòst azi de dimineaţă; iar caballera de care întrebaţi aquí está (este aici) ...

XXII

Tot salutându-mă şi surâzând, hangiul deschide o uşă laterală, mă introduce într-o sală de mâncare şi eu care mi-l închipuiam pe Flo culcat pe paiele jilave ale unei temniţe, îl zăresc stând la masă cu doamna du Val-Clavin în faţa unui pilaf şi a unui muşchi de porc cu garbanzos (năhut). Când te-ai trudit pentru oameni ce-i credeai într-o stare de plâns şi îi găseşti la masă veseli, te simţi fără voie, supărător surprins. Nu pot să-mi ascund o mişcare de ciudă, gândindu-mă că pentru a elibera un pretins captiv, am pierdut un timp preţios, amânând cu douăzeci şi patru de ore plecarea mea.

— A, tu eşti? zice Florentin Garaudel, cu gura plină, soseşti la timp şi vei mânca cu noi!...

Felul acesta de a mă primi şi a nu-mi lua în seamă calvarul călătoriei, îmi măreşte necazul. Mă aşez şi răspund cam sarcastic:

— Îmi pare bine, unchiule, că mă neliniştisem degeaba; imaginaţia dumitale a exagerat primejdia!

— N-am exagerat nimic, răspunde Flo repede... Fără devotamentul doamnei du Val-Clavin mă puteam găsi în cea mai mare primejdie... Poţi să-i mulţumeşti prietene, că a fost providenţa mea şi graţie ei mă găseşti teafăr... După ce mă osândise douăsprezece ore lăsându-mă cu apă şi cu pâine într-o temniţă de te apuca groaza, azi dimineaţă, nemernicul acela de Telerana, fiindu-i frică de jandarmi, a fugit. Ar fi vrut să mă pornească legat cobză după trupa lui, dar doamna du Val-Clavin a fost vrednică de admirat; ca să plătească răscumpărarea mea şi-a dat toate giuvaierurile şi închipuieşte-ţi, tâlharul acela le-a luat fără

ruşine… Dar voi şti să-i răsplătesc mărinimoasa jertfă iar recunoştinţa mea va fi fără margini!…

Mă plec; privesc pe doamna du Val-Clavin care lasă ochii în jos cu modestie şi bag de seamă, că într-adevăr, inelele ce-i împodobeau degetele au dispărut. Jertfa a costat-o, negreşit!… Dar îmi pare că această şireată Hermina s-a supus unui gând ascuns mult mai chibzuit decât s-ar putea presupune, şi, odată cu această bănuială, care din ce în ce mă încredinţează de jocul viclean al curtezanei, mă simt din ce în ce mai puţin recunoscător… Când unchiul meu vorbeşte despre dânsa, devine liric şi emoţionat de-i dă lacrimile. Cât ţine masa îmbelşugată în sosuri cu usturoi şi vinuri de Aragon, Flo, nu mai tace aducând laude neuitatei abnegaţii a «îngerului său păzitor», iar eu închei în gând că acest înger are darul speculaţiunii şi că a ştiut să-şi plaseze bunurile cu dobândă mare.

În sfârşit, ne sculăm de la masă.

— Să ne gândim acum la plecare, strigă Florentin Garaudel, sunt nerăbdător să mă văd pe pământul francez!!

Doamna du Val-Clavin, însoţită de unchiul meu s-au suit sus ca să-şi facă pregătirile plecării. Rămân singur iar hangioaica venind să strângă masa îmi trece prin gând s-o întreb despre lovitura din Portillon şi supărătoarea întâmplare a lui Florentin Garaudel.

— Acest Telerana, zic, are o ciudată îndemânare de a stoarce banii oamenilor, ceea ce seamănă foarte mult a tâlhărie… Astfel se poartă, de obicei, Carliştii?…

Hangioaica dă din cap şi răspunde înţelepţeşte:

— Ce vreţi, señor? aşa-i războiul!

— Curios fel de a se lupta!… După ce a jefuit pe unchiul meu, Telerana al vostru ameninţă să-l ţie şi prizonier, şi, fără devotamentul doamnei care a plătit răscumpărarea…

Hangioaica dă din umeri:

— Ei! căpitanul e om galant!…

Pe urmă cu un surâs în doi peri, îngână spanioleşte.

— Bonitas mujeres tienen varios medios de pagar (Femeile frumoase au darul de a plăti în multe feluri!)

Suntem întrerupţi prin întoarcerea lui Florentin şi a prietenei sale… Pe când unchiul plăteşte socotelile, trăsura ne aşteaptă la scară.

Fostul droghist şi doamna du Val-Clavin se aşază în fund, iar eu, pe scăunelul trăsurii; după câteva clipe caii pornesc, şi, fără părere de rău, ne luăm rămas bun de la Bossòst. Din orăşel până-n strâmtoarea munţilor drumul deluros este greu de suit. Obosit de nesomnul nopţilor petrecute în temniţă, Garaudel nu întârzie de-a adormi. Somnul său mă lasă între patru ochi cu doamna Hermina. Cuvintele subtile ale hangioaicei îmi vin în gând, şi nu pot răbda unei plăceri răutăcioase care mă îndeamnă stăruitor să fac acestei doamne, câteva întrebări indiscrete:

— Unchiul ne-a lăsat singuri… Sărmanului om i se iartă după emoţiunile din ajun. Cine ştie ce noapte urâtă a petrecut… Dar dumneavoastră, doamnă, cum aţi dormit?…

— Da, şi eu nu am putut închide ochii… Eram singură într-o odaie cu geamurile sparte, şi îmi era o frică grozavă!

— Şi mai ales când Telerana locuia şi el la han!

— Nu mă pot plânge de dânsul! Se purta cuviincios cu mine, şi foarte respectuos.

— Un „Fra Diavolo” amabil!… De altfel, este şi tradiţional: şefii de bandă sunt întotdeauna galanţi şi curtenitori cu doamnele… Aţi luat masa cu dânsul, îmi pare…

Necăjită de bătaia mea de joc, doamna du Val-Clavin răspunde înţepată la vorbă:

— Silită de împrejurări; mâncam în acelaşi sală în care nu era decât o singură masă!…

— Aide!… Văd cu plăcere că nu v-aţi plictisit prea

mult!…

Drept răspuns, se mişcă enervată şi se înfundă în colţul trăsurii.

— Vă rog, şopteşte ea, şi eu mă simt obosită!…

Pleoapele i se închid şi se preface că doarme. Dar e deşteaptă şi, din când în când, pe furiş, surprind privirea-i cercetătoare care mă pândeşte duşmănos printre genele lăsate.

Jocul acesta continuă până ce ne apropiem de Luchon. Când vizitiul aţâţă caii şi plesneşte din biciul său, unchiul Flo se deşteaptă iar tovarăşa lui găseşte de cuviinţă să-şi deschidă şi ea ochii, trezindu-se astfel din somnoroşia ei prefăcută. Îndată ce ajungem la hotel, ea ne părăseşte să se gătească şi să se dichisească după un drum cam obositor. Urmez pe unchiul meu în apartamentul nostru comun pentru a-i înapoia scrisoarea de credit, explicându-i de ce n-am întrebuinţat-o.

— Foarte bine, zice Florentin Garaudel; aşa dar eu sunt debitorul tău! Să ne facem socotelile…

După aceasta, Florentin Garaudel se plimbă nervos în odaie, cu aerul unui om stăpânit de o frământare lăuntrică şi de un îndemn stăruitor de a-şi destăinui toate ce are pe suflet, dar care nu ştie de unde să înceapă:

— Acum, dragul meu nepot, îmi zise el după ce şi-a dres glasul, stai jos şi ascultă-mă. Am să-ţi vorbesc despre lucruri foarte serioase şi în loc de precuvântare dă ascultare la cele ce urmează: La Villotte, sunt câteva luni de atunci, a murit unul din confraţii mei de la Societatea de Horticultură. Era ca şi mine un celibatar voinic şi om în toată firea. Se credea nemuritor şi tot amâna facerea testamentului său. Dar, într-o bună dimineaţă, acesta muri, iar averea lui trecu la nişte nepoţi pe care de abia dacă îi cunoştea. Am fost faţă la înmormântarea lui, – un convoi ticălos, fără flori, fără lacrimi; câţiva cunoscuţi nepăsători urmau carul, şi atâta tot.

— Rudele, moştenitorii lipsiţi de simţul recunoştinţei, – făcură şi ele cheltuieli şi, de milă de silă, pe coşciug se afla o coroană artificială, sărăcăcioasă, neagră şi viorie, cu o inscripţie rece din margarete albe: „Unchiului nostru”. Acest amănunt mi s-a întipărit în minte şi m-a tulburat grozav; de atunci încă mă urmăreşte gândul că la înmormântarea mea o coroană, la fel îmi va împodobi coşciugul… În aceeaşi zi întâlnii şi pe nepoţi; aveau chipul voios şi discutau fumând ţigări mai scumpe ca de obicei… De multe ori atunci m-am gândit la aceasta, zicându-mi că poate şi mie tot aşa mi se va întâmpla. Înţelegi poate epilogul… Nu vreau să mor celibatar şi m-am hotărât să mă însor… Dar fii pe pace, dragă nepoate; orişice s-ar întâmpla, nu te voi uita şi îţi voi păstra un loc de frunte în testamentul meu…

— Fii liniştit, unchiule, eu nu alerg după moştenire… Fără nicio mustrare de cuget îţi poţi urma proiectele de căsătorie, dimpotrivă, voi fi foarte fericit văzându-te unit cu o femeie bună, iubitoare, cinstită şi vrednică de a intra în familia noastră!

— Negreşit, este vrednică, zice Florentin Garaudel cu mândrie… şi nu poate decât să ne facă onoare!!…

Îl las să vorbească şi îl întreb cu o prefăcută nevinovăţie:

— A!… Ai şi ales-o?…

— Da, dragul meu… Este vorba de doamna du Val-Clavin…

— Vrei s-o iei de nevastă… legitimă?!

— Dar negreşit!… Am faţă de această făptură îngerească o datorie de recunoştinţă, o datorie sfântă!… De altfel o şi iubesc după cum merită să fie iubită!…

— Ei! nimic nu te opreşte… Mare curaj trebuie să ai!

— Curaj?… Şi pentru ce, mă rog nerodule?

— Fiindcă, răspunsei eu pufnind în râs, te expui să fii un soţ ridicol şi batjocorit… Nimeni nu se însoară cu o

aventurieră!!!…

— Cum? strigă fostul droghist înfuriat, ce înseamnă asta?

— Da, o aventurieră! Ea nu este du Val-Clavin cum nici eu nu sunt de Batignolles!… Şi nici văduva vreunui ambasador n-a fost! O jucăuşă după ce a petrecut din cazino în cazino, joacă pentru dumneata o piesă de teatru, nădăjduind că totul se va sfârşi printr-o căsătorie, cum se obişnuia pe vremuri în vodevilurile de rând…

Cu cât vorbesc, fizionomia lui Florentin Garaudel devine ciudată. Obrazul se roşeşte, se îngălbeneşte şi apoi i se aprinde din nou; chipul i se lungeşte, ochii îi ies din orbite, cuvintele i se împiedică de buzele-i încleştate şi le rosteşte cu greu, ca apa ce se scurge dintr-o sticlă prea strâmtă la gură.

— Neruşinare!… Răzbunare laşă!… Minciuni!… bolboroseşte el amenin ţând cu pumnul.

Urmez, păstrându-mi sângele rece:

— Dacă nu mă crezi, întreabă şi pe prietenul dumitale, domnul Egrefeuil; el o cunoaşte bine şi te va lămuri în ceea ce priveşte trecutul acestei femei…

— Egrefeuil?!… În loc să hulească pe aproapele său, ar face mai bine să-mi dea cei şaizeci de franci ce-am Plătit pentru el, la Hourque!!…

— Ăsta-i un amănunt fără nicio însemnătate şi nu împiedică întru nimic mărturia lui!…

Apoi îi spun că m-am întâlnit cu industriaşul şi în câteva cuvinte cuprinzătoare îi istorisesc convorbirea ce-am avut cu dânsul. Unchiul meu mă ascultă uluit, îşi muşcă buzele, încruntă sprâncenele şi fruntea, dar nu zice niciun cuvânt. În clipa când isprăvesc, cineva bate la uşă, şi doamna Hermina du Val-Clavin apare surâzătoare…

— Nu vă deranjez, nu?… şopteşte ea cu glasul tremurat; v-ar plăcea să facem o mică preumblare înainte de masă?

— Pleacă, îmi zise poruncitor unchiul Flo; am ceva de vorbit cu doamna…

Trânteşte furios uşa după mine; dar în mânia lui a uitat că ferestrele noastre sunt deschise şi dau pe un balcon circular; aşadar, mărturisind că am indiscreţia de a trage câteodată cu urechea, am putut asculta tot ce se vorbea în învecinată încăpere:

— Ce ai? începe doamna du Val-Clavin; pari a fi foarte supărat!

— Şi am de ce, răspunde mâniat fostul droghist; sunt indignat de învinovăţirile pe care nepotul meu a, îndrăznit să le aducă împotriva dumitale…

— Împotriva mea?… Vai, sărmanul băiat, crede că râvnesc la averea dumitale. Nu mă poate suferi, am observat şi eu aceasta şi caută să mă ponegrească…

— Mi-e ruşine să repet stupidele lui calomnii, zice Florentin şi mă grăbesc să-ţi declar că nu cred niciun cuvânt din câte am auzit…

— N-are a face, stăruie Hermina; odată ce ţi-au pricinuit atâta supărare, am dreptul să le cunosc şi eu.

— Da, ţi le repet şi chiar dacă îmi îngădui să te întreb, nu o fac fiindcă te bănuiesc ci numai ca să-ţi dau prilejul să te justifici faţă de defăimător!…

— În sfârşit, spune-mi cu ce să mă învinuieşte?

— Zice că n-ai fost niciodată nevasta domnului du Val-Clavin!…

Tăcere. Aud, un geamăt înăbuşit…

— Ei, ce? mormăi Flo, nu-mi răspunzi?!

— Ah! se tângui vinovata, domnul Silmont este rău şi ştie să mă lovească unde mă doare mai mult…

— Cum adică?… Să fi spus adevărul?…

— A avut cel puţin priceperea să amestece minciuna cu adevărul spre a-mi vătăma cinstea

Trăgând cu urechea îmi zic:

„Mă prind că-i va lua înainte… Negreşit!… Dacă îl va

face să se căsătorească cu dânsa, va trebui să-şi arate starea civilă şi deci minciuna i se va da pe faţă… Şi ca să scape de încurcătură şi piedici, socoteşte că e bine să desfiinţeze pe legendarul domn du Val-Clavin… Ah! E dibace, prea dibace pentru sărmanul meu unchi!»

Acesta din urmă măsoară cu paşii duşumeaua odăii sale şi spune:

— Te rog, lămureşte-mă!…

— Am cunoscut pe domnul du Val-Clavin la Londra… M-a iubit cu patimă; eram tânără, nu ştiam ce este viaţa: ne-am căsătorit în taină, numai cu un pastor al bisericii scoţiene… Din punctul de vedere al codului francez, această legătură nu era valabilă, dar la întoarcerea noastră în ţară ne pregăteam a-i da întărirea cuvenită… Moartea însă n-a lăsat bărbatului meu timpul trebuincios. Am rămas văduvă la douăzeci de ani, fără sprijin, fără avere… Iată care sunt greşelile mele. Trebuia să-ţi fi mărturisit aceasta îndată ce mi-ai vorbit de simţămintele dumitale, ca să nu dau răgaz domnului Silmont să primejduiască adevărul!

— Nepotul meu e un nebun! declară Florentin Garaudel potolindu-se.

— Şi, din nenorocire, nu este numai atât… Negreşit că m-a învinuit că am jucat şi pe scenă?

— Într-adevăr, a avut nesocotinţa de a mai adăuga şi minciuna asta!…

— În adevăratul sens al cuvântului, nu era minciună ar şi aci domnul Silmont a tălmăcit răutăcios adevărul… Judecă dumneata… După moartea domnului du Val-Clavin, am rămas singură, în ţară străină şi a trebuit, să-mi câştig pâinea… Aveam un glas frumos de contralto şi cântasem cu succes prin saloane. Am fost sfătuită să-mi întrebuinţez talentul. Mi s-a oferit un angajament pe o scenă de operă şi m-am hotărât să primesc… Altele, înaintea mea, au făcut tot aşa şi au devenit celebre fără a înceta de a fi cinstite. De altfel, îndată ce mi-a fost cu putinţă, am părăsit

teatrul… Nepotul dumitale, ce greşeli îmi mai impută?…

— A mai îndrăznit să-mi spuie, – şi aceasta este ceea ce m-a exasperat mai mult – că ai fost amanta domnului Egrefeuil…

— Ce infamie?!!… exclamă doamna du Val-Clavin într-un chip teatral; cu ce înverşunare caută să-mi primejduiască cinstea, cu câtă patimă găseşte atâtea învinuiri mincinoase!… Eu?… Amanta domnului Egrefeuil!! … De unde a mai născocit netrebnicia asta?… Cu ce o dovedeşte?… Ce ştie el?!!…

— Spune că însuşi Egrefeuil i-a destăinuit aceasta!…

— Asta-i prea de tot!!… protestează doamna Hermina du Val-Clavin al cărei necaz de data aceasta nu o prefăcut; recunosc uneltirile acelui burghez făţarnic care face pe virtuosul tată de familie şi, îndată ce soţia lui nu-l vede aleargă după aventuri!… Adevărul e, că a îndrăznit să-mi facă curte şi l-am respins făcându-l de ruşine. Ca să se răzbune, – cum fac toţi bădăranii de teapa lui – se laudă, căutând mişeleşte să mă defăimeze… Dar, nu-l vei crede, nu e aşa?… Vai! ce nemernicie!… Doamne! Cât sunt de nenorocită!…

Aici o izbucnire de plâns cu hohote, curmată de comicele şi nevinovatele porniri de dragoste ale lui Florentin Garaudel. Pe urmă, iscusita şi amărâta curtezană, continuă cu glasul lânced şi plângător:

— Domnule Garaudel, nu mă îndoiesc de simţămintele dumitale… Dar, după această înjositoare încercare, mă întreb dacă nu ar fi mai bine să ne oprim aici; să renunţăm deci la un proiect de căsătorie care naşte atâtea tulburări supărătoare, precum şi pornirea răuvoitoare şi duşmănoasă a nepotului dumitale împotriva mea…

— Scumpă şi nobilă prietenă, răspunde Florentin Garaudel înflăcărat, niciun cuvânt mai mult!… Te iubesc şi nu voi fi fericit decât atunci când vei fi soţia mea… Cât

despre nepotul meu, mă duc chiar acuma să-i trag o ocară, şi, ţi-l voi aduce îmblânzit ca un miel, să-ţi ceară iertare!…

Într-adevăr, uşa mi se deschide deodată şi Flo intră cu obrajii aprinşi, şi cu privirea solemnă:

— Michel, începe el cu un ton serios, am avut o desluşire hotărâtoare cu doamna du Val-Clavin şi vin să-ţi fac cunoscut rezultatul…

— Nu-i nevoie, unchiule, îl cunosc!…

— Cum? ai început să asculţi la uşi!!…

— Nu, dar vorbeaţi prea tare şi ai uitat să-ţi închizi fereastra… Convorbirea era atât de interesantă încât nu m-am putut abţine de a trage cu urechea.

— Atunci ştii că doamna Hermina du Val-Clavin s-a dezvinovăţit cu totul de neruşinatele dumitale învinovăţiri?

— Esenţialul este că te-a convins…

— Ştii, urmează el înflăcărându-se, că Egrefeuil a minţit ca un gascon ticălos… Dacă doamna Hermina a cântat la operă, ea a trăit în chip cinstit cu ceea ce câştiga, nepătată, neprihănită!…

— Ca şi numele ei, unchiule…

— Aşadar nu te poţi mira de ce vreau să mă căsătoresc cu dânsa… Şi dacă ţii la unchiul tău, vei veni imediat cu mine spre a cere respectuos iertare onorabilei doamne du Val-Clavin.

— Asta nu!!… Sunt tot atât de încăpăţânat cât eşti de încrezător; dă-mi voie să-mi păstrez convingerile…

— Nu vrei?!… strigă Flo cu glas ascuţit.

— Hotărât!…

— Eşti un îngâmfat şi un prost!… S-a sfârşit totul între noi, înţelegi?!… Nu mai vreau să te ştiu de nepot!…

— Şi eu te plâng, sărmanul meu unchi!…

Accentul meu compătimitor îl întărâtă şi mai mult.

— Pleacă! strigă el, fugi din faţa mea, mi-e scârbă să te mai văd!… Du-te la acel sicofant de Egrefeuil şi însoară-te cu domnişoara lui de companie, dacă îţi cere inima!!…

— Chiar aceasta este şi dorinţa mea!

Şi cu aceste cuvinte, nepăsător, îmi iau geamantanul din colţ, îl deschid şi rânduiesc într-însul rufăria şi toate lucrurile ce luasem cu mine.

Unchiul Flo iese, trânteşte uşa şi se duce cu pasul hotărât în încăperea lui.

…Florentin Garaudel, fost droghist la Villotte – şi cum îi place dese ori să spuie – membru ăl mai multor societăţi savante, este – după cum am mai spus-o şi eu – în vârstă aproape de cincizeci de ani – şi, la această vârstă, câte accidente nu-i se întâmplă omului?… Ori, în grelele clipe prin care trecem el, unchiul meu, cu toate pornirile lui ciudate de neîncredere şi chibzuinţă, uită cu desăvârşire un amănunt fatal, un val se aşterne între conştiinţă şi întipăririle duhului său, şi încătuşat de o dragoste târzie, călăuzit de un îndemn biruitor, amintirile lui dogorite de flacăra prea arzătoare a iubirii, când sub pragul tăinuit al cugetului şi astfel se săvârşeşte într-însul o hotărâre temeinică şi nechibzuită întru înfăptuirea unui gând – din nefericire încolţit într-o minte slăbită – şi a unui simţământ zăvorât într-o inimă cuprinsă pentru întâia şi ultima oară în vultoarea cumplită a amorului.

XXIII

După ce mi-am făcut geamantanul, am plecat cu ultimul tren la Tarbes, şi fiind silit să rămân acolo n-am putut închide ochii toată noaptea. Grija că nu voi sosi la Bagnères decât după plecarea Denisei Suzor, ar fi fost în destul spre a nu mă lăsa să dorm. Dar, la neliniştea mea se mai adaugă şi trista despărţire de unchiul meu, – această învrăjbire iscată între noi pentru zădărnicii cu totul neprevăzute. Cu toată firea ciudată şi extravaganţele lui Flo, păstrez pentru el o curată şi temeinică dragoste.

Este singura mea rudă, şi după cum am mai spus, provincialismul său stăruitor şi exclusiv îmi reaminteşte duioasele impresiuni din copilărie şi din locul unde m-am

născut. Despărţirea noastră definitivă îmi strecoară în inimă o părere de rău, o durere vie, o mâhnire fără margini: mi se pare că am frânt pentru totdeauna cătuşa blândă dar puternică ce mă uneşte cu ţinutul nostru strămoşesc. Mă simt adânc tulburat şi am remuşcări care mă frământă gândindu-mă că am zguduit prea tare arborele genealogic al Garaudelilor, şi îmi pare că aud căzând împrejurul meu, amintirile scumpe din copilărie ca nişte poame trecute…

A doua zi un tren de dimineaţă mă duse la Bagnères. Drumul îmi părea foarte lung. Mă urmăreau sâcâitor multe gânduri triste şi unul mai ales zăbovea şi îmi sfredelea mintea chinuitor: «voi mai vedea-o?» În sfârşit, ajung tremurând de nerăbdare: un omnibus mă duce la hotelul Frascati şi, după o masă sumară, mă îndrept spre Coustous.

Acolo, familia industriaşului locuieşte un apartament la Grand-Hotel. Intru repede la portar şi întreb dacă domnişoara Denisa Suzor mai însoţeşte familia Egrefeuil.

— Nu domnule, îmi răspunde uşierul; domnişoara şi-a trimis bagajul azi de dimineaţă la gară şi cred că a plecat cu primul tren!

Acest scurt răspuns mă loveşte deodată ca o izbitură drept în piept; rămân uluit o clipă, apoi mă îndrept spre gară: în vestibul nu este nimeni: ghişeele sunt închise. Trenul pentru Tarbes a plecat, şi spre Paris, înainte de orele patru după amiază, nu se îndreaptă niciunul.

Presimţiri negre mă copleşesc şi mă întorc abătut spre Coustous. Nu mai am decât o singură şi slabă nădejde, plăpândă ramură de care mă mai agăţ: înainte de-a părăsi hotelul, poate că Denisa, după cum ne înţelesesem, să-mi fi scris câteva rânduri”?… Cu pasul rar, cu gândul la această plăcută probabilitate ce-mi amăgeşte deocamdată nerăbdarea – caut clădirea oficiului poştal.

O ceaţă uşoară se lasă şi se potriveşte cu gândurile

mele negre, iar oraşul îmi pare îndoliat. În sfârşit, aproape de Thermes, zăresc oficiul. Mă strecor înăuntru. O tăblie arată ghişeul scrisorilor rămase la poştă. îmi arăt cartea de vizită şi întreb dacă e vreo scrisoare pentru mine… Funcţionarul pe jumătate adormit caută în caziere, apoi, în virtutea obişnuinţei profesionale, cercetează amănunţit un teanc de plicuri împestriţate, pe când mie, îmi bate inima de nerăbdare.

— Da, aveţi o scrisoare, zise acesta întinzându-mi-o.

Negreşit, este de la Denisa Suzor! Aruncând doar ochii pe plic, recunosc scrisul hotărât ce observasem odinioară pe scoarţa romanului englez, ce-l avea domnişoara Suzor când pentru întâia oară ne-am întâlnit.

— Nu îndrăznesc încă să desfac plicul; aştept să mă găsesc singur, într-un colţ, sub copaci – pe când nădejdea se strecura în sufletul meu cu un melodios fâlfâit de aripi. Oraşul îmi pare primitor şi vesel: negura chiar capătă însuşiri atrăgătoare; găsesc un deosebit farmec în şopotul apei ce curge de-a lungul trotuarelor, în terasele împodobite cu floarea cărnoasă a leandrului, în faţadele albe încadrate cu marmură neagră şi în zăbrele subţiri unde viţa sălbatică se agaţă şi se încolăceşte urcând pe balustrade. Simt în mine o înseninare ce se restrânge zâmbitoare în cuprinsul întreg al firii, şi îmi place să pipăi mica scrisoare ce stă necitită încă, în buzunarul meu.

Înaintez mereu sub castanii aleilor, aleg o bancă singuratică şi desfac plicul; văd patru pagini pline de un scris des al căror conţinut încep să-l citesc cu lăcomie:

„Scumpe domnule Silmont, ţi-am făgăduit să-ţi scriu şi în clipa când părăsesc Pirineii doresc să mă ţin de vorbă. După ce ne-am despărţit la Hourque, am întovărăşit pe domnul Egrefeuil la Barèges, de unde am luat o trăsură pentru ca în aceeaşi noapte şi a doua zi să urmărim pe cei doi fugari. Tristă călătorie… Dacă m-aş fi luat după îndemnurile mele, m-aş fi împotrivit să însoţesc pe acest

om care întotdeauna m-a dezgustat. Dar, mi-am stăpânit gândurile; fără să fi vrut, înlesnisem răpirea domnişoarei Solange şi deci mă simţeam datoare să dau ajutor industriaşului să-şi găsească fiica… Cu toate astea însă, am fost aspru pedepsită în îndeplinirea datoriilor mele: îndată ce ne-am găsit singuri într-un compartiment de tren ce ne ducea la Saint-Sébastien, acest netăgăduit tată de familie s-a folosit de împrejurare spre a mă plictisi cu purtări nesăbuite de curtenie. N-am putut să-i înfrânez pornirile nelegiuite decât arătându-i tot dezgustul meu şi ameninţându-l că mă voi da jos la prima staţie. Atunci şi-a schimbat chipul de a vorbi; ca bărbat căruia nu-i poate sta nimeni împotrivă, m-a lăsat să înţeleg că dispreţul ce i-l arăt nu se datorează decât iubirii ce ascund pentru dumneata. Cu un ton făţarnic a deplâns părinteşte încrederea mea oarbă şi s-a prefăcut că-i este milă de soarta mea nenorocită: „Iubeşti pe domnul Silmont, a zis dânsul, fiindcă e tânăr şi are un nume în literatură. Dacă toate acestea te-au ameţit, te compătimesc! Michel Silmont, ca toţi artiştii, s-aprinde repede şi se satură şi mai repede. Îţi va primejdui cinstea şi nu se va căsători cu dumneata. Şi chiar dacă i-ar trece prin minte aceasta, unchiul său, de care depinde, nu i-o va îngădui niciodată. De altfel situaţia acestui tânăr e tot atât de precară cât este de strălucitoare; ea atârnă de gustul nestatornic al publicului; şi, prin urmare, un om care nu-şi poate niciodată statornici un viitor, este silit să contracteze o căsătorie bogată; domnul Garaudel, pe de altă parte, îi pregăteşte o văduvă frumoasă şi bine înzestrată pe care a cunoscut-o la Cauterets. Adevăraţii prieteni ai domnului Silmont n-ar trebui să dorească decât izbânda acestui proiect, căci o căsătorie cu o fată fără avere ar fi pentru el o nenorocire”. Domnul Egrefeuil este în stare să mintă, o ştiu!… Cu toate astea, vorbele lui des repetate cuprindeau adevăruri ce-mi sfâşiau inima. Cuvintele lui mă umileau,

mă urmăreau, şi chinul acesta nu se sfârşi decât odată cu sosirea noastră la Saint-Sébastien, când m-am încuiat în odăiţa mea, şi când tiranul meu începu să caute pe Temat şi pe Solange. Îi găsi într-un hotel din vecinătate. A doua zi, după cum prevăzusem, se făcu împăcarea, consimţământul părintesc fu dat, şi ne-am întors cu toţii împreună. Pe drum domnul Egrefeuil încetă de a se mai interesa de mine, nu-mi iertă însă nici dispreţul meu, nici neizbutirea lui. Vedea el, că i-am înţeles caracterul josnic şi chibzui că nu mai am ce căuta în casa lui. Astfel că în seara sosirii noastre am fost izgonită. Mă aşteptam la aceasta şi fără întârziere m-am pregătit de plecare. Pe când îmi strângeam lucrurile, frământam în mine cuvintele pline de cruzime ce auzisem în răstimpul acestei supărătoare călătorii.

«Nu domnule Michel, nu vreau să fiu o piedică în fericirea viitorului dumitale. Dacă, acolo sus, în creştetul Culmii, într-o clipă de tulburare sufletească am pierdut simţul realităţii, până a consimţi să devin soţia dumitale, azi când sunt umilită şi aruncată în trista proză a vieţii, nu vreau să fiu pentru dumneata o povară, o piedică chinuitoare. Dacă m-aş supune unui avânt nechibzuit, te-ai crede dator să faci din mine aşa cum spuneai «tovarăşa zilelor bune şi rele». Zilele rele veni-vor poate. Şi poate atunci avea vei păreri de rău ce mi-ai ascunde, dar pe care la urma urmei voi sfârşi prin a le ghici; atunci ar fi pentru noi o durere sfâşietoare, o durere cumplită.

«Reia-ţi libertatea şi sileşte-te să mă uiţi. Cât despre mine nu voi uita niciodată că ai fost timp de câteva săptămâni, cel mai cinstit şi mai supus dintre prieteni. Îţi voi păstra amintirea în acel Paris unde voi începe din nou lupta pentru viaţă, şi aceasta va fi singura şi cea mai mare mângâiere a micii dumitale prietene».

„Denisa”.

*

* * *

După ce am citit această scrisoare ce-mi pricinuieşte o adâncă durere, mă ridic de pe bancă în prada unei nespuse dezordini de idei. Blestemând pe neruşinatul Egrefeuil care este pricina tuturor relelor; răsculându-mă împotriva acestui fatal şir de fapte; regretând nefericita hotărâre a Denisei, şi nemaiştiind ce să fac pentru îndreptarea acestor împrejurări cu totul supărătoare, plec de sub aleea castanilor şi rătăcesc pe străzi. Ah! acuma orăşelul nu mai are graţia zâmbitoare de adineauri! Aş dori să fiu departe, luat de trenul care m-ar duce la Paris, şi în acelaşi timp un trist şi tainic farmec mă reţine în preajma acestor munţi unde am simţit suferinţele iubirii. Firul nădejdii de care mă agăţam s-a rupt deodată, şi cu toate acestea, nădăjduiesc mereu. Deşi Denisa nu mi-a dat nici adresa ei, nici numele de familie al mătuşii sale, totuşi un gând stăruitor mă îndeamnă cu îndărătnicie s-o caut, s-o revăd, şi o voi găsi. Dar, cum s-o găsesc în acel haos în care stă Parisul şi unde te pierzi atât de lesne?

Într-o cumplită frământare şi nedumerire sufletească mă duc la hotel şi intru în odaia mea. Orele sunt de abia douăsprezece şi mai am încă patru nenorocite ore de plictiseală până la plecarea trenului.

Ca să-mi amăgesc nerăbdarea, mă hotărăsc să trimit o telegramă bătrânei mele servitoare anunţându-i întoarcerea mea.

Aşezat în faţa mesei încep să scriu cuvintele trebuincioase, dar sunt întrerupt când intră servitoarea: o fată frumoasă din părţile Bigorului, înaltă, mlădioasă, cu părul negru răsucit, cu o basma portocalie la ceafă. Surprinsă s-a oprit şi îngână:

— Iertaţi, credeam că domnul ieşise… Aduceam prosoape.

— Nu face nimic, îi zisei eu, am să te rog să dai o telegramă pe care o scriu acum.

Frumoasa fată surâde în semn că primeşte. Pune grămada de prosoape pe o măsuţă şi cu o familiaritate meridională întreabă:

— Domnu' e străin?... Vine de departe?

— Da, de la Paris, şi acum mă-ntorc acolo.

— A! de la Paris!... Eu n-am fost niciodată mai departe de Tarbes!... După cât se spune e tare frumos Parisul!

— Da, e un oraş mare...

— Şi eu toate astea domnu' nu prea pare vesel că se întoarce acolo...

Mă priveşte, şi fizionomia mea abătută îi atrage atenţia, căci urmează:

— Domnu' e trist... Ca şi o tânără domnişoară ce ne-a sosit azi de dimineaţă; şi ea se întoarce tot la Paris... Ah! sărmana pare aşa de tristă că pleacă!...

— O domnişoară tânără?... strigai eu, ce fel este?...

— Foarte drăguţă... E oacheşă, de vârstă mea, cu părul frumos adus, cu ochii dulci catifelaţi.

Deodată mi se luminează mintea, mă scol şi zic:

— Ea este!...

Apoi observând mirarea servitoarei:

— Cunosc pe această domnişoară... E acum în hotel? ...

— Nu, domnule, a ieşit; a zis că se duce să se plimbe la Fântâna feruginoasă, în aşteptarea plecării trenului.

— Mă duc s-o întâlnesc, zisei repede, îţi voi da telegrama mai târziu...!

Şi ca un nebun alerg aleile ce duc la izvoarele feruginoase. Cerul se luminează, ceaţa dispare în mici picături care cad lucioase pe frunze, udând iarba cărărilor. Inima-mi bate mereu: ea să fie?... Să fie iarăşi vreo amăgire?... Ajung la ultima alee, aud murmurul unui izvor, şi tocmai în fund, sub umbra înverzită a castanilor, zăresc o siluetă feminină aplecată pe apă, muindu-şi mâinile.

La zgomotul paşilor mei grăbiţi ea se întoarce… E într-adevăr Denisa, pe care o credeam pierdută – regăsită ca prin minune!… Chipul i se rumeneşte deodată, apoi sfioasă surâde şi grăieşte într-o şoaptă:

— Domnul Silmont!

— Da, eu sunt, răutăcioaso, îi răspund eu arătându-i braţele mele deschise: Ah! acum te-am regăsit, nimic nu ne va mai despărţi.

— N-ai primit scrisoarea mea? zice ea zâmbind.

— Ba da, azi dimineaţă; nu-mi venea să cred că mi-ai nesocotit jurământul şi-am suferit chinul gândindu-mă că nu te voi mai vedea… După durerea ce am simţit, am înţeles cât de mult te iubesc… cu toate acestea te iert dacă-mi juri că nu mă vei părăsi de acum înainte.

— Aşadar, şopti ea cu zâmbetul pe buze şi gânditoare, ţii morţiş să te căsătoreşti cu o fată săracă, părăsită şi aruncată aproape în stradă.

— Stărui să fiu fericit cu aceea pe care am ales-o… Cum ai putut crede, o clipită măcar, că aş putea trăi fără tine?

— Căutam să mă încredinţez, şi cu toate astea îţi mărturisesc că nu mă puteam smulge de aici, din aceste locuri, unde mă reţinea o ultimă nădejde… Şi această nădejde îmi biruise împotrivirea…

Sfioasă şi supusă mă lăsă s-o strâng în braţe şi o însoţesc la hotelul Frascati, de unde abia mai avem timpul să luăm omnibusul…

Am plecat cu trenul de patru, şi la Morceaux, fiind flămânzi, am mâncat veseli la bufet; puţin după aceea ne-am suit din nou în tren. Se înnoptase. O noapte frumoasă, ca şi noaptea de odinioară când în tovărăşia unchiului Florentin, întâlnisem pentru întâia oară pe Denisa Suzor la şi atunci, luna îşi revărsa cu dărnicie strălucirea pe codri, pe dealuri, pe văi. Pe lângă staţiunile aţipite ţârâitul greierilor şi orăcăitul brotăceilor, răsunau mereu.

— În noaptea albastră de august, vorbirăm duios împreună, şi se făcu ora târzie când unul lângă altul am adormit; – trenul în goană ritmică şi săltăreaţă, străbătea cuprinsul; – hăţişuri şi zăvoaie rămâneau în urmă; – o vrajă flutura pe ţinut.

Când zorii trandafirii se iviră, ne-am deşteptat… Sosisem la Paris, în fiorii reci ai unei dimineţi de august…

* * *

Au trecut cincisprezece zile de când suntem căsătoriţi; nunta s-a făcut în intimitate; n-au asistat decât mătuşa Sofia şi câţiva prieteni. Călătoria noastră de nuntă a fost până-n „ţărmul vecin”, adică pe malul stâng, strada Mediaş, în apartamentul meu, întocmit pentru a deveni cuibul moale şi dulce al comunităţii. Acolo ca şi „Cei doi porumbei” ai lui La Fontaine, ne regăsim singuri şi fericiţi în farmecul învăluitor al căsniciei senine şi liniştite…

Acolo, pe seară, după două zile de muncă încordată, priveam de sus din balconul nostru vederea strălucitoare şi melancolică a apusurilor de soare care desăvârşesc frumuseţea Luxemburgului; în nopţile toamnei târzii, când răcoarea se lasă pe ţărmurile Senei, aprindem un foc voios şi strânşi unul lângă altul, gustăm taina fericirii noastre.

Într-una din acele seri minunate de toamnă, poşta na aduce o frumoasă scrisoare-circulară, artistic gravată pe hârtie de Olanda, în care citim următoarele!

Domnul Aristide-Florentin-Garaudel, ofiţer de Academie, membru ăl mai multor Societăţi savante, are deosebita onoare de a vă face cunoscut căsătoria sa cu doamna Hermina du Val-Clavin, născută Hermina Trovoullion.

*

* * *

— În sfârşit, zisei eu, aruncând biletul pe masa mea de lucru, unchiul Flo a făcut saltul mortal.

— Sărmane Michel, adăugă Denisa, iată moştenirea

ta dusă pe copcă!

— Linişteşte-te, făcui eu; înainte de a muri unchiul, doamna du Val-Clavin, născută Trouvouillon, va mânca întreaga avere a Garaudelilor… Din toată moştenirea nefericitului Florentin de un singur lucru îmi pare rău…

— Ce oare?

— Nuca de cocos, în care aşa de drăguţ ţi-ai spălat mâinile, când te-am văzut pentru întâia oară.

SFÂRŞIT

André Theuriet – după date precise – s-a născut la 8 octombrie 1833 în orăşelul Marly-le-Roy.

Din frageda-i copilărie, crescut în provincia simplă şi senină a Franţei, el începu să observe cu pătrundere şi optimism tot ce-l înconjura. Mediul în care a crescut influenţă mult asupra caracterului său, căci pe de o parte bunicul său – fost căpitan de dragoni în armata lui Napoleon 1, mai târziu ocupând postul de inspector silvic – îl învăţă să iubească natura; pe de altă parte mătuşa sa Therese, îi inspiră sufletele romanţioase de odinioară, făcându-l să simtă farmecul singurătăţii şi plăcerea de a sta la gura sobei ascultând vorba bătrânilor.

«Mi-aduc aminte, zice André Theuriet, că odată tatăl meu cita cu emoţiune aceste rânduri din Virgil;

«Et jam summa procul vittarum culmina fumant».

Cât este de adevărat, exclamă el; când citesc aceasta, îmi pare că văd încă acoperişurile orăşelului meu, cu coşurile fumegânde, în amurgul serii».

Obişnuit să vadă pe tatăl său ocupat mereu cu birocraţia, trăind printre registre, dosare, şi teancuri de hârtii, André Theuriet, odată ce şi-a isprăvit liceul se făcu şi el funcţionar; însă, un funcţionar fericit, visător, departe de inoportuni, şi fără a se deda vieţii de boem.

În biroul său din Auberive, el compuse primele sale

versuri şi de aici înainte, muzele nu l-au mai părăsit. Întreaga poezie a cerului senin, mireasma florilor şi a pădurilor din frumoasele ţinuturi provinciale ce le-a colindat, l-au înzestrat cu acea sensibilitate gingaşă, cu inspiraţia sinceră şi delicată, cu dragostea de natură, care fac farmecul operelor lui. Mai târziu stilul şi concepţia sa căpătară un caracter mai viguros, fără însă a înceta de a fi poetul iubit pe care ni-l destăinuieşte primele lui versuri.

Citind scrierile lui André Theuriet, parfumate ca natura pe care o evocă, ne dăm bine seama că el n-are nimic din spiritul timpului său.

Revărsându-şi simţirea cu o graţie sinceră şi senină, într-un stil bogat şi curgător, el ne reaminteşte pe J.J. Rousseau, George Sand, Bernardin de Saint-Pierre şi, câteodată, pe H. de Balzac. El scrie după cum spunea George Sand lui Flaubert: «trebuie să scrii pentru toată lumea».

Operele lui sunt morale, sincere, înălţătoare. În personajele lui, simple şi nevinovate, simţim că bat inimi generoase în care se ascund virtuţi ideale, virtuţi cinstite din trecut. Dar esenţialul este că intrigile încep şi se sfârşesc sub cerul provincial, în căsuţe modeste cu familii burgheze, unde fiecare îşi are obiceiurile, maniile şi apucăturile; iar eroii sunt întotdeauna îndrăgostiţi de frumuseţile pline de taină ale naturii.

E destul să cunoaştem scrierile lui André Theuriet, pentru a afla de ce acţiunile dramatice nu prea sunt compatibile cu spiritul său. Simplicitatea şi miresmele pădurilor nu convin de loc teatrului. Pentru el, o privelişte nu poate fi luminată decât de aurora dimineţii sau de amurgul serii. Decorurile lui liniştite evocă seninătatea văzduhurilor din Lorena unde a stat mult timp; pentru el copacii şi florile au grai; teiul îi dă exemplul blândeţei, salcia îi arată resemnarea, şi nimeni mai bine ca stejarul nu vorbeşte mai mândru despre putere sau curaj. La

teatru, copacii şi florile nu vorbesc, iar scena nu poate fi luminată decât de becuri electrice. Eroii lui au farmecul şi nobleţea de a vorbi puţin, şi iată de ce ei nu se plimbă decât numai în desişul de fagi sau prin singurătatea lanurilor de grâu.

Activitatea sa literară, plină de muncă şi zel, nu încetează decât numai în ultimul an al vieţii lui, iar romanul care pune capăt repertoriului său neuitat de susurul izvoarelor şi de foşnetul tainic al pădurilor, este opera aceasta, în care autorul şi-a depus intrigile minunate în descrierile fermecătoare ale naturii pe care a iubit-o cu patimă.

Viaţa sa intimă este tot atâta de virtuoasa ca şi opera sa; retrasă, cinstită şi singuratică. Cei ce l-au cunoscut spun că avea o privire dulce care îi lumina chipul simpatic, cu fruntea lată, cu nasul acvilin, mustăţile groase şi barbişonul alb: capul şi-l ţinea puţin înclinat.

Plâns şi regretat de toţi, el muri în anul 1907. În mijlocul naturii liniştite, lângă copacii pe care i-a iubit atât de mult, – la Bourg-la-Reine, oraşul în care şi-a petrecut cei din urmă ani ai vieţii, – o statuie de bronz, ridicată din iniţiativa unei societăţi literare din Franţa, încheagă pentru vecie trăsăturile nobile şi senine ale lui André Theuriet.

N. D. d’ARGENTA